

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Dominik Pašek

Zastavení podílu v korporaci

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 5. května 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 245.476 znaků včetně mezer.

Mgr. Dominik Pašek
Autor rigorózní práce

V Úvalech dne
5. května 2019

Poděkování

Děkuji doc. JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D., svému pověřenému akademickému pracovníkovi (ala vedoucímu mé rigorózní práce). Patří mezi ty akademiky, kteří dělají svou práci rádi a dobře a na své studenty si vždy najdou čas. Zároveň bych mu rád poděkoval, že mě opakovaně podpořil ohledně těch částí mé práce, kde se pokouším o nový a často kreativní výklad problematických otázek, a v mnoha ohledech mě při psaní dále inspiroval.

Zároveň zde chci poděkovat své manželce, Katarínce, která byla tou energií, díky které jsem tuto práci nejenom rozepsal, ale také dopsal.

Věnování

Tuto práci věnuji svému bráchovi, Honzovi.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Smysl a účel zástavního práva k podílu v korporaci.....	2
3	Zastavitelnost podílu	4
3.1.	Co je obecně způsobilou zástavou?	4
3.2.	Zastavitelnost podílu v korporaci	4
3.3.	Zastavitelnost podílu v jednotlivých typech korporací.....	6
3.3.1.1.	Spolek	6
3.3.1.2.	Společenství vlastníků jednotek	8
3.3.2.	K obchodním korporacím obecně.....	9
3.3.3.	Veřejná obchodní společnost.....	10
3.3.4.	Podíl v komanditní společnosti	11
3.3.5.	Podíl ve společnosti s ručením omezeným	13
3.3.5.1.	Důsledky nesouhlasu valné hromady se zastavením podílu	15
3.3.6.	Družstevní podíl	16
3.3.6.1.	Podíl v bytovém družstvu	16
3.3.6.2.	Podíl ve spořitelním a úvěrovém družstvu	17
3.3.7.	Podíly představované cennými papíry	18
3.3.7.1.	Zastavitelnost cenných papírů v jednotlivých korporacích.....	19
4	Vznik zástavního práva	21
4.1.	Tituly vzniku zástavního práva k podílu.....	21
4.2.	Konsenzuální	22
4.2.1.	Titul – zástavní smlouva	22
4.2.1.1.	Podíl nevtělený do cenného papíru.....	22
4.2.1.2.	Podíl vtělený do cenného papíru	24
4.2.2.	Okamžik vzniku zástavního práva.....	25
4.2.2.1.	Vznik zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným a podílu komanditisty.....	25
4.2.2.2.	Družstevní podíl	27
4.2.2.3.	Vznik zástavního práva k podílu představovanému (zaknihovaným) cenným papírem	28
4.3.	Z moci úřední	32
4.3.1.	Dohoda dědiců o rozdělení pozůstalosti	33
4.3.2.	Zástavní právo dle daňového řádu.....	35
4.4.	Ze zákona	40

4.4.1.	Konverze podílu na kmenový list nebo obráceně.....	42
5	Nemajetková společnická práva zástavního věřitele.....	43
5.1.	Podíl nevtělený do cenného papíru	43
5.2.	Podíl vtělený do cenného papíru	44
5.3.	Uvolnění zastaveného podílu	46
6	Majetková společnická práva zástavního věřitele.....	47
6.1.	Zajištěná pohledávka ještě není splatná	47
6.1.1.	Podíl nevtělený do cenného papíru.....	47
6.1.2.	Podíl vtělený do cenného papíru	48
6.1.2.1.	Účinnost zástavního práva vůči poddlužníkovi a jeho vědomost o něm....	49
6.1.2.2.	Nedílné plnění a problémy s ním spojené.....	52
6.1.2.3.	Plnění do (soudní) úschovy.....	53
6.1.3.	Zápočet pohledávky poddlužníka na plnění z cenného papíru.....	56
6.2.	Zajištěná pohledávka již je splatná	58
6.2.1.	Podíl nevtělený do cenného papíru.....	58
6.2.1.1.	Plnění nezapočítávané na úhradu dluhu vs. dobré mravy.....	60
6.2.1.2.	Dlužník popírá výši nebo existenci dluhu.....	62
6.2.2.	Podíl vtělený do cenného papíru	64
6.2.2.1.	Zastavená pohledávka ještě není splatná	65
7	Výkon zástavního práva	66
7.1.	Zahájení výkonu	66
7.1.1.	Informování zástavního dlužníka	67
7.1.2.	Informování společníků korporace	68
7.1.2.1.	Jak společníky informovat?.....	68
7.1.2.2.	Důsledky neinformování zejména ve vztahu k předkupnímu právu	70
7.1.3.	Zápis započetí výkonu zástavního práva do veřejného rejstříku.....	74
7.2.	Způsoby výkonu	75
7.2.1.	Dohodnutý způsob zpeněžení zástavy	75
7.2.2.	Veřejná dražba.....	79
7.2.2.1.	Předkupní právo.....	81
7.2.2.2.	Osud zástavních práv	83
7.2.3.	Veřejná dražba cenných papírů	84
7.2.4.	Zpeněžení podle jiného zákona	85
7.2.5.	Zvláštní způsoby výkonu zástavního práva pro podíl v korporaci.....	88
7.2.5.1.	Alternativní propadná zástava	88
7.2.5.2.	Právo na převod zastaveného podílu po neúspěšném pokusu o zpeněžení	89
7.2.5.3.	Střet zvláštních výkonů zástavního práva a předkupního práva	90

8 Závěr.....	91
Seznam zkratk.....	94
Použité prameny a literatura.....	96
Příloha	103
Abstrakt	106
Abstract	107

1 Úvod

Zástavní právo k podílu v korporaci je zajišťovacím institutem, který je významným zejména v podnikatelské sféře, kde dochází k zastavování různých druhů podílů v obchodních společnostech za účelem zajištění pohledávek věřitelů, kteří společníkům těchto společností na jejich podnikání poskytují kapitál ve formě zápůjček či úvěrů. Jedná se ale také o zástavní právo k družstevnímu podílu, a tudíž o rozsáhlou oblast financování bydlení ve městech, kdy zajištěním není samotný byt, ale podíl v bytovém družstvu. Zástavní právo k podílu má za cíl zajistit zástavním věřitelům větší jistotu, že bude jejich pohledávka splacena, a nebude-li, tak alespoň náhradní plnění. Na rozdíl od ostatních druhů zástav je podíl v korporaci velmi specifický, má do jisté míry vlastní svébytnou úpravu, která se od běžné zástavy v řadě praktických ohledů odlišuje, a s tím přináší také řadu praktických problémů a otázek, na které dosud neexistují jednoznačné odpovědi.

Mým cílem je proto systematicky projít úpravu zástavního práva k podílu v korporaci, a to od otázky, zda a za jakých podmínek jsou různé druhy podílů v různých typech korporací vůbec zastavitelné, až po náhradní plnění zástavnímu věřiteli, tedy zpeněžení zástavy a zvláštní typy výkonu zástavního práva k podílu v korporaci, jako např. jeho přechod na zástavního věřitele po neúspěšném pokusu o zpeněžení. Systematicky projít nicméně neznamená, že bych měl v úmyslu napsat popisnou práci, která pouze popíše právní předpisy vztahující se k zástavnímu právu k podílu v korporaci, dostupnou literaturu a otázky, kterými se odborná literatura zabývá. Popis je nezbytný, ale není hlavním záměrem ani obsahem této práce. Hlavním cílem je úpravu zástavního práva k podílu v korporaci analyzovat, hledat problematické otázky a mezery právní úpravy, nestandardní situace, které mohou nastat, a další různé výkladové problémy, které již někdo identifikoval, nebo které identifikuji sám při psaní této práce. A samozřejmě se tyto otázky, mezery v právu a další výkladové problémy, které identifikuji, pokusím co nejlépe zodpovědět, a to jak s odvoláním na odborné zdroje, tak na svou vlastní právní analýzu.

Cílem je tedy hledat otázky a na tyto otázky hledat odpovědi. Hledat problematické situace a hledat na ně řešení. Hledat mezery v právní úpravě a překlénovat je výkladem. A samozřejmě podat co nejucelenější přehled celé problematiky zástavního práva k podílu v korporaci. Cílem této práce je zevrubná analýza aktuálně platné a účinné právní úpravy zástavního práva k podílu v České republice. Nekladu si tudíž ambice provádět komparaci s jinými státy, nebo provádět komparaci historickou. Vždy se však vyskytnou dílčí otázky, které budou historickou nebo

zahraniční komparaci vyžadovat, zejména vychází-li problematické zákonné ustanovení ze zdroje v zahraničí či v minulosti.

Zároveň věřím, že tato práce naplní ještě dva cíle, které bych byl osobně rád, aby naplnila – aby vyvolala odbornou diskuzi k řadě zde nastolených otázek, a aby v důsledku toho případně došlo k legislativní úpravě či judikaturnímu posunu správným směrem; a hlavně, aby poskytla odpovědi na otázky těm, kteří potřebují zástavní právo k podílu v praxi využívat a problémy současné právní úpravy jim to místy komplikují, ba až znemožňují.

2 Smysl a účel zástavního práva k podílu v korporaci

Pod označením *smysl a účel zástavního práva*, ať již k podílu či k jiné způsobilé zástavě, lze rozumět funkce, které plní. Dle § 1309 OZ platí, že „*při zajištění dluhu zástavním právem vznikne věřiteli oprávnění, nesplní-li dlužník dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy.*“ Zároveň lze vyjít i ze znění § 2010 a 2012 OZ, které hovoří o jistotě. Jistota je první ze dvou hlavních funkcí zástavního práva. Jedná se o jistotu zástavního věřitele, že nehledě na vnější okolnosti, na platební schopnost dlužníka či jeho neochotu dluh splatit, má možnost náhradního plnění, které mu v ideálním případě pokryje celou jeho pohledávku včetně příslušenství. Jedná se o funkci zajišťovací,¹ někdy označovanou také jako preventivní.² Vymazal tuto funkci dokonce rozděluje na dvě složky – složku subjektivní a objektivní.³ Pod subjektivní složkou funkce zajišťovací rozumí hrozbu, která působí vůči dlužníkovi a motivuje ho, aby zajištěný dluh splnil. Obligační dlužník, pokud bude zároveň i zástavním dlužníkem, bude mít zvýšenou snahu svůj dluh splnit, protože s jeho nesplněním je spojena pro něj nepříjemná skutečnost – zpeněžení jeho věci. V případě podílu v korporaci se pak nejedná pouze o ztrátu této věci, ale také o zánik účasti tohoto společníka v korporaci a o vstup třetí osoby do korporace. Na rozdíl od Vymazala mám za to, že se nejedná úplně o zajišťovací, jako spíše o utvrzovací funkci, protože zajištění spočívá ve vytvoření náhradního zdroje uspokojení pro věřitele, kdežto utvrzení spočívá v jakémkoliv jiném zlepšení postavení věřitele.⁴ Skutečnost, že je obligační dlužník motivován dluh splatit, ať již proto, že je i zástavním

¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. doplněné a upravené vydání. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2015. Právní monografie. ISBN: 978-80-7478-996-0. s. 29.

² JEŽEK, Václav. § 1309 [Podstata a funkce zástavního práva]. In: MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-466-7. s. 165.

³ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 29.

⁴ PELIKÁN, Martin. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. ISBN: 978-80-7552-192-7. s. 7.

dlužníkem, nebo proto, že na něj zástavní dlužník, který o zástavu může přijít, vyvíjí nátlak, dluh utvrzuje, a tudíž bych subjektivní stránku zajišťovací funkce vyčlenil jako samostatnou funkci, a to funkci utvrzovací.

Jako objektivní stránku zajišťovací funkce vnímá Vymazal tu část zástavního práva, která se váže přímo na věc, na zástavu. Jedná se v podstatě o to, že se určitá majetková hodnota předává ze sféry zástavního dlužníka do sféry zástavního věřitele, ať již fyzickým předáním nebo jiným právně relevantním způsobem,⁵ a ten má tudíž jistotu, že nebude-li jeho pohledávka splacena, má možnost náhradního plnění, a to přednostně před ostatními věřiteli. Jak uvádí Richter, jedná se o vyčlenění určitého dlužníkovy aktiva z dosahu ostatních věřitelů a jeho vyhrazení jen pro konkrétního zástavního věřitele a jeho pohledávku.⁶ Zástavní věřitel má totiž specifické postavení jak v rámci řízení o výkonu rozhodnutí či exekuci, tak zejména v insolvenčním řízení, kde se může zcela běžně stát, že zástavní dlužník (úpadce) bude mít pouze jednu hodnotnou věc, a to zástavu, a třeba desítky věřitelů. Ze zástavy se však primárně v maximálním rozsahu uspokojuje nejdříve zástavní věřitel, a zbyde-li něco, pak ostatní nezajištění věřitelé. I proto je zajišťovací funkce zástavního práva tak významná.

Druhou, a to viditelnější funkcí, je funkce uhrazovací.⁷ Jak již plyne z jejího označení, jedná se o úhradu zajištěné pohledávky, a to pomocí náhradního plnění. Ve vztahu k zástavnímu právu k podílu záměrně neuvádím pomocí zpeněžení zástavy, ale pomocí náhradního plnění, jelikož u zástavního práva k podílu v korporaci je možných více náhradních plnění, včetně převodu či přechodu zastaveného podílu na zástavního věřitele. Případně je možná i postupná úhrada zajištěného dluhu pomocí tzv. *antichretické* zástavy, což je případ, kdy zástavní věřitel přijímá plnění poskytovaná korporací svým společníkům (např. podíl na zisku, podíl na likvidačním zůstatku, vypořádací podíl) průběžně, přičemž se o tato plnění může snižovat zajištěný dluh. Zástavní věřitel má tedy ve vztahu k zastavenému podílu v korporaci více možností náhradního plnění, a funkce uhrazovací je zde tedy do jisté míry posílena.⁸

Zástavní právo k podílu v korporaci může mít ještě řadu dalších funkcí, které vyplývají z jeho specifické úpravy. Z těchto funkcí vnímám jako prakticky zajímavou funkci „dohledovou“, kdy

⁵ Jako např. vyznačením zástavního práva v obchodním rejstříku, na účtu zaknihovaných cenných papírů nebo předáním cenného papíru schovateli.

⁶ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. doplněné a upravené vydání. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2008. ISBN: 978-80-7552-444-7. s. 73.

⁷ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 30.

⁸ Do jisté míry, protože na rozdíl od třeba nemovitosti může být cena podílu v korporaci poměrně volatilní a závislá na mnoha faktorech.

je zejména ve vztahu k cenným papírům možné, aby zástavní věřitel vykonával určitá společnická práva, a tedy se podílel na řízení společnosti. Zejména po splatnosti zajištěného dluhu to může být pro zástavního věřitele zajímavá možnost.

Celkově ale lze konstatovat, že hlavní funkcí zástavního práva, a tedy i zástavního práva k podílu v korporaci, je zajištění toho, aby byla zástavnímu věřiteli uhrazena jeho pohledávka.

3 Zastavitelnost podílu

3.1. Co je obecně způsobilou zástavou?

Aby bylo možné hovořit o podílu v korporaci jako o způsobilé zástavě, je třeba nejprve rozebrat obecná ustanovení o tom, co vůbec může být zástavou, jelikož se na podíl v korporaci také aplikují.

Na rozdíl od občanského zákoníku 1964, který způsobilou zástavu nejdříve vůbec nevymezoval⁹ a od 1. ledna 2001 v § 153 taxativně určoval, jaké věci mohou být způsobilou zástavou, navazuje občanský zákoník na historickou tradici a v § 1310 velmi široce a obecně vymezuje, co vše je způsobilou zástavou. Zástavou může být každá věc, s níž lze obchodovat. Jedná se o historicky velmi staré ustanovení. Richter sice správně tvrdí, že bylo převzato z § 448 ABGB,¹⁰ kde najdeme formulaci „*za zástavu může sloužiti každá věc, která je v obchodě*“, nicméně toto ustanovení ABGB také není originální tvorbou rakouských zákonodárců, nýbrž je ustanovením převzatým, a to z digest, která pocházejí z doby vlády císaře Justiniána z 6. století našeho letopočtu. V učební knize pandekt je ustanovení tohoto znění: „*Jest pravidlem: Co má cenu trhovou a dopouští prodej, může býti též předmětem zastavení.*“¹¹

Tímto historickým exkurzem lze ilustrovat nejen stáří institutu zástavního práva, ale také kvalitu tohoto institutu, když se ustanovení definující způsobilou zástavu udrželo po více než 1500 let v téměř nezměněné podobě.

3.2. Zastavitelnost podílu v korporaci

Definice toho, co je způsobilou zástavou, je poměrně široká, zejména s ohledem na ještě širší

⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku. (zákon č. 89/2012 Sb.)*. V Praze: Linde Praha, 2014. ISBN: 978-80-7201-950-2. s. 63.

¹⁰ RICHTER, Tomáš. § 1310 [Zástava]. In: SPÁČIL, Jiří a kol.: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-499-5.

¹¹ ARNDST, Carl Ludwig. *Učební kniha pandekt*. II. díl. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN: 978-80-7357-517-5. s. 321.

vymezení věci v právním smyslu dle § 489 OZ jako všeho, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Že se jedná i o podíl v korporaci vyplývá už z této obecné definice. Korporace je sice osobou, a to osobou právnickou ve smyslu § 20 OZ, ale na právnické osobě lze mít, na rozdíl od osoby fyzické, účast. Podíl na (obchodní) korporaci je definován v § 31 ZOK jako účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí. Je to tedy určitý „*package*“, balíček práv a povinností rozdílných od této právnické osoby, která jsou však s touto osobou nerozdílně spjata. Rozdílnost od osoby však dovést jednoznačně lze, jelikož vlastník podílu nevlastní část právnické osoby, tedy ani např. podíl na jejím majetku, ale pouze práva a povinnosti vyplývající z jeho účasti na této osobě. Podíl na jiných korporacích než na těch obchodních není zákonem definován, nicméně lze analogicky vycházet z definice v zákoně o obchodních korporacích.

Je nepochybné, že podíly v korporacích slouží potřebě lidí a odvoditelné jednoduchým teleologickým argumentem, a totiž tím, že právnická osoba je sama o sobě umělým konstruktem, který člověk vymyslel a vytvořil pro svou potřebu, aby se mohl sdružovat, případně podnikat, a tudíž slouží jeho potřebám. V § 144 OZ je jasně stanoveno, že právnickou osobu lze ustavit za veřejným nebo soukromým účelem. Bezúčelná právnická osoba by neměla smysl a nemohla by existovat. Jak výstižně konstatuje Ronovská, „*účel je nejen pojmovým znakem právnické osoby, ale v zásadě odůvodňuje smysl její existence. Lze si totiž jen těžko představit, že by byla právnická osoba povolána k životu „jen tak“.*“¹²

Podíl v korporaci je tedy jednoznačně věcí v právním smyslu, nicméně je vždy způsobilou zástavou? V § 1320 – 1327 OZ je speciální úprava zástavního práva k podílu v korporaci, zákonodárce tedy se zastavením podílů v korporacích počítá. Základní podmínkou zastavitelnosti v § 1320 odst. 1 OZ je, že je možné podíl v korporaci volně převést, a lze-li podíl převést jen za určitých podmínek, vyžaduje se splnění týchž podmínek při jeho zastavení. Z toho, že zákonodárce stanovil takovou podmínku, plyne, že nebude možné zastavit každý podíl v korporaci. Ovšem jaké podíly a v jakých korporacích jsou zastavitelné? Nejsou některé z podílů zvláštním případem *res extra commercium*, se kterými sice není možné obchodovat, ale je možné je vlastnit? K zodpovězení těchto otázek je třeba podrobně rozebrat, jaké korporace existují a zda jsou jejich podíly zastavitelné, či nikoliv.

¹² RONOVSKÁ, Kateřina. § 144 [Účel právnické osoby]. In: LAVICKÝ, Petr a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-529-9.

3.3. Zastavitelnost podílu v jednotlivých typech korporací

3.3.1.1. Spolek

Primárně je třeba konstatovat, že podíly nejsou pouze v obchodních korporacích ve smyslu § 1 ZOK, ale lze je dovést výkladem také v dalších korporacích, na které se vymezení podílu v § 31 ZOK *a priori* nevztahuje. Je těžší je tam dovést, nicméně neexistuje důvod, proč by neměly existovat. Naopak již ze samé podstaty korporace, která je právnickou osobou a na níž mají její členové či společníci účast, vyplývá, že by každá korporace podíly mít měla. Základním prototypem korporace je spolek. To vyplývá jak ze samotné definice korporace v § 210 OZ jako společenství osob, tak ze zařazení úpravy spolku v rámci systematiky občanského zákoníku jako pododdíl korporací. Spolek je upraven v § 214 a násl. OZ. Zde zákon o členském podílu či podílu na spolku nehovoří, nicméně hovoří o členství. Členství je ve své podstatě také souborem práv a povinností člena spolku vyplývajících z jeho účasti na spolku. V § 220 OZ je např. připuštěno více druhů členství, s nimiž jsou spojena různá práva a povinnosti. Práv a povinností je široká řada a jejich výčet je velmi podobný právům a povinnostem,¹³ které představují podíl v obchodní korporaci.

S ohledem na velmi širokou definici věci v právním smyslu lze tvrdit, že členství ve spolku je věcí obdobnou podílu v obchodní korporaci, tedy podílem v korporaci *sui generis*. Jelikož § 1320 OZ hovoří o podílu v korporaci, dopadá toto ustanovení i na jiné korporace než ty obchodní. Problém spočívá v převoditelnosti podílu a ve většině spolků, možná i ve všech, není převod členského podílu možný, jelikož zákon takovou možnost nepředpokládá. Nepředpokládá, ale také nezakazuje. S ohledem na § 233 odst. 1 OZ je možné si ve stanovách spolku upravit jiný způsob vzniku členství, než je v zákoně. Stejně tak to platí s ohledem na § 237 OZ také pro zánik členství. Přijmeme-li závěr, že členství, resp. členský podíl je věcí, mělo by být s ohledem na § 233 a 237 OZ možné ve stanovách spolku zakotvit pravidlo, že je členský podíl možné převést, ať již volně, nebo se souhlasem orgánu spolku. Vznik a zánik členství by pak korespondoval s přechodem vlastnického práva k podílu. Dle Bílkové může být příkladem vzniku členství dle § 233 odst. 1 OZ „*přechod členství na právního nástupce zemřelé či zaniklé osoby (§ 232 odst. 1)*“.¹⁴ Je-li možné ve stanovách určit, že členství nebo členský podíl přechází na třetí osobu, tedy dědice nebo právního nástupce, který není v době zakotvení

¹³ DEVEROVÁ, Lenka. § 220 [Druhy členství]. In: SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-445-2.

¹⁴ BÍLKOVÁ, Jana. § 233 [Přijetí za člena spolku]. In: LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit.

tohoto ustanovení ve stanovách známý, je *a maiori ad minus* možné ve stanovách určit, že je možné členský podíl převést. Pokud totiž bude převod podmíněn souhlasem orgánu spolku, bude mít spolek v případě převodu větší vliv na to, kdo se stane jeho členem, než v případě přechodu.

Zákon stanovám v tomto ohledu žádné meze neklade. Je-li možné ve stanovách zakotvit přechod členství, stejně tak by mělo být možné zakotvit převod. Při použití výkladu logického, teleologického a vlastně i systematického je tento závěr obhajitelný. „*Spolková autonomie je spojená s možností spolků svobodně – podle stanovami vymezených pravidel – rozhodovat o členství nebo nečlenství osob majících zájem se v nich sdružovat.*“¹⁵ Cílem je, aby ve spolku byly pouze ty osoby, o jejichž členství spolek rozhodne. Odborná literatura se shoduje na tom, že je převod členství ve spolku vyloučen vždy, a přechod tehdy, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Druhým dechem však např. Bílková konstatuje, že „*je ovšem vnitřní věcí spolku, zda ve stanovách vyřeší tuto otázku kladným způsobem, tj. s možností právního nástupce vstoupit do práv a povinností člena spolku.*“¹⁶ Pokud je možné, aby do práv a povinností vstoupil právní nástupce na základě toho, že to spolek předem ve stanovách umožní, aniž by věděl, kdo bude právním nástupcem jeho členů, je naprosto legitimní, aby mohl spolek ve svých stanovách v souladu s § 233 odst. 1 ve spojení s § 237 OZ určit, že je možné členství převést. Tím spíše, pokud by souhlas s převodem dával některý z orgánu spolku, tedy pokud by stanovy obsahovaly období ustanovení § 208 ZOK.

Lze uzavřít, že by podíl ve spolku mohl být způsobilou zástavou za předpokladu, že by stanovy umožňovaly v souladu s § 233 odst. 1 ve spojení s § 237 OZ jeho převoditelnost. Právně to možné je. Další rozbor zástavního práva k podílu ve spolku by však pravděpodobně byl pouze rozbohem akademickým, neboť v praxi nelze očekávat, že by se spolky k této praxi příliš, nebo spíše vůbec, uchýlovaly, neboť pro takovéto ustanovení ve stanovách spolku neexistuje praktický důvod. I z toho důvodu nebudu zástavní právo k podílu ve spolku rozebírat v dalších kapitolách, jelikož by se jednalo o právně možnou, nikoliv však prakticky se vyskytující konstrukci. Nedohledal jsem nicméně, že by se otázkami nastíněnými a analyzovanými v této kapitole někdo zabýval, takže věřím, že touto kapitolou minimálně vyvolám akademickou diskusi k tomuto tématu.

¹⁵ BÍLKOVÁ, Jana. § 232 [Osobně vázané členství]. In: LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit.

¹⁶ Tamtéž.

3.3.1.2. Společenství vlastníků jednotek

Dalším typem korporace, která není obchodní korporací, je společenství vlastníků jednotek.¹⁷ Jedná se o poměrně zvláštní typ korporace, jelikož je členství spojeno s vlastnictvím jednotek,¹⁸ k jejichž společné správě se společenství vlastníků jednotek zakládá, na rozdíl od bytového družstva, které je naopak založeno za účelem zajištění bytových potřeb svých členů. Jedná se o velmi odlišné korporace, ačkoliv na první pohled se mohou zdát stejné - jedna korporace sdružuje osoby, které vlastní byty, za účelem jejich lepší správy a kvalitního bydlení. Druhá korporace je sdružením osob, které vlastní podíl v této korporaci a ta jim bydlení, jakož i správu bytů a kvalitní bydlení poskytuje, jelikož byty vlastní sama. Tím však podobnost končí. Bytové družstvo bude dále rozebráno samostatně.

Společenství vlastníků jednotek je dle § 1194 OZ právnická osoba založená za účelem zajišťování správy domu a pozemku. O podílu na společenství vlastníků jednotek zákon nehovoří, nýbrž stejně jako u spolku hovoří o členství. S členstvím jsou spjata práva a povinnosti, a lze tudíž stejně jako u spolku dojít k tomu, že tato práva a povinnosti jsou věci, a tedy podílem *sui generis*. Ten je s ohledem na § 1194 odst. 2 OZ neoddělitelně spjat s vlastnictvím jednotky. Vlastník jednotky je členem společenství vlastníků jednotek a členství není možné získat ani pozbyt jiným způsobem. S ohledem na tuto akcesoritu členství lze s přihlédnutím k § 510 OZ chápat členský podíl ve společenství vlastníků jednotek jako příslušenství jednotky. Platí totiž, že je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení, je vedlejší věc příslušenstvím. Podíl na společenství vlastníků jednotek ani nelze užívat bez jednotky, protože jej nelze vlastnit od jednotky odděleně.

Zastavitelnost podílu na společenství vlastníků jednotek je v mnoha ohledech specifická. Vůbec se totiž neuplatní pravidla pro zastavení podílu v korporaci, ale v souladu se zásadou *accessorium sequitur principale*, tedy příslušenství sdílí osud věci hlavní, dochází k zastavení podílu ve společenství vlastníků jednotek automaticky společně se zastavením jednotky. Osud jednotky pak tento podíl následuje i při výkonu zástavního práva, kdy by se v případě, že dojde

¹⁷ ZOULÍK, František. In: DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN: 978-80-7552-187-3. s. 273.

¹⁸ Jde vlastně o členství z titulu virility.

k výkonu zástavního práva a prodeje jednotky stal její nabyvatel automaticky členem společenství vlastníků jednotek, tedy i vlastníkem podílu ve společenství vlastníků jednotek.

S ohledem na zvláštní charakter podílu na společenství vlastníků jednotek, kdy tento podíl jakožto příslušenství jednotky sdílí její právní osud, a zároveň nemožnost jej samostatně zastavit, nebudu již dále tento druh podílu na korporaci v této práci rozvádět, jelikož se jedná primárně o zastavení nemovité věci s příslušenstvím.

3.3.2. K obchodním korporacím obecně

Zastavitelnost podílu v obchodních korporacích není upravena pouze v § 1320 OZ, nýbrž také v § 32 odst. 3 ZOK. Zde je stanoveno víceméně stejné pravidlo, že podíl společníka v obchodní korporaci lze zastavit jen za podmínek, za nichž ho lze převést. Možnost zastavit podíl je na převoditelnost vázána historicky již velmi dlouho. Např. v § 76 odst. 3 SRO1906 je zakotveno, že „*právo převodu zavírá v sobě také právo zastavit smlouvou podíl*“. Je-li tedy podíl volně převoditelný, je i volně zastavitelný.

Jsou-li však dána nějaká omezení, je třeba k nim přihlížet. Vystává otázka, zda je možné omezit zastavitelnost podílu v korporaci, aniž by se omezovala jeho převoditelnost, případně zda lze upravit převoditelnost a zastavitelnost úplně odchylně, jak napovídá dikce § 1320 odst. 1 věta druhá OZ.

Na tuto otázku zatím neexistuje jednoznačná odpověď – např. Richter k tomuto konstatuje, že je „*právní situace vytvořená novou právní úpravou obtížně předvídatelná.*“¹⁹ K datu vypracování této práce mi není známo, že by k této otázce již byla publikována nějaká jednoznačná judikatura, je tedy třeba dojít k řešení výkladem. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku se k této otázce vyjadřuje poměrně jasně, a to tak, že „*i v případech, kdy je podle zákona nebo společenské smlouvy převedení vlastnického práva k podílu možné, nemusí být v zájmu právnické osoby, aby k podílu zástavní právo bylo zřizováno; proto se navrhuje formulovat právní pravidlo o přípustnosti zřízení zástavního práva k podílu jako dispozitivní.*“²⁰ Nelze se však spoléhat jen na důvodovou zprávu a je třeba dovodit, zda se opravdu jedná o dispozitivní ustanovení. Dispozitivní povaha ustanovení se určí dle § 1 odst. 2 OZ. Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od

¹⁹ RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 9, s. 241-256.

²⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

zákona. Zákon odchýlnou úpravu pro zastavitelnost podílu nezakazuje ani v § 1320 odst. 1 věta první OZ, ani v § 32 odst. 3 ZOK, kde naopak odchýlnou úpravu zastavitelnosti připouští u bytového družstva. Odchýlení se od zákona je pak možné tehdy, není-li to v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem nebo právem týkajícím se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. *Prima facie* nelze nalézt důvod, proč by mělo být odchýlné ujednání o zastavitelnosti podílu v rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem. Co se týče práva týkajícího se postavení osob, toho se § 1320 odst. 1 věta první OZ nedotýká, a lze tedy konstatovat, že je alespoň co do úpravy zastavitelnosti dispozitivní. Zákon o obchodních korporacích však bývá některými právníky považován za převážně kogentní předpis, protože upravuje postavení právnických osob – obchodních korporací. Nelze jej však takto hodnotit generálně. Ustanovení § 32 odst. 3 ZOK se dle mého názoru postavení osob nedotýká. Nejedná se o záležitost týkající se ryze právnické osoby a jejího vnitřního fungování, nýbrž podílu, věci, kterou vlastní společník. Mám tedy za to, že i § 32 odst. 3 ZOK je dispozitivní a dá se od něj odchýlit. Nehledě na dispozitivní charakter obou ustanovení mám za to, že je § 1320 odst. 1 věta druhá OZ ve vztahu speciality k oběma výše popsaným ustanovením. Mělo by tedy být možné zakotvit ve společenské smlouvě jiné podmínky pro zastavitelnost podílu, než pro jeho převoditelnost.

Odchýlit se dle mého názoru dá ale jen jedním směrem, a to nastavením přísnějších kritérií pro zastavitelnost než pro převoditelnost, a to s ohledem právě na § 1320 odst. 1 věta druhá OZ. Ta stanoví, že § 1320 odst. 1 věta první OZ, resp. § 32 odst. 3 ZOK neplatí v případě, že zastavení podílu společenská smlouva zakáže nebo omezí. Argumentem *a contrario* lze z této formulace dovodit, že na základě tohoto speciálního pravidla není možné zastavení ve společenské smlouvě odchýlně povolit, nebo jeho omezení zmírnit. Ani z logického hlediska nedává smysl, aby pro převod podílu byly přísnější podmínky než pro jeho zastavení, které také může vést ke změně společníka. Lze uzavřít, že s ohledem na § 1320 odst. 1 věta druhá OZ je možné zastavení podílu ve společenské smlouvě pouze omezit nebo zakázat.²¹

3.3.3. Veřejná obchodní společnost

První obchodní korporací, která je upravena v zákoně o obchodních korporacích, je veřejná obchodní společnost. Jedná se o ryze osobní společnost a tomu odpovídá i charakter podílů v ní. Podobně jako ve spolku je účast v této korporaci velmi úzce spjata s osobou společníka,

²¹ Tento výklad podporuje např. Martin Pelikán. In: PELIKÁN, M. 2017, op. cit., s. 234. Opačného názoru jsou např. autoři CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-542-8.

který za veřejnou obchodní společnost ručí neomezeně celým svým majetkem v souladu s § 95 odst. 1 ZOK.

Aby byl podíl zastavitelný, musel by být převoditelný. Podíl ve veřejné obchodní společnosti však v souladu s § 116 ZOK převoditelný není, převod podílu je zákonem výslovně zakázán.²² Lze tedy jednoznačně uzavřít, že podíl ve veřejné obchodní společnosti zastavitelný není.²³

K tomu, proč je současná úprava takto rigidní a v rozporu s autonomií vůle, na které současné soukromé právo stojí, se velmi dobře vyjadřuje Lála.²⁴ S jeho argumentací *de lege ferenda* se dá ztotožnit a rovněž se na jeho závěry dá navázat konstatováním, že i zastavitelnost podílu ve veřejné obchodní společnosti by byla vítána.

Jelikož však podíl ve veřejné obchodní společnosti není způsobilou zástavou, již tento typ korporace dále nebudu rozebírat.

3.3.4. Podíl v komanditní společnosti

Komanditní společnost je osobní společností, která však má již některé prvky společnosti kapitálové. V komanditní společnosti jsou 2 druhy podílů, vymezené v § 118 ZOK, a to podíl komplementáře, který ručí za dluhy společnosti neomezeně, a podíl komanditisty, který ručí pouze do výše komanditní sumy.

Na první pohled se může zdát, že je podíl komplementáře stejně jako podíl společníka veřejné obchodní společnosti nepřevoditelný, a podíl komanditisty naopak převoditelný bude.²⁵ Tak tomu nicméně nemusí být.

Na úpravu komanditní společnosti se v souladu s § 119 ZOK vztahuje úprava veřejné obchodní společnosti, ledaže z části první hlavy III. ZOK plyne něco jiného. Za předpokladu, že by neexistovalo odchylné ustanovení, aplikoval by se § 116 ZOK a převod všech druhů podílů by byl zakázán. Tímto odchylným ustanovením je § 123 ZOK, ze kterého plyne, že „*ustanovení o převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným se použijí přiměřeně.*“ Nic více, nic méně. *Prima facie* se tedy jeví, přistoupí-li se k výkladu nezaujatě, že se § 123 ZOK vztahuje

²² Výslovně potvrzuje např. Bohumil Havel. In: HAVEL, Bohumil a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. V Ostravě: Sagit, 2012. ISBN: 978-80-7208-923-9. s. 73.

²³ VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 395.

²⁴ K tomu blíže celý článek: LÁLA, Daniel. Zákaz převodu podílu ve veřejné obchodní společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 2, s. 42-46.

²⁵ KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2016. ISBN: 978-90-7400-291-5. s. 209.

na oba druhy podílů v komanditní společnosti, a tudíž jsou oba druhy podílu převoditelné. Co se týče podílu komanditisty, panuje napříč odbornou veřejností shoda, že se na něj přiměřeně aplikují § 207 – 210 ZOK, a je tedy jak převoditelný, tak zastavitelný. Mám za to, že ve vztahu k podílu komanditisty lze plně odkázat na následující kapitolu 3.3.5 - Podíl ve společnosti s ručením omezeným, protože se na něj její závěry přiměřeně použijí.

Zajímavější otázkou však je zastavitelnost podílu komplementáře. Havel a Štenglová se k této otázce vyjadřují slovy, že *„lze považovat za sporné, zda se použije § 116 pro podíl komplementáře. Ustanovení § 123 se zdá nasvědčovat tomu, že se § 116 nepoužije ani pro podíl komplementáře, ale nedává to moc smysl.“*²⁶ Jediný, kdo má odlišný právní názor než uniformní většina, je Patěk,²⁷ který detailně rozebral, proč je podíl komplementáře převoditelný a zároveň se pokusil vymezit za jakých podmínek. Vycházel jsem nejprve z jazykového výkladu, kdy platné znění § 123 ZOK nelze ignorovat. V § 123 ZOK se zjevně žádné druhy podílů nerozlišují. Např. v právním informačním systému Beck Online je u § 123 ZOK nadpis *„Převoditelnost podílu komanditisty“*. Tento nadpis však není u § 123 ZOK ve znění publikovaném ve Sbírce zákonů. Ani z toho tedy nelze vycházet. Dále jsem vycházel z výkladu historického, kdy jsem vzal v úvahu zákonodárny proces, při kterém zákon o obchodních korporacích vznikl. Ve vládním návrhu zákona o obchodních korporacích²⁸ je předmětné ustanovení uvedeno jako § 129 a je tohoto znění: *„Podíl komanditisty lze převést; ustanovení o převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným se použijí přiměřeně“*. Záměrem vlády bylo, aby byl převoditelný pouze podíl komanditisty. Proto i důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona obsahuje pouze formulaci *„komanditista může převádět svůj podíl a může jich držet i více (obdobně se společníkem společnosti s ručením omezeným).“* V průběhu legislativního procesu však došlo ke změně znění tohoto ustanovení a komanditista byl vypuštěn. Za předpokladu, že zákonodárce tvoří zákony s určitým úmyslem, lze mít za to, že ke změně došlo úmyslně, za účelem, aby se § 123 ZOK nevztahoval pouze na komanditistu. I to podporuje argument o převoditelnosti podílu komplementáře.

Podíl komplementáře by měl být převoditelný přiměřeně. Slovo „přiměřeně“ dle čl. 41 odst. 2 legislativních pravidel vlády *„vyjadřuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými*

²⁶ HAVEL, Bohumil, ŠTENGLOVÁ, Ivana. § 119 [Použití úpravy veřejné obchodní společnosti]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN: 978-80-7400-540-4.

²⁷ PATĚK, Daniel. O (ne)převoditelnosti podílu komplementáře. *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 1, s. 13-21.

²⁸ Sněmovní tisk 363/0, část č. ½ - vládní návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

*právními vztahy.*²⁹ Patěk má za to, že přiměřené použití ustanovení o společnostech s ručením omezeným bude natolik poznamenáno speciálním charakterem podílu komplementáře, který odpovídá spíše podílu společníka veřejné obchodní společnosti, že i přiměřené použití bude velmi omezené. Závěrem svého článku navrhuje „*připuštění smluvního převodu, který by naplňoval požadavky stanovené pro změnu společenského smlouvy dané komanditní společností. Takové derivativní nabytí podílu v kontextu současné úpravy reflektuje zájmy ostatních společníků i věřitelů a čelí i dosavadním argumentům užívaným k reprobaci převodu podílu komplementáře (obecně či v poměrech konkrétní kauzy).*“³⁰ Změna společenského smlouvy je možná dle § 99 odst. 1 ZOK ve vztahu k § 119 ZOK pouze dohodou všech společníků. Pokud bychom přistoupili na výše uvedené závěry, byl by podíl komplementáře převoditelný, a tudíž za stejných podmínek také zastavitelný.

Jelikož se jedná o výklad, který je, ač výslovně v souladu se zákonem, ryze novátorský, budu v této práci nadále rozebírat pouze podíl komanditisty. Mám však za to, že se na podíl komplementáře dají aplikovat závěry o společnosti s ručením omezeným. Přiměřeně, samozřejmě.

3.3.5. Podíl ve společnosti s ručením omezeným

Zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným bude pravděpodobně nejčastějším případem zastavení podílu.³¹ Zastavitelnost podílu vyplývá z jeho převoditelnosti, která je upravena v § 207 a 208 ZOK. Dle § 207 odst. 1 ZOK může každý společník svůj podíl převést na jiného společníka, a to bez omezení, ledaže převod podmíní společenská smlouva souhlasem orgánu společnosti. Dle komentáře „*z logiky věci a z § 1320 ObčZ plyne, že pravidla pro převod podílu platí i pro jeho zastavení.*“³² K aplikaci zastavitelnosti podílu ve prospěch jiného společníka v souladu s § 207 ZOK se však objevily pochybnosti, které se snaží překonat teleologickým výkladem např. katedra obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.³³ Argumentuje, že „*k účinnosti zástavní smlouvy o zastavení podílu Jiřího Krupičky tak podle § 1320 odst. 1 první věta za středníkem obč. zak. ve spojení s § 208 odst. 1 z. o. k. byl*

²⁹ Legislativní pravidla vlády. [cit. 24. 2. 2018]. Dostupné na https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/legislativni-pravidla/LEGISLATIVNI-PRAVIDLA-VLADY_platne-od-1-2-2018.pdf.

³⁰ PATĚK, D. 2018, op. cit.

³¹ Podílu, který není vtělen do cenného papíru. Je pak otázkou, zohlední-li se podíly vtělené do cenných papírů, zda nebude častější zastavení akcií. K tomuto bohužel nejsou a ani nemohou být dostupná data.

³² HAVEL, Bohumil. § 207 [Převod na jiného společníka]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. 2017, op. cit.

³³ Oficiální řešení klauzurní práce z obchodního práva ze dne 6. listopadu 2015. Dostupné z: www.prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404051983/.

*nutný souhlas valné hromady. Je nerozhodné, že zástavním věřitelem byl jiný společník společnosti, protože při realizaci zástavního práva k podílu, není-li sjednáno jinak, což ze zadání neplyne, jej může nabýt ve veřejné dražbě nebo jiným prodejem podle § 1359 obč. zak. v zásadě kdokoli, nejen jiný společník, a proto je třeba aplikovat § 208 z. o. k. o převodu podílu na třetí osoby, nikoli § 207 z. o. k. o převodu podílu na jiného společníka.*³⁴ Zásadním argumentem je, že i když je zástavním věřitelem jiný společník, tak obvykle bude výkon zástavního práva probíhat tak, že bude zastavený podíl zpeněžen ve prospěch třetí osoby, která společníkem není. Tím by ale došlo k obejití účelu § 208 ZOK, dle kterého, neurčí-li společenská smlouva jinak, může společník převést podíl na osobu, která není společníkem, jen se souhlasem valné hromady. Výkonem zástavního práva zástavním věřitelem, který je zároveň společníkem, by mohlo dojít ke vstupu *extranea* do společnosti, aniž by k tomu byl dán souhlas valné hromady. Mám za to, že jazykovým výkladem toto dovodit nelze, avšak za použití § 2 odst. 2 OZ a teleologického výkladu je tento závěr jasný. Možnost takového teleologického výkladu, který je vlastně v rozporu s tím, jak se text na první pohled jeví, se vyjadřuje Lavický následovně: „Právní řád není shlukem nahodilých ustanovení, ale jde o vysoce organizovaný systém, u něž lze důvodně předpokládat, že racionální zákonodárce sleduje každou jeho součást určitou funkci, resp. určitý účel. Je tedy nutno vždy si položit otázku, jaká je funkce interpretovaného ustanovení, proč je v zákoně obsaženo a co se jím sleduje.“³⁵ Ačkoliv k funkci § 32 odst. 3 ZOK důvodová zpráva mlčí, lze se domnívat, že účelem tohoto ustanovení je, aby se i při výkonu zástavního práva třetí osoba, *extraneus*, dostala do společnosti pouze za podmínek, za jakých lze podíl převést. Z toho lze dovodit, že se § 207 ZOK ve vztahu k podmínkám zastavitelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným nepoužije. Ke stejnému závěru dospěli i Čech a Šuk.³⁶

Zastavitelnost podílu ve společnosti s ručením omezeným se posoudí pouze dle § 208 ZOK. Podíl bude zastavitelný pouze se souhlasem valné hromady, neurčí-li společenská smlouva jinak. V praxi bude vždy třeba před uzavřením zástavní smlouvy nahlédnout do společenské smlouvy, jelikož podmínky převoditelnosti, a tudíž i zastavitelnosti podílu budou často určeny právě tam.

³⁴ Tamtéž. s. 4-5.

³⁵ LAVICKÝ, Petr. § 2 [Interpretace zákona]. In: LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit.

³⁶ ČECH, Petr, ŠUK, Petr. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. V Praze: Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2016. ISBN: 978-80-7273-177-0. s. 262.

Podíl ve společnosti s ručeným omezením může být v souladu s § 137 odst. 1 ZOK představován kmenovým listem. Kmenový list je cenný papír na řad a podíl je v něm inkorporován. V souladu s § 1320 odst. 2 OZ je v tomto případě způsobilou zástavou pouze tento cenný papír, a právní úprava jeho zastavení se bude řídit § 1328 – 1334 OZ. Z důvodu této odlišnosti rozebírám zastavitelnost všech podílů představovaných cennými papíry v části 3.3.7 - Podíly představované cennými papíry.

3.3.5.1. Důsledky nesouhlasu valné hromady se zastavením podílu

Jak jsem dovedil výše, bude podíl ve společnosti s ručením omezeným zastavitelný pouze se souhlasem valné hromady, ať již je zástavním věřitelem společník či třetí osoba, pokud společenská smlouva nestanoví jinak. Valná hromada nemusí schvalovat samotnou smlouvu, stačí, že schválí zastavení podílu.³⁷ Souhlas tedy může být dán již předem. Neudělení souhlasu valnou hromadou má dva důsledky, které se ze své podstaty aplikují na zástavní smlouvu stejně jako na smlouvu o převodu podílu.³⁸

Prvním z důsledků je v souladu s § 208 odst. 1 ZOK to, že zástavní smlouva nenabyde účinnosti do chvíle, kdy je souhlas valné hromady udělen. V takovém případě smlouva nemá právní účinky a zástavní právo ani není možné zapsat do obchodního rejstříku.

Druhý z důsledků je předvídaný v § 208 odst. 2 ZOK. Pokud není v zástavní smlouvě ujednáno jinak a souhlas není udělen do 6 měsíců, nastávají tytéž účinky jako při odstoupení od smlouvy. S ohledem na § 2004 odst. 1 OZ se tedy smlouva zrušuje *ex tunc*, od počátku. Důsledkem pro zástavního věřitele bude, že se zástavní smlouva ruší a tím pádem nebude jeho pohledávka zajištěna. Jelikož zástavní smlouva není až do udělení souhlasu valnou hromadou účinná, důsledky budou minimální. Lze však předpokládat, že zástavní věřitelé budou buď souhlas valné hromady vyžadovat předem, nebo budou vázat účinnost smlouvy, na základě které vznikne zajišťovaná pohledávka, např. smlouvy o úvěru, právě na účinnost zástavní smlouvy, a tedy i na udělení souhlasu valné hromady.

Smluvní strany si mohou sjednat, že důsledek neudělení souhlasu valné hromady bude jiný. Lze si představit situaci, kdy smluvní strany budou mít zájem na dalším pokračování zástavní smlouvy i po 6 měsících, zejména v případě, že bude složité docílit souhlasu valné hromady a

³⁷ HAVEL, B. § 208 [Převod podílu na osobu odlišnou od společníka]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. 2017, op. cit.

³⁸ Tamtéž.

bude se jednat o delší proces. Pro takový případ bude možné buď dobu 6 měsíců prodloužit, např. na rok, nebo stanovit, že po uplynutí určité doby může kterákoliv ze smluvních stran od smlouvy odstoupit, a vyloučit tak její automatický zánik.

3.3.6. Družstevní podíl

Družstvo je také obchodní korporací v souladu s § 1 odst. 1 ZOK, i když není obchodní společností. Podíl v družstvu je také možné zastavit za podmínek, za nichž ho lze převést.

Převoditelnost družstevního podílu je upravena v § 599 a násl. ZOK. V § 600 ZOK je uvedeno, že „*člen může převést svůj družstevní podíl na jiného člena, pokud to stanovy nezakazují, a na osobu, která není členem, pokud to stanovy připouštějí.*“ Mám za to, že zde lze analogicky vycházet z výkladu o zastavitelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným, resp. o nemožnosti využít § 207 ZOK.³⁹ Pokud se stanovy neodchylují od zákona v otázce převoditelnosti, pak není možné převést družstevní podíl na osobu, které není členem družstva. Pokud by byl zástavním věřitelem člen družstva, vedlo by zpeněžení zástavy k tomu, že by se členem družstva stal nabyvatel zastaveného družstevního podílu, a to i přes zákaz v § 600 ZOK. Z toho dovozují, že družstevní podíl je možné zastavit pouze tehdy, pokud stanovy převod družstevního podílu na osobu, která není členem, připouštějí, a to bez ohledu na to, zda je zástavním věřitelem člen družstva nebo třetí osoba. Pokud tedy stanovy v této otázce mlčí, není družstevní podíl zastavitelný. Mohou to však umožnit.

Je vhodné zmínit i speciální typ družstva, a to družstvo sociální, které je upraveno v § 758 a násl. ZOK. S ohledem na speciální účel sociálního družstva zákonodárce v § 763 ZOK úplně vyloučil možnost převodu podílu v sociálním družstvu. Tento družstevní podíl tudíž nebude možné ani zastavit.

3.3.6.1. Podíl v bytovém družstvu

Dalším specifickým typem družstva je bytové družstvo, upravené v § 727 – 757 OZ. Družstevní podíl v bytovém družstvu je, na rozdíl od běžného družstva, volně převoditelný v souladu s § 736 odst. 1 ZOK, který je vůči § 600 ZOK ve vztahu speciality. Družstevní podíl by měl být i volně zastavitelný. Volná převoditelnost je dle § 736 odst. 1 ZOK podmíněna tím, že „*nabyvatelem má být osoba, která splňuje podmínky stanov pro přijetí za člena bytového družstva.*“ Mám za to, že tato podmínka nebude *a priori* podmínkou zastavitelnosti podílu

³⁹ K tomu blíže 3.3.5 - Podíl ve společnosti s ručením omezeným.

v bytovém družstvu, ale že bude mít vliv při případném výkonu zástavního práva a zpeněžení zastaveného družstevního podílu, který bude moci nabýt pouze osoba, která splňuje podmínky stanov pro přijetí za člena. Pokud by však došlo k ujednání dle § 1326 OZ, mám za to, že k jeho platnosti by bylo třeba, aby zástavní věřitel podmínky stanov splňoval.

Zastavitelnost družstevního podílu v bytovém družstvu lze omezit nebo vyloučit ve stanovách. Pro bytové družstvo to nevyplývá, na rozdíl od ostatních korporací, z § 1320 odst. 1 věta druhá OZ,⁴⁰ nýbrž přímo z § 32 odst. 3 část věty za středníkem ZOK. Zákonodárce, ačkoli zjevně ustanovení psal s dobrým úmyslem, aby umožnil omezení nebo vyloučení zastavitelnosti podílu v bytovém družstvu, kde je družstevní podíl volně převoditelný, způsobil tímto spíše výkladový zmatek. Je totiž možné položit si otázku, proč by zákonodárce výslovně něco takového umožňoval pro jednu jedinou korporaci, kdyby to již bylo možné pro všechny. Takové ustanovení by bylo obsolentním od samého počátku své existence. Zde se o chybu zákonodárce, tedy o zcela nadbytečné ustanovení, jedná. Ustanovení pravděpodobně vzniklo tak, že autor § 32 odst. 3 ZOK nebyl obeznámen s § 1320 odst. 1 OZ, a tudíž povolovací ustanovení § 32 odst. 3 ZOK nelze *a contrario* vyložit tak, že u ostatních korporací omezení nebo vyloučení zastavení podílu není možné.⁴¹

3.3.6.2. Podíl ve spořitelním a úvěrovém družstvu

Lehce odlišnou úpravu mají spořitelní a úvěrová družstva. Odlišnost se týká zejména převoditelnosti podílu a tudíž také jeho zastavitelnosti, která vychází z podmínek převoditelnosti. Dle § 4 odst. 4 ZSÚD je člen oprávněn převést svůj podíl na jinou osobu. V případě, že se jedná o družstevní podíl z dalšího členského vkladu, lze takový podíl převést pouze na jiného člena družstevní záložny. Dohoda o převodu družstevního podílu podléhá schválení představenstva. Mám za to, že nestanoví-li stanovy něco jiného, uplatní se toto obdobně také pro zastavení podílu. Ačkoliv zákon o spořitelních a úvěrových družstvech zastavení podílu nijak neupravuje, stanovy s tímto běžně počítají.⁴²

Zajímavým případem je převoditelnost takového podílu, jehož převod by měl za následek nabytí kvalifikované účasti na družstevní záložně nebo jejímu zvýšení dle § 4 odst. 5 ZSÚD. Kvalifikovanou účastí je v souladu s § 2b odst. 1 ZSÚD v souvislosti s čl. 4 odst. 1 bodu 36

⁴⁰ K tomu blíže v části 3.3.2 - K obchodním korporacím obecně.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Např. čl. VI. odst. 19 stanov družstva: NEY spořitelní družstvo, IČ: 26137755, se sídlem Rohanské nábřeží 671/15, Karlín, 186 00 Praha 8, ve znění založeném do sbírky listin 18. ledna 2018.

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013⁴³ „*přímá nebo nepřímá kapitálová investice do podniku, která představuje 10 % či více kapitálu nebo hlasovacích práv nebo která dává možnost podstatně ovlivňovat řízení tohoto podniku*“. Takový převod musí v souladu s § 4 odst. 5 ZSÚD schválit kromě představenstva i Česká národní banka. Mám za to, že pro zastavitelnost podílu se uplatní totéž. To však nelze jednoduše generalizovat na zastavení podílu, který představuje 10 % či více kapitálu nebo hlasovacích práv.

V situaci, kdy si zástavní věřitel ujedná možnost vykonávat hlasovací právo v souladu s § 1323 OZ, zastavuje se podíl o velikosti 0,3 % a sám zástavní věřitel má již podíl o velikosti 9,8 %, přesáhnou jeho hlasovací práva 10 % a tím pádem nabyde kvalifikovanou účast. Podíl, kterým zástavní věřitel získá dostatek hlasovacích práv, bude podílem nepřímým. Na druhou stranu, pokud si strany výkon hlasovacího práva zástavním věřitelem nesjednají a zastavuje se podíl nižší než 10 %, nemělo by to znamenat nabytí kvalifikované účasti zástavním věřitelem, i kdyby měl 9,9% podíl, jelikož nemůže hlasovat, nejedná se o propadnou zástavu a případný převod podílu dle § 1327 OZ při výkonu zástavní práva by s ohledem na povahu a účel zákona o spořitelních a úvěrových družstvech pravděpodobně podléhal opakovanému posouzení a případnému schválení Českou národní bankou. Zároveň mám za to, že je-li v zástavní smlouvě ujednání dle § 1326 OZ, na jehož základě by přechodem podílu okamžikem neúspěšného pokusu o zpeněžení nabytí zástavní věřitel kvalifikovanou účast, podléhala by schválení již sama zástavní smlouva.

Lze se tedy důvodně domnívat, že u spořitelních a úvěrových družstev bude třeba každý případ zastavení podílu velmi důkladně posuzovat a dospěje-li družstevní záložna k tomu, že se jedná o případ nabytí kvalifikované účasti, pak musí do 30 dnů od schválení zastavení podílu předložit toto ke schválení České národní bance. U zastavení podílů větších než 10 % by však z hlediska obezřetnosti mělo dojít k posouzení Českou národní bankou vždy, mají-li pro zastavitelnost platit stejné podmínky jako pro převoditelnost.

3.3.7. Podíly představované cennými papíry

Podíl může být v některých typech korporací představován cenným papírem. Dle § 32 odst. 2 ZOK nemůže být podíl společníka v obchodní korporaci představován cenným papírem, ledaže by se jednalo o společnost kapitálovou. Kapitálovými společnostmi jsou společnost s ručením

⁴³ Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012, Text s významem pro EHP, 32013R0575.

omezeným, kde podíl může být představován kmenovým listem, a akciová společnost, kde je podíl představován různými formami akcií. Výjimkou z pravidla je komanditní společnost, která je tradičně chápána jako společnost osobní. Kindl dovozuje z § 123 ZOK, že ve vztahu k cenným papírům je způsobilou zástavou i podíl komanditisty, který může být představován kmenovým listem.⁴⁴ Vymazal navíc odkazuje na úpravu komanditní společnosti na investiční listy, která je upravená v § 170 a násl. ZISIF. Zde je podíl komanditisty představován cenným papírem a je tedy způsobilou zástavou.

Pro zastavitelnost podílu v korporaci představovaného cenným papírem je důležitý zejména § 1320 odst. 2 OZ, který stanoví, že je-li podíl představován cenným papírem, je způsobilou zástavou tento cenný papír. Mám za to, že toto ustanovení je pouze deklaratorním konstatováním toho, co již vyplývá ze samotné podstaty cenných papírů. Odborná literatura připouští dva možné výklady tohoto ustanovení. První výklad, ke kterému se kloní většina odborné literatury,⁴⁵ se přiklání k tomu, že zástavou je cenný papír, a tudíž se úprava zástavního práva k podílu v korporaci dle § 1320 – 1327 nepoužije, ale bude se aplikovat pouze úprava zástavního práva k cenným papírům.⁴⁶ Dle druhého výkladu, který nastiňuje Richter, „*zástavní právo k takto inkorporovaným podílům se sice zřizuje podle ustanovení o zastavení cenných papírů (zaknihovaných cenných papírů) a i další „mechanické“ otázky vzniku, trvání a zániku zástavního práva se řídí ustanoveními § 1328 až 1334 NObčZ, tím však nejsou dotčena ta práva a povinnosti stran vyplývající z § 1320 odst. 1 a § 1321 až 1327 NObčZ, která bezprostředně nesouvisejí s tím, že „způsobilou zástavou“ je zde jen cenný papír (zaknihovaný cenný papír).*“⁴⁷ Obratem však Richter dovozuje, že by takový výklad byl v rozporu s charakterem cenných papírů a obchodování s nimi, s čímž lze souhlasit. Pro potřeby podílu vtěleného do cenného papíru je třeba vycházet z § 1328 – 1334 OZ. Pro investiční listy je pak třeba přihlížet ještě k zákonu č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění.⁴⁸ Tato úprava je však již mimo rámec této práce.

3.3.7.1. Zastavitelnost cenných papírů v jednotlivých korporacích

Jelikož § 1328 a násl. OZ nekladou žádné podmínky zastavitelnosti cenného papíru, je třeba vycházet z § 1310 OZ. Kmenové listy ve společnosti s ručením omezeným (a podíl

⁴⁴ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 211.

⁴⁵ Např. RICHTER, T. 2013, op. cit. nebo VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 402.

⁴⁶ Shodně JEŽEK, Václav. § 1320 [Zastavení podílu v korporaci a účastnický cenný papír]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 195 a KINDL, M. 2016, op. cit., s. 212.

⁴⁷ Ačkoliv je zastáncem prvního výkladu. In: RICHTER, T. 2013, op. cit.

⁴⁸ Tamtéž.

komanditisty) budou s ohledem na svou neomezenou převoditelnost zastavitelné vždy, ledaže společenská smlouva zastavení omezí či zakáže. Někteří autoři ovšem u kmenových listů i toto zpochybňují s odkazem na to, že omezení zastavitelnosti by bylo v rozporu se smyslem a účelem zákona.⁴⁹ U akciové společnosti je situace komplikovanější. Podíl společníka je představován akcií – a to dle § 263 ZOK buď akcií na jméno, která je cenným papírem na řad, nebo akcií na majitele, která je cenným papírem na doručitele. Podíl společníka však může být s ohledem na § 256 odst. 2 - 4 ZOK představován také nesplacenou akcií a nevydanou akcií.

V případě akcie na jméno se zastavitelnost řídí § 273 odst. 1 ZOK; pro zastavitelnost akcií na jméno tedy platí stejná pravidla jako pro jejich převoditelnost. Omezí-li společnost ve stanovách převoditelnost akcií na jméno v souladu s § 270 a násl. ZOK, je třeba tato omezení vztáhnout i na zastavitelnost těchto akcií.

Akcie na majitele pak může být dle § 263 odst. 2 ZOK představována pouze zaknihovaným nebo imobilizovaným cenným papírem. To bude mít pro zastavitelnost zajímavé důsledky, protože pro zaknihované a imobilizované akcie na majitele může platit rozdílný režim. Akcie na majitele je dle § 274 odst. 1 ZOK neomezeně převoditelná a dle Štenglové a Havla „*ustanovení stanov omezující či vylučující převoditelnost akcií na majitele budou neplatná.*“ Hned následující § 275 odst. 1 ZOK však lze považovat za speciální vůči úpravě převoditelnosti listinných akcií, a to jak na jméno, tak na majitele. Dle tohoto ustanovení jsou zaknihované akcie neomezeně převoditelné, ledaže stanovy jejich převoditelnost omezí. Z toho lze dovodit, že převoditelnost zaknihovaných akcií na majitele lze omezit ve stanovách. S ohledem na § 32 odst. 3 ZOK tedy i zastavitelnost. Jsou-li tedy akcie na majitele zaknihované, je třeba zkoumat, zda jejich převoditelnost stanovy neupravují odlišně od zákona. Jsou-li imobilizovány (ne zaknihovány), jsou neomezeně převoditelné a jejich převoditelnost by nemělo být možné omezit. Jelikož však akcie na majitele není možné požadovat z úschovy, použijí se na ně přiměřeně ustanovení o zaknihovaných cenných papírech. Mám za to, že se dá přiměřeně použít i možnost upravit ve stanovách jejich převoditelnost, a tudíž i zastavitelnost.

Zvláštním případem bude nesplacená a nevydaná akcie. Ty totiž nejsou představovány cenným papírem, a tudíž se na ně aplikují ustanovení o zastavení podílu v korporaci. Otázku jejich zastavitelnosti zjednodušuje zákon o veřejných rejstřících. V § 48 odst. 1 písm. f) VeřRej je

⁴⁹ NOVOTNÝ, Petr, KEDROŇOVÁ, Kristýna, ŠTROSOVÁ, Ilona, ŠTÝSOVÁ, Monika, NOVOTNÁ, Monika. *Nový občanský zákoník. Vlastnictví a věcná práva. 2. aktualizované vydání.* V Praze: GRADA Publishing, a.s., 2017. ISBN: 978-80-271-0610-3. s. 135.

výslovně uvedeno, že se do obchodního rejstříku zapisuje „zástavní právo k podílu v korporaci, ledaže je představován cenným papírem nebo nesplacenou akcií; nesplacenou akcií se rozumí i případ, kdy byl splacen emisní kurs, ale akcie nebyla vydána“. Dědič k tomu uvádí, že „není-li podíl na akciové společnosti představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, jde o nesplacenou akcií podle § 265 odst. 2 ZOK (správně § 256 odst. 2 ZOK) nebo vydanou akcií podle § 256 odst. 3 ZOK. K nesplacené a nevydané akcií nelze zástavní právo do obchodního rejstříku zapsat.“⁵⁰ Z toho lze dovodit, že zákonodárce nepočítal s možností zřídit zástavní právo k nesplacené a nevydané akcií. S tímto se ztotožňuje i Čech, který dovozuje, že se obdobného výsledku bude muset dosáhnout např. zajišťovacím převodem práva.⁵¹

Další variantou je možnost vydání zatímního listu dle § 285 ZOK. Pak jsou práva a povinnosti spojené s nesplacenou akcií představovány zatímním listem, což je cenný papír na řad. Jelikož zákon o obchodních korporacích o převoditelnosti i zastavitelnosti zatímního listu mlčí, lze dovodit, že převoditelnost omezena není. V takovém případě je nesplacená akcie představovaná zatímním listem zastavitelná, a vzniku zástavního práva nic nebrání, jelikož se nemusí zapisovat do obchodního rejstříku.

Lze tedy uzavřít, že kmenové listy, akcie na majitele i doručitele, v listinné, imobilizované i zaknihované podobě a zatímní listy jsou zastavitelné, a to primárně bez omezení s tím, že je možné zastavitelnost omezit či vyloučit u akcií na jméno, zaknihovaných a imobilizovaných akcií na majitele a teoreticky i u kmenových listů, ačkoliv to nebude běžné a neodpovídalo by to ani smyslu kmenových listů.⁵²

4 Vznik zástavního práva

4.1. Tituly vzniku zástavního práva k podílu

Zástavní právo k podílu v korporaci jako k movité nehmotné věci lze zřídit na základě několika různých titulů. Primárním titulem je zástavní smlouva, tedy vznik zástavního práva na základě konsenzu, dohody stran. Čech a Šuk⁵³ uvádějí jako titul pouze zástavní smlouvu. Přesto existují ještě tituly, nad kterými stojí zato se zamyslet. Jedná se o vznik zástavního práva na základě

⁵⁰ DĚDIČ, Jan. § 48 [Doplňující skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku]. In: DĚDIČ, Jan, HAVEL, Bohumil, JINDŘICH, Miloslav, ŠTENGLLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-285-4.

⁵¹ ČECH, P., ŠUK, P. 2016, op. cit., s. 264.

⁵² Tamtéž. s. 263.

⁵³ Tamtéž. s. 259.

rozhodnutí (*ex actu*) nebo na základě právní skutečnosti, zejména na základě zákona (*ex lege*). Tyto možnosti nelze pominout, když zejména vznik zástavního práva na základě rozhodnutí příslušného orgánu může být v praxi poměrně významným titulem.

4.2. Konsenzuální

Zástavním právem konsenzuálním rozumím zástavní právo na základě konsenzu stran, na základě smlouvy. Jak titul pro vznik zástavního práva, tedy zástavní smlouva, tak okamžik vzniku zástavního práva a jeho účinnost vůči společnosti a třetím osobám se bude výrazně lišit dle toho, zda jde o podíl nevtělený do cenného papíru, podíl vtělený do cenného papíru nebo podíl představovaný zaknihovaným cenným papírem.

4.2.1. Titul – zástavní smlouva

Zástavní právo se v souladu s § 1312 odst. 1 OZ zřizuje zástavní smlouvou. Zřizuje, nikoliv vzniká. Zákon zde rozlišuje okamžik platnosti a účinnosti zástavní smlouvy. Aby byla zástavní smlouva platná, musí splňovat všechny zákonné náležitosti a být uzavřena v zákonem požadované formě.

Minimálním ujednáním zástavní smlouvy v souladu s § 1312 odst. 1 OZ je určení, co je zástavou a pro jaký dluh je zástavní právo zřízeno. Zástavní smlouvu uzavírá zástavní věřitel se zástavcem. Zástavce se může lišit jak od zástavního, tak osobního dlužníka. Osobní dlužník je osoba, jejíž dluh se zajišťuje zástavním právem. Zástavní dlužník je vlastníkem zastavené věci. Zástavce je osoba, která uzavírá zástavní smlouvu. Tohle rozdělení je zejména důležité pro různá práva a povinnosti věřitele po nabytí účinnosti zástavní smlouvy. Zástavou bude podíl, případně podíl vtělený do cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru.

4.2.1.1. Podíl nevtělený do cenného papíru

Forma se bude výrazně lišit dle toho, o jaký druh podílu se jedná. Jelikož se bude jednat zejména o obchodní korporace (obchodní společnosti i družstva), bude pro formu zástavní smlouvy relevantní občanský zákoník jako *lex generalis* a zákon o obchodních korporacích jako *lex specialis*. Protože je podíl movitou věcí, kterou zároveň není možné odevzdat zástavnímu věřiteli ani žádné jiné osobě, vyžaduje se dle § 1314 odst. 1 OZ písemná forma zástavní smlouvy. S ohledem na § 1314 odst. 2 OZ by bylo možné usuzovat, že není vyžadována forma veřejné listiny, jelikož je zde uveden taxativní výčet případů, kdy zástavní smlouva formu veřejné listiny mít má. Pro podíl v korporaci obecně, např. pro podíl ve spolku, který převod

spolkového podílu ve stanovách umožňuje,⁵⁴ není forma veřejné listiny požadována. Jiné podmínky však platí pro obchodní korporace.

U obchodních korporací hovoří pouze o písemné formě např. Čech a Šuk⁵⁵ s odvoláním na § 1324 odst. 1 OZ, aniž se zabývají relevantními ustanoveními zákona o obchodních korporacích a zákonem o veřejných rejstřících. Požadavek na formu zástavní smlouvy k podílu v obchodní korporaci není, na rozdíl od obchodního zákoníku, výslovně upraven a proto vznikají aplikační a výkladové nejasnosti. Dle § 117a odst. 1 obchodního zákoníku musela být zástavní smlouva v písemné formě a podpisy na ní musely být úředně ověřeny. V případě zákona o obchodních korporacích je třeba formu smlouvy dovodit výkladem. Dle § 1320 odst. 1 OZ se pro zastavení podílu vyžaduje splnění stejných podmínek, které jsou stanoveny pro jeho převod. Dle § 32 odst. ZOK pak platí, že podíl společníka lze zastavit jen za podmínek, za nichž ho lze převést. Pro podíl ve společnosti s ručením omezeným a podíl v komanditní společnosti⁵⁶ bude platit § 209 odst. 2 ZOK, a tedy že převod podílu je vůči společnosti účinný ve chvíli, kdy je společnosti doručena smlouva s úředně ověřenými podpisy. Dědič a Šuk z toho dovozují, že „*požadavek úředního ověření podpisů dopadá i na strany zástavní smlouvy*“.⁵⁷ S tímto se lze ztotožnit, protože zástavní smlouva, která by nebyla účinná vůči společnosti, by nebyla moc praktická. K zastavení podílu v komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným je třeba uzavřít zástavní smlouvu s úředně ověřenými podpisy.⁵⁸ O čem se však autoři nezmiňují, je podíl v družstvu, které je též obchodní korporací. Na družstvo není § 209 odst. 2 ZOK aplikovatelný; zastavení družstevního podílu se co do formy bude řídit § 1314 odst. 1 OZ a § 601 odst. 2 ZOK. Zajímavostí je, že Cileček dovozuje, že k převodu družstevního podílu postačuje ústní smlouva, jelikož k účinnosti vůči družstvu postačuje prohlášení převodce a nabyvatele o uzavření takové smlouvy.⁵⁹ To je pravda, avšak není to relevantní pro zástavní smlouvu, pro níž § 1314 odst. 1 OZ výslovně písemnou formu požaduje. Úředně ověřené podpisy nejsou dle § 601 ZOK zapotřebí. Hmotněprávně postačí toliko zástavní smlouva v písemné formě s prostými podpisy. Úředně ověřený podpis však bude třeba před vznikem zástavního práva k družstevnímu podílu opatřit, a to s ohledem na ustanovení § 12 VeřRej, tedy

⁵⁴ K tomu blíže část 3.3.1.1 - Spolek.

⁵⁵ ČECH, P., ŠUK, P. 2016, op. cit., s. 259.

⁵⁶ K tomu, zda se jedná pouze o podíl komanditisty, nebo i komplementáře, blíže část 3.3.4 - Podíl v komanditní společnosti.

⁵⁷ DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 6, s. 167-172.

⁵⁸ To potvrzuje i Nejvyšší soud. In: Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

⁵⁹ CILEČEK, Filip. § 601 [Ručení za dluhy; právní účinky převodu]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. 2017, op. cit.

procesního předpisu. Jelikož se zástavní právo zapisuje do veřejného rejstříku, je třeba, aby byl doložen souhlas zapisované osoby, jejíž podpis na tomto souhlasu je alespoň úředně ověřen. Havel dovozuje, „že i kdyby se konkrétní právní jednání mělo činit jen písemně, ale bylo-li by v něm obsaženo souhlasné prohlášení, musí být podpis souhlasících vždy minimálně úředně ověřen. To nemění nic na formě pro ostatní jednání v listině.“⁶⁰ Zástavní smlouva k družstevnímu podílu tedy postačuje v písemné formě, nicméně pokud v ní je, nebo z ní alespoň plyne souhlas zástavního věřitele a zástavního dlužníka, aby byli zapsáni v obchodním rejstříku, je třeba, aby byly jejich podpisy úředně ověřeny. Pokud dají tento souhlas na zvláštní listině, postačí zástavní smlouva v písemné formě bez úředně ověřených podpisů. Ustanovení § 12 VeřRej se samozřejmě uplatní i na společnost s ručeným omezeným a komanditní společnost.

4.2.1.2. Podíl vtělený do cenného papíru

Ohledně zástavní smlouvy k cennému papíru panuje v akademické obci diskuze, která zatím nevedla k jednoznačnému závěru. Shoda panuje na tom, že pokud je cenný papír předán zástavnímu věřiteli, může být smlouva uzavřena v jakékoliv formě, a tedy i ústně či konkludentně⁶¹ s ohledem na § 1314 odst. 1 OZ. Zřizovat zástavní právo ústně či konkludentně však působí velmi neprakticky. Neshoda panuje na formě smlouvy v případě, že je cenný papír předán do opatrování třetí osobě dle § 1328 odst. 1 věta druhá OZ. Richter⁶² a Ježek⁶³ mají za to, že je zde nezbytná písemná forma, jelikož zákon vyžaduje předání stejnopisu smlouvy třetí osobě, která má zástavu opatrovat. Čech a Šuk zastávají opačný názor⁶⁴ a tvrdí, že ponechání stejnopisu v textu ustanovení došlo pouze legislativní chybou, a to inspirací § 41 odst. 1 a 2 zák. č. 591/1992 Sb., České národní rady o cenných papírech, ve znění k 31. 12. 2013. Osobně se kloním k závěru, že se jedná o dispozitivní ustanovení, a v zástavní smlouvě si budou strany moci určit, že schovatel stejnopis zástavní smlouvy neobdrží. Pokud si to však nesjednají, je potřeba dbát litery zákona a stejnopis zástavní smlouvy schovateli předat. V případě, že si to strany vyloučí a stejnopis zástavní smlouvy schovateli nepředají, bude nicméně vhodné ve

⁶⁰ HAVEL, Bohumil. § 12 [Doložení souhlasu]. In: DĚDIČ, J., HAVEL, B., JINDŘICH, M., ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2015, op. cit.

⁶¹ Např. ČECH, P., ŠUK, P. 2016, op. cit., s. 259 nebo JEŽEK, Václav. § 1328 [Vznik zástavního práva k cennému papíru]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 197.

⁶² RICHTER, T. 2013, op. cit.

⁶³ JEŽEK, Václav. § 1328 [Vznik zástavního práva k cennému papíru]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 197.

⁶⁴ ČECH, P., ŠUK, P. 2016, op. cit., s. 260.

smlouvě o úschově o to lépe upravit podmínky úschovy a zejména podmínky vydání zastavených cenných papírů.

4.2.2. Okamžik vzniku zástavního práva

Okamžik vzniku zástavního práva je velmi významnou otázkou, a to zejména v případě, kdy je sjednána možnost vykonávat hlasovací právo v právnické osobě dle § 1323 OZ. Okamžiků vzniku zástavního práva bude s ohledem na různý charakter podílů i korporací více. Považuji za důležité zabývat se zejména okamžikem vzniku zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným a podílu komanditisty, které nejsou představovány cenným papírem, podílem v družstvu a podíly, které jsou vtěleny do cenného papíru.

4.2.2.1. Vznik zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným a podílu komanditisty

Dle § 1316 OZ vzniká zástavní právo k věci zapsané ve veřejném seznamu zápisem v tomto seznamu, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak. V praxi bude možné s ohledem na § 94 VeřRej tento den přesně určit. Bude to buď den, který navrhovatel uvedl v návrhu, den následující po dni nabytí právní moci rozhodnutí o zápisu nebo den následující po marném uplynutí lhůty pro rozhodnutí o zápisu. K rozhodnutí o zápisu má rejstříkový soud lhůtu 5 pracovních dní dle § 96 odst. 1 VeřRej, ledaže jiný zákon stanoví lhůtu jinou. Pro zápis zástavního práva k podílu platí lhůta 5 pracovních dní. Pokud soud v této lhůtě nerozhodne, považuje se navrhovaný zápis za provedený dnem následujícím po uplynutí této lhůty dle § 98 odst. 1 VeřRej. Zde nastává zajímavá situace, kdy je sice dle Vymazala⁶⁵ účelem zápisu zástavního práva jeho publikace, a tedy seznámení třetích osob s tím, že je podíl zastaven, ale občanský zákoník neváže vznik zástavního práva na jeho zveřejnění, ale na jeho zápis. V případě této domněnky zápisu vzniká zástavní právo touto domněnkou; rejstříkový soud pak má dle § 98 odst. 2 VeřRej další 2 pracovní dny na to, aby tento zápis promítl. Třetí osoby se tak z obchodního rejstříku o vzniku zástavního práva reálně dozví až 2 pracovní dny poté, co vzniklo. Pokud ale rejstříkový soud rozhodne včas, chvíle, kdy bude zápis proveden, se odkládá do nabytí právní moci usnesení o zápisu. Proti usnesení o zápisu je možné se odvolat. Lhůta k podání odvolání je 15 dnů od doručení a podával-li návrh zástavní věřitel nebo jiná osoba odlišná od korporace, běží tato lhůta také korporaci. Pokud si pak korporace nevybírá datovou schránku, nepomůže zástavnímu věřiteli ani vzdání se práva na odvolání a musí vyčkat 10 + 15

⁶⁵ VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 150.

dnů,⁶⁶ než usnesení o zápise nabyde právní moci. Rejstříkový soud provede zápis ke dni následujícímu pro dni, kdy usnesení o zápise nabylo právní moci, případě k pozdějšímu dni, který je uveden na návrhu. K této chvíli, tedy k zápisu, a nikoliv k jeho zveřejnění, zástavní právo vzniká.

Alternativou, kdy může být zápis, a tedy i vznik zástavního práva rychlejší, je přímý zápis prostřednictvím notáře. Výhodou je, že notář provede zápis okamžitě prostřednictvím dálkového přístupu bez zbytečného odkladu po podání žádosti o zápis. V praxi k tomu notář přistoupí po sepsání 2 notářských zápisů, podkladového, jehož součástí musí být právě zástavní smlouva, a notářského zápisu o osvědčení. Nevýhodou tohoto postupu je vyšší cena, kdy je třeba vyhotovit dva notářské zápisy, výhodou pak větší právní jistota, kdy má zástavní smlouva formu veřejné listiny a ke vzniku zástavního práva dochází okamžitě zápisem přes dálkový přístup. Ke vzniku zástavního práva k podílu, který je zapsán v obchodním rejstříku, může dojít v rámci několika desítek minut, ale také více než měsíce.⁶⁷

Dále je třeba rozebrat odchylku, zda se neaplikuje jiný právní předpis. Tímto jiným právním předpisem by dle Richtera⁶⁸ měl být § 5a odst. 4 zákona o civilním letectví,⁶⁹ § 23 odst. 4 zákona o námořní plavbě,⁷⁰ § 17 odst. 3 zákona o ochranných známkách⁷¹ a § 31 odst. 1 zákona o ochraně průmyslových vzorů.⁷² Z těchto jiných právních předpisů žádný neupravuje podíly v korporacích, a to ani v případě, že by byly ve formě cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru.

Významnějším než jiné předpisy bude sám občanský zákoník. Richter odkazuje např. na úpravu vzniku zástavního práva rozhodnutím orgánu veřejné moci dle § 1342 OZ.⁷³ Možnou variantou

⁶⁶ Deset dní dle § 17 odst. 4 zák. č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ Výše naznačená lhůta 10 + 15 se může prodloužit o dobu, po kterou není zaplacen soudní poplatek. I proto je v případech, kdy je rychlý zápis důležitý, vhodnější zaplatit soudní poplatek v kolcích.

⁶⁸ RICHTER, Tomáš. § 1316 [Vznik zástavního práva k věci zapsané ve veřejném seznamu]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

⁶⁹ Zák. č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ Zák. č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ Zák. č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách), ve znění pozdějších předpisů.

⁷² Zák. č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ K tomu blíže: 4.3.2 - Z moci úřední.

bude také zástavní právo k závodu, jehož součástí může být ve výjimečných případech i podíl v korporaci.

4.2.2.2. Družstevní podíl

Družstevní podíl je velmi podobný podílu ve společnosti s ručením omezeným či podílu komanditisty, zaslouží si však vlastní podkapitolu. Zástavní právo k družstevnímu podílu vzniká v souladu s § 1322 odst. 1 OZ konstitutivně zápisem do veřejného rejstříku. Problémem, který identifikoval Čech již v roce 2012, byla skutečnost, že se členové družstva a jejich podíly do obchodního rejstříku nezapisují.⁷⁴ Jako možné řešení navrhuje, že by se do obchodního rejstříku nejdříve zapsal konkrétní člen družstva se svým družstevním podílem a následně by se k němu zapsalo zástavní právo. Kindl⁷⁵ však proti tomuto argumentuje tím, že se do veřejných rejstříků zapisují pouze skutečnosti taxativně stanovené zákonem. Z článku notářky Kollárikové nepřímo plyne, že ona zápis zástavního práva k družstevnímu podílu vůbec neumožňuje a uvádí, že „v praxi se tedy setkáváme s požadavky klientů o zřízení takového zástavního práva a musíme je bohužel upozorňovat na nedokonalost právní úpravy v tomto směru.“⁷⁶ Kindl ještě v roce 2016 polemizuje nad tím, zda bude takový zápis možný.

Odpověď v tomto směru musela podat judikatura, s ohledem na nedokonalost právní úpravy v zákoně. Vrchní soud v Praze v roce 2015 uvedl, že „aby bylo možné zapsat zástavní právo k družstevnímu podílu, bude nutno současně zapsat nejen zástavní právo k podílu, ale i členu a jeho členský podíl.“⁷⁷ Vrchní soud se zde otevřeně přiklonil k výkladu, který již dříve ve vztahu k § 48 VeřRej zastával Dědič.⁷⁸ Překlenul tak stav právní nejistoty, kdy některé rejstříkové soudy odmítaly zástavní právo k družstevnímu podílu zapsat. To však stále naráží na problém, že návrh na zápis změn zapsaných údajů do obchodního rejstříku je možné podat pouze na inteligentním formuláři, který tuto možnost nezná. Dle Grima⁷⁹ není tato možnost v praxi moc využívána, ale k zápisům do obchodního rejstříku dochází zápisem do kolonky „Ostatní skutečnosti“.

⁷⁴ ČECH, Petr. Nad několika rekonfiguračními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 11-12, s. 324-329.

⁷⁵ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 213.

⁷⁶ KOLLÁRIKOVÁ, Eva. Několik poznámek k zástavnímu právu. *Ad Notam*. 2015, č. 6, s. 12-14.

⁷⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. července 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014.

⁷⁸ DĚDIČ, Jan. § 48 [Doplňující skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku]. In: DĚDIČ, J., HAVEL, B., JINDŘICH, M., ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2015, op. cit.

⁷⁹ GRIM, Christian. Zástavní právo k družstevnímu bytu. *epravo.cz* [online]. 2017 [cit. 22. 9. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zastavni-pravo-k-druzstevnimu-bytu-106294.html?mail>.

Rozpor mezi hmotněprávní a procesněprávní úpravou však stále přetrvává. *De lege ferenda* mám za to, že možným řešením by mohlo být jednoduše upravit § 48 odst. 1 písm. l) VeřRej např. následovně: „*u družstva údaj o tom, zda se jedná o družstvo, bytové družstvo nebo sociální družstvo a výše základního členského vkladu, popřípadě vstupního vkladu*], družstevní podíl, ke kterému je nebo má být zapsáno zástavní nebo jiné věcné právo a jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, členů družstva, jejichž podíly jsou v obchodním rejstříku zapsány nebo mají být zapsány] a“. Na to by mohl bez problémů navázat § 48 odst. 1 písm. f) VeřRej, protože by zástavní právo k podílu v korporaci bylo k čemu zapsat. V praxi totiž situace, kdy je možnost zřídit zástavní právo k družstevnímu podílu založena pouze na výkladu Vrchního soudu v Praze, povede k tomu, že tento praktický institut bude využíván jen minimálně s ohledem na velkou právní nejistotu s ním spojenou.

4.2.2.3. Vznik zástavního práva k podílu představovanému (zaknihovaným) cenným papírem

Zástavní právo k podílu vtělenému do cenného papíru může vznikat více způsoby a k různým okamžikům. Primárně vzniká okamžikem předání cenného papíru zástavnímu věřiteli, tedy tradicí, a to dle § 1328 odst. 1 OZ. Tradicí však zástavní právo nevznikne, pokud cenný papír na řad neobsahuje zástavní rubopis. Tento zástavní rubopis obsahuje minimálně označení „k zastavení“ či obdobnou formulaci a označení zástavního věřitele.

Další možností je předání cenného papíru, spolu se stejnopisem zástavní smlouvy, třetí osobě, aby po dobu trvání zástavní smlouvy cenný papír opatrovala. I zde je pro cenný papír na řad potřebný zástavní rubopis a zástavní právo vzniká také tradicí – předáním osobě, která bude cenný papír opatrovat. Pokud však schovatel již má cenný papír u sebe, v souladu s § 1329 odst. 1 OZ vzniká zástavní právo okamžikem, kdy je schovateli doručen stejnopis zástavní smlouvy spolu s oznámením zástavního věřitele nebo zástavce o vzniku zástavního práva. Poslední věta § 1329 odst. 1 OZ stanoví, že uschovaný cenný papír na řad musí i tak obsahovat zástavní rubopis, a tím pádem konstrukce vzniku zástavního práva dle § 1329 odst. 1 OZ pro cenné papíry na řad postrádá smysl. Zástavce stejně bude muset ke schovateli přijít a napsat na cenný papír zástavní rubopis, jelikož samotným doručením oznámení a stejnopisu zástavní smlouvy s ohledem na § 1328 odst. 2 OZ nemůže zástavní právo bez zástavního rubopisu vzniknout. Po sepsání zástavního rubopisu zástavce schovateli cenný papír zase vrátí, tedy předá. Materiálně i v tomto případě bude zástavní právo vznikat tradicí. Prakticky lze ještě závěrem poukázat na to, že zákon vyžaduje stejnopis zástavní smlouvy, nikoliv úředně ověřenou kopii. Je třeba na toto myslet při podpisu a vyhotovit dostatečné množství stejnopisů.

Ještě je třeba zvážit vznik zástavního práva k cennému papíru zápisem do rejstříku zástav. To se může týkat pouze cenných papírů na doručitele, čímž se vyloučí kmenové listy a akcie na jméno. Zbývá akcie na majitele. Ta s ohledem na § 263 odst. 2 ZOK může mít pouze formu zaknihovaného či imobilizovaného cenného papíru. Pro zaknihované cenné papíry se § 1328 odst. 3 OZ neuplatní, pro imobilizované je pak otázkou, jak by mohl být § 1328 odst. 3 OZ aplikovatelný. Pro zápis zástavního práva k cennému papíru na doručitele je totiž třeba odevzdání zástavy osobě, která zástavní právo do rejstříku zástav zapíše, tedy notáři. Je-li však cenný papír imobilizovaný, v hromadné úschově v bankovním trezoru, není možné jej notáři předat.⁸⁰ Řešením této komplikace bude § 2414 OZ, dle kterého se na cenné papíry v úschově v případech, kdy nelze požadovat vydání jednotlivého cenného papíru, přiměřeně použijí ustanovení jiného zákona o zaknihovaných cenných papírech. Jelikož akcie na majitele není možné z úschovy požadovat, bude se na ně přiměřeně aplikovat právní úprava zaknihovaných cenných papírů.

Otázkou je, co myslel zákonodárce jiným zákonem o zaknihovaných cenných papírech. Richter má za to, že se jedná pouze o redakční nedůslednost při tvorbě zákona,⁸¹ Ježek zase má za to, že se jedná o odkaz na zákon o podnikání na kapitálovém trhu.⁸² I on se ovšem přiklání k tomu, že se použije i úprava v občanském zákoníku. Dle mého názoru je blíže pravdě Richter, a to jak s ohledem na smysl a účel tohoto ustanovení, tak s ohledem na důvodovou zprávu.⁸³ Důvodová zpráva uvádí, že je potřeba, aby bylo doplněno ustanovení, na jehož základě se „*na listinné cenné papíry v úschově podpůrně použijí ustanovení o zaknihovaných cenných papírech v těch případech, kdy nelze požadovat vydání jednotlivého cenného papíru. Návrh reaguje na existenci zahraničních cenných papírů, pro které je tato úprava potřebná.*“⁸⁴ Zákonodárce sice v důvodové zprávě pozapomněl na existenci akcií na majitele v souběžně připravovaném zákoně o obchodních korporacích a ustanovení § 2414 OZ vytvořil z důvodu jeho potřeby pro některé zahraniční cenné papíry, nicméně mám za to, že z důvodové zprávy plyne, že je třeba aplikovat i ustanovení občanského zákoníku o zaknihovaných cenných papírech, ne jen jiných zákonů.

⁸⁰ Možností by bylo zavítat do tohoto trezoru notáře, nicméně mám za to, že se k tomuto v praxi nebude často přistupovat.

⁸¹ RICHTER, Tomáš. § 1329 [Zastavení již uschovaného cenného papíru]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

⁸² JEŽEK, Václav. § 2414 [Přiměřené použití úpravy zaknihovaných cenných papírů]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 381.

⁸³ Důvodová zpráva k § 2409-2414 OZ.

⁸⁴ Tamtéž.

Zaknihované cenné papíry jsou upraveny specificky v § 1331 a násl. OZ. Dle § 1331 odst. 1 OZ vzniká zástavní právo k zaknihovanému cennému papíru zápisem na účtu vlastníka v příslušné evidenci. Vznik je tedy vázán na zápis do evidence, a to centrální evidence cenných papírů či navazující evidence zaknihovaných cenných papírů. Jedná se o složitější proces, který se řídí nejenom zákonem, ale také provozním řádem toho, kdo danou evidenci zaknihovaných cenných papírů vede. Pro účely této práce vycházím z provozního řádu Centrálního depozitáře cenných papírů,⁸⁵ verze č. 6 ze dne 20. března 2014. Úprava zástavního práva k zaknihovanému cennému papíru je zde ošetřena v čl. 34 – 45. Centrální depozitář cenných papírů zástavní právo zapisuje nikoliv na příkaz zástavního dlužníka, zástavního věřitele, osobního dlužníka nebo zástavce, jak předpokládá § 1331 odst. 1 OZ, nýbrž na příkaz účastníka Centrálního depozitáře.⁸⁶ Účastníkem centrálního depozitáře jsou osoby, které vedou navazující evidence, obvykle obchodníci s cennými papíry.⁸⁷ Příkaz lze tedy podat právě přes takového účastníka. Modelovým příkladem může být např. Komerční banka,⁸⁸ která je takovýmto účastníkem a která zápis zástavního práva k zaknihovaným cenným papírům upravuje v dokumentu Informace o pravidlech pro provádění pokynů.⁸⁹ V čl. 9.1 Informací o pravidlech pro provádění pokynů jsou uvedeny technické náležitosti, zejména jaké informace musí pokyn obsahovat. Jedná se o následující údaje:

- *„jméno, příjmení a rodné číslo zástavce, případně datum narození, nemá-li zástavce rodné číslo, nebo*
- *obchodní firmu nebo název a IČO, pokud Klient je právnickou osobou;*
- *označení Portfoliového účtu zástavce;*
- *identifikace Cenného papíru (název a ISIN);*
- *počet zastavovaných Cenných papírů;*
- *požadované datum vzniku zástavního práva nebo PPN, pokud má být zápis odložen;*
- *jméno, příjmení a rodné číslo zástavního věřitele, případně datum narození, nemá-li zástavní věřitel rodné*
- *číslo, nebo obchodní firmu nebo název a IČO, pokud Klient je právnickou osobou;*

⁸⁵ Centrální depozitář cenných papírů a.s., IČO: 250 81 489, se sídlem na adrese Rybná 14, 110 05, Praha 1.

⁸⁶ Čl. 35 odst. 1 provozního řádu Centrálního depozitáře cenných papírů, verze č. 6 ze dne 20. března 2014.

⁸⁷ <https://www.cdcp.cz/index.php/cz/co-je-cdcp>.

⁸⁸ Komerční banka, a.s., IČO: 453 17 054, se sídlem Na Příkopě 33 čp. 969, 114 07 Praha 1.

⁸⁹ Informace o pravidlech pro provádění pokynů, Komerční banka, a.s., účinné od 3. července 2017. Dostupné na: <https://www.kb.cz/getmedia/edae856b-a928-44dc-90e2-249a7dc9b7d0/kb-20180103-informace-o-pravidlech-provadeni-pokynu-c-klient.pdf.aspx>.

- *jméno, příjmení a rodné číslo dlužníka, případně datum narození, nemá-li dlužník rodné číslo, nebo*
- *obchodní firmu nebo název a IČO, pokud je dlužník právnickou osobou;*
- *výše, měna, druh a splatnost zajištěného dluhu, pokud je znám; jinak druh zajištěných dluhů a maximální*
- *částku, do které může být zástavní věřitel uspokojen.*⁹⁰

Už jen z toho lze dovodit určitou odchylku od zákona, kdy není možné, aby pokyn dal zástavce odlišný od zástavního dlužníka, a to proto, že zástavce musí označit svůj portfoliový účet. Je ale požadována identifikace zástavce, osobního dlužníka i zástavního věřitele. Ti by tím pádem pokyn mohli účastníkovi dát také. Pokud bude mít pokyn všechny náležitosti, zašle následně Komerční banka jako účastník Centrálního depozitáře Centrálnímu depozitáři příkaz v souladu s čl. 35 odst. 2 provozního řádu Centrálního depozitáře cenných papírů. Tento příkaz musí obsahovat následující náležitosti:

- *„RCU,⁹¹*
- *číslo majetkového účtu, na kterém mají být zaknihované cenné papíry zastaveny,*
- *typ účtu (článek 21 odst. 3 písm. d),*
- *identifikátor majitele účtu,*
- *ISIN,⁹²*
- *počet zaknihovaných cenných papírů, které mají být zastaveny; mají-li být zastaveny již zastavené zaknihované cenné papíry, obsahuje příkaz též jednoznačné určení, jaké zastavené zaknihované cenné papíry mají být opětovně zastaveny,*
- *identifikátor zástavního věřitele,*
- *osoba s nárokem na výnos, pokud byla určena,*
- *výši dluhu nebo ujednanou výši uspokojení zástavního věřitele ze zástavy, dobu splatnosti*
- *dluhu, jestliže jsou tyto údaje známy, a dobu trvání zástavního práva.*⁹³

Lze tedy vidět, že Komerční banka požaduje jiné informace, než Centrální depozitář, a to více informací, zejména o stranách zástavní smlouvy. Např. identifikátor osobního dlužníka je nepovinnou informací. Zajímavostí je, že účastník, tedy v modelovém případě Komerční banka, musí nejprve v souladu s čl. 19 provozního řádu Centrálního depozitáře cenných papírů zapsat

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Registrační číslo účastníka.

⁹² Identifikační označení podle mezinárodního systému číslování pro identifikaci cenných papírů.

⁹³ Čl. 35 odst. 4 provozního řádu Centrálního depozitáře cenných papírů, verze č. 6 ze dne 20. března 2014.

zástavního věřitele i osobního dlužníka do evidence osob, kterou Centrální depozitář vede, a ten jim přidělí identifikační číslo.

Dle čl. 35 odst. 2 provozního řádu Centrálního depozitáře cenných papírů pak požaduje Centrální depozitář prvopis nebo úředně ověřenou kopii zástavní smlouvy. Jedná se paradoxně o mírnější požadavek než např. u schovatele dle § 1329 OZ, kde je vyžadován výhradně stejnopis. Ustanovení § 1331 odst. 1 OZ vyžaduje pouze to, aby bylo zřízení zástavního práva doloženo, aniž určí jak. Centrální depozitář měl tak při tvorbě provozního řádu poměrně širokou diskreci, jak přísně prokázání zřízení zástavního práva nastavit.

Ke vzniku zástavního práva k zaknihovanému cennému papíru je tedy třeba více kroků od více osob, což vždy vede minimálně k nejistotě ohledně dne, kdy k zápisu a tedy i vzniku zástavního práva dojde. Je ale připuštěna možnost si tento den zvolit, což vede ke zvýšení právní jistoty.

Alternativní možností je ještě zřízení zástavního práva k účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů dle § 1333 a 1334 OZ. Rozdílem oproti výše popsanému je to, že nejsou zastaveny jenom konkrétní zaknihované cenné papíry, ale celý účet vlastníka. Zástavní právo vzniká zápisem zástavního práva k účtu vlastníka, a to ke všem zaknihovaným cenným papírům na tomto účtu v okamžiku zápisu zástavního práva, a také ke všem budoucím s ohledem na § 1334 odst. 1 OZ. Vznik zástavního práva je možný tedy i převodem, resp. zapsáním nového cenného papíru na účet vlastníka, který je zastaven.

4.3. Z moci úřední

Vznik zástavního práva z moci úřední občanský zákoník předpokládá v § 1342. Ten stanoví pro vznik zástavního práva odchylný režim, kdy zástavní právo vzniká již vykonatelností tohoto rozhodnutí, ledaže je v takovém rozhodnutí stanovena pozdější doba. To má pro zástavní právo k podílu v korporaci zásadní význam, protože § 1342 OZ je speciální vůči § 1322 odst. 1 OZ. Zástavní právo k podílu tak vzniká konstitutivním rozhodnutím ke dni vykonatelnosti rozhodnutí a zápis do obchodního rejstříku je pak pouze deklaratorní.⁹⁴ Oproti předchozí úpravě zde došlo k drobné změně okamžiku, kdy zástavní právo vzniká. Dle § 160 odst. 1 SOZ vznikalo zástavní právo na základě rozhodnutí soudu nebo správního orgánu právní mocí takového rozhodnutí, nyní až jeho vykonatelností.⁹⁵ Ve vztahu k zástavní právu k podílu ale případů zástavního práva *ex actu* není mnoho.

⁹⁴ VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 131.

⁹⁵ RICHTER, T. 2013, op. cit.

Vznik zástavního práva v tomto případě nebude mít zpravidla konsenzuální charakter, ale bude se vyznačovat vrchnostenským, autoritativním projevem vůle orgánu veřejné moci. M. Pelikán⁹⁶ jako příklady uvádí soudcovské zástavní právo dle § 338b a násl. OSŘ a § 69a exekučního řádu. V obou případech se však jedná o zástavní právo k nemovitostem. Podíl v korporaci je však movitou nehmotnou věcí, a tudíž k němu soudcovské ani exekutorské zástavní právo nelze zřídit. Existuje však případ, kdy je vznik zástavního práva k podílu podmíněn rozhodnutím soudu. Jedná se o schválení dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti v souladu s § 1696 OZ. Jedná se o zvláštní případ, kdy dohoda dědiců obsahuje jejich vůli, a tudíž jde o konsenzuální projev vůle, který je ale podmíněný autoritativním schválením soudem.

4.3.1. Dohoda dědiců o rozdělení pozůstalosti

Jak jsem již uvedl výše, jedná se o zvláštní případ vzniku zástavního práva dle § 1696 OZ. Zástavním věřitelem i zástavním dlužníkem, tedy stranami této dohody, může být pouze některý z dědiců, kteří dohodu uzavírají.⁹⁷ Obsah dohody je čistě na dědicích, soud do ní nemůže nijak zasahovat, a pokud splňuje zákonné požadavky, musí ji schválit jako celek.⁹⁸ Soud tuto dohodu schvaluje usnesením dle §185 odst. 1 písm. d) ZŘS.

Zásadní otázkou zde bude, kdy dochází ke vzniku zástavního práva. Jelikož jde o dědickou věc, je třeba se řídit ustanoveními upravujícími dědictví. Dědické právo vzniká dědicům smrtí zůstavitele (tzv. dědický nápad) v souladu s § 1479 OZ. Dle § 1475 odst. 2 OZ je pozůstalostí celé jmění zůstavitele, tedy jak majetek, tak dluhy. Dle komentáře k § 1479 OZ je dědické právo pouze titulem k dědění, kdy pozůstalost nabývá dědic až rozhodnutím soudu ke dni nabytí dědického práva, tedy ke dni smrti zůstavitele.⁹⁹ Na základě toho je konstruován i § 185 odst. 1 písm. d) ZŘS, kde je uvedeno, že „v rozhodnutí o dědictví soud s účinností ke dni vzniku dědického práva schválí dohodu dědiců o rozdělení pozůstalosti, která není v rozporu se zákonem, a potvrdí podle ní nabytí dědictví více dědicí“. Soud tedy rozhoduje s účinností ke dni smrti zůstavitele, což může být s ohledem na trvání dědických řízení i několik let nazpět. Pokud dohoda dědiců obsahuje ujednání o zřízení zástavního práva, lze z výše uvedeného dovodit, že by mělo zástavní právo vzniknout retroaktivně také zpětně, ke dni smrti zůstavitele.

⁹⁶ PELIKÁN, M. 2017, op. cit., s. 197.

⁹⁷ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 168.

⁹⁸ Vyplyvá např. z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2009, sp. zn. 21 Cdo 1762/2008.

⁹⁹ FIALA, Roman, BEEROVA, Kamila. § 1479 [Vznik dědického práva]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-570-1.

Jinak se na otázku vzniku zástavního práva na základě schválení dohody dědiců dívá Kindl. Aniž by se zabýval charakterem rozhodnutí dle § 185 odst. 1 ZŘS, aplikuje § 1342 větu první OZ a dovozuje, že zástavní právo vzniká až „na základě (a po) rozhodnutí soudu“¹⁰⁰ vykonatelností tohoto rozhodnutí. Jelikož se však charakterem rozhodnutí dle § 185 odst. 1 ZŘS nezabývá, nelze se k tomuto jednoznačně přiklonit.

Za předpokladu, že by byl podíl, který je součástí pozůstalosti, zatížen zástavním právem již před smrtí zůstavitele, stal by se dědic zástavním dlužníkem zpětně ke dni smrti zůstavitele. Společníkem v korporaci se dědic stane také zpětně ke dni smrti zůstavitele. Pohledávka ostatních dědiců na peněžité plnění, které je náhradou za to, že podíl připadl pouze jednomu z dědiců, vzniká také ke dni smrti zůstavitele. Jelikož se v praxi bude zajišťovat právě tento druh pohledávek,¹⁰¹ dává smysl, aby zástavní právo vzniklo také ke dni smrti zůstavitele, současně s touto pohledávkou. Tím spíše, když tato peněžité pohledávka i zástavní právo budou vznikat na základě jednoho projevu vůle, dohody dědiců. Teleologicky i logicky lze dovodit, že by mělo zástavní právo vzniknout na základě rozhodnutí soudu ke dni smrti zůstavitele.

Z důvodu nejasnosti přistoupím i k výkladu historickému, a to porovnáním s § 160 odst. 1 SOZ. Ustanovení § 160 odst. 1 SOZ nebylo až tolik odlišné. Rozdíl spočíval v tom, že zástavní právo vznikalo až právní mocí rozhodnutí, nikoliv jeho vykonatelností. Komentářová literatura z doby účinnosti občanského zákoníku 1964 uvádí, že „*uvedené usnesení, i když se opírá o dohodu dědiců, má povahu pravotvorného rozhodnutí. Zástavní právo o ni se opírající proto vzniká dnem právní moci tohoto rozhodnutí.*“¹⁰² Tedy podobně jako nyní Kindl dovozuje, že zástavní právo vzniká až právní mocí rozhodnutí, kterým se schvaluje dohoda dědiců, s tím, že jde o právotvorné (konstitutivní) rozhodnutí. To je však v přímém rozporu s komentářem k § 175q odst. 1 OSŘ,¹⁰³ kdy Fiala uvádí, že „*usnesením o dědictví se dědické řízení končí (srov. § 175s odst. 1). Bez ohledu na to, jaká uplynula od smrti zůstavitele do vydání usnesení doba, se jím deklarují právní vztahy s účinností ke dni smrti zůstavitele.*“¹⁰⁴

¹⁰⁰ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 168.

¹⁰¹ VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 130.

¹⁰² KRÁLÍK, Michal, MIKEŠ, Jiří. § 160 [Vznik zástavního práva rozhodnutím soudu nebo správního úřadu]. In: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I, II. 2.* vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-108-6.

¹⁰³ Ve znění do 31. prosince 2013.

¹⁰⁴ FIALA, Roman. § 175q [Usnesení o dědictví]. In: BÍLEK, Petr, DRÁPAL, Ljubomír, JINDŘICH, Miloslav, WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví.* 4. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2010. ISBN: 978-80-7400-181-9. s. 881.

Jak lze vidět, ani před účinností občanského zákoníku a zákona o zvláštních řízeních soudních nebylo jednoznačné, kdy zástavní právo dle soudem schválené dohody dědiců vzniká. S ohledem na absenci judikatury a rozpory v závěrech odborné literatury je třeba dojít k závěru výkladem.

Mám za to, že pravidlo v § 1342 OZ míří primárně na rozhodnutí, která zřizují zástavní právo autoritativně, jednostranně. Zde lze jen souhlasit s tím, aby zástavní právo vznikalo až vykonatelností rozhodnutí. Avšak ve vztahu k rozhodnutí dle § 185 odst. 1 písm. d) ZŘS, kterým se schvaluje dohoda dědiců s účinností ke dni nabytí dědického práva, tedy ke dni smrti zůstavitele, mám za to, že půjde o případ odlišný, speciální vůči úpravě v § 1342 OZ. Rozhodnutím soud deklaruje vznik právních vztahů ke dni smrti zůstavitele, tedy jak nabytí vlastnického práva k podílu, tak vznik zástavního práva k němu. Není důvod rozdělovat vznik různých právních vztahů vyplývajících z tohoto rozhodnutí na různá data. Tento výklad mi připadá teleologicky i logicky nejsoudržnější. Je však možné, že se výklad v praxi vyvine i jiným, opačným směrem.

Ustanovení § 1342 věta druhá OZ se však použije, a to pro zápis zástavního práva do obchodního rejstříku. Tento zápis bude pouze deklaratorní.

4.3.2. Zástavní právo dle daňového řádu

Dalším typem zástavního práva vznikajícího *ex actu* je zástavní právo dle § 170 DŘ,¹⁰⁵ které slouží k zajištění pohledávky státu, která spočívá v daňovém nedoplatku, tedy neuhrazené dani, případně s ohledem na § 168 odst. 6 DŘ také k zajištění povinnosti, kterou daňový subjekt nesplnil na základě zajišťovacího příkazu.

Správce daně zřizuje zástavní právo v souladu s občanským zákoníkem, ledaže daňový řád stanoví jinak. Rozdíl je zejména v tom, že se jedná o autoritativní, jednostranné zřízení zástavního práva správním rozhodnutím za splnění podmínek dle daňového řádu. Podmínkou je, že je zajišťovaná daňová pohledávka po splatnosti, resp. nebyla splněna povinnost na základě zajišťovacího příkazu.

Další odchylkou je okamžik vzniku zástavního práva. Ani zde se nejedná o vykonatelnost rozhodnutí, jak předpokládá § 1342 OZ, nýbrž okamžik, kde je rozhodnutí o zřízení daňového

¹⁰⁵ ERBSOVÁ, Hana. Zajištění daňového dluhu zástavním právem. *Daně a právo v praxi*. 2014, č. 6.

zástavního práva doručeno jeho adresátovi,¹⁰⁶ resp. tomu, kdo vede příslušný veřejný registr. Ve vztahu k podílu v korporaci je důležité, zda je podíl vtělen do cenného papíru, zda je představován zaknihovaným cenným papírem nebo zda jde o normální podíl zapsaný v obchodním, případně jiném rejstříku.

V případě cenných papírů vzniká zástavní právo státu dnem, kdy je rozhodnutí doručeno daňovému subjektu. Den vzniku zástavního práva tedy stát nemůže nijak ovlivnit, protože bude záležet na doručovateli poštovních služeb, kdy rozhodnutí doručí daňovému subjektu, kdy si daňový subjekt rozhodnutí převezme, a v případě datové schránky kdy se do ní přihlásí. Zde je také zajímavé, že s ohledem na § 40 DŘ není třeba takové rozhodnutí zasílat do vlastních rukou. S ohledem na § 47 odst. 2 DŘ je možná fikce doručení, i když se adresát o uložení zásilky nedozvěděl. Může tak nastat situace, kdy zástavní právo k podílu představovanému cenným papírem vznikne, aniž by to vlastník cenného papíru věděl, fikcí doručení. Stejně pak fikce doručení nastává v poslední den desetidenní lhůty, po kterou se oprávněná osoba nepřihlásila do datové schránky, do které bylo rozhodnutí doručeno, dle § 17 odst. 4 zák. č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Daňový řád tedy umožňuje vznik zástavního práva k cenným papírům¹⁰⁷ fikcí doručení, protože i ta se považuje za doručení. Nad rámec lze ještě uvést, že vznik zástavního práva je možný i fikcí doručení při doručování veřejnou vyhláškou dle § 49 odst. 3 DŘ.

Než rozeberu vznik zástavního práva u zaknihovaných cenných papírů, rozeberu nejprve podíl do cenného papíru nevtělený. Ten by mohl být dle § 170 odst. 4 DŘ dalším majetkem, o kterém se vedou veřejné registry. Zde bude problematické určit, co zákonodárce myslel veřejným registrem. Jistou zajímavostí je, že § 170 DŘ byl novelizován zákonným opatřením senátu,¹⁰⁸ které si kladlo za cíl přizpůsobit daňové zákony rekonstrukcí soukromého práva. Důvodová zpráva k § 170 odst. 4 uvádí, že „z důvodu jednoznačnosti, zachování právní jistoty a provázanosti daňových zákonů s novým občanským zákoníkem se navrhuje terminologická změna pojmu „nemovitost“ za pojem „nemovitá věc“.¹⁰⁹ To se vskutku stalo, ale nadále tento odstavec obsahuje pojem veřejný registr, který není nikde definován. Důvodová zpráva k tomuto mlčí. Dle Novákové „jsou veřejným registrem kromě katastru nemovitostí i letecký,

¹⁰⁶ Tím může být daňový subjekt, ale také jiná osoba, která se zřízením zástavního práva ke své věci vyslovila souhlas.

¹⁰⁷ Zde zejména kmenovým listům a akciím.

¹⁰⁸ Zákonné opatření senátu č. 344/2013 Sb., o změně daňových zákonů v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva a o změně některých zákonů.

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 344/2013 Sb. o změně daňových zákonů v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva a o změně některých zákonů, č. 344/2013 Dz.

*plavební a námořní rejstřík, avšak nikoliv notářský rejstřík zástav či registr motorových vozidel.*¹¹⁰ K tomu se hlásí také Kindl.¹¹¹ Ani jeden však nedokládá, proč by tomu tak mělo být a nezabývají se např. charakterem obchodního rejstříku. Ten je nepochybně veřejným rejstříkem, lze ho však chápat i jako veřejný registr? S ohledem na komentář pravděpodobně nepůjde o základní registry dle zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, v platném znění, protože v nich ani nejsou zapsány věci, ke kterým by šlo zřídit zástavní právo. Erbsová¹¹² odkazuje na důvodovou zprávu k občanskému zákoníku, která rozlišuje mezi veřejným seznamem a veřejným rejstříkem tak, že „*veřejný seznam je tedy souhrnné označení veřejných evidencí věcí, zatímco veřejný rejstřík je souhrnným označením veřejných evidencí osob.*“ Erbsová dovozuje, že starý termín veřejný registr, který zůstal v daňovém řádu, je třeba chápat jako veřejný seznam, tedy seznam věcí.¹¹³ Dovozuje sice, že lze zastavit podíly v korporacích, charakterem obchodního rejstříku se však nezabývá.

Tuto problematiku je potřeba překlenout výkladem. Když zákonodárce pamatoval na nemovité věci a výslovně zmínil v § 170 odst. 4 DŘ katastr nemovitostí, načež odkazuje na další veřejné registry, lze z tohoto vyvodit úmysl zákonodárce směřující k tomu, aby se § 170 odst. 4 DŘ aplikoval na všechny věci, které jsou zapsány v různých veřejných registrech, rejstřících či seznamech. Obchodní rejstřík je však rejstříkem, tedy veřejným seznamem osob. Může však být zároveň registrem, kterýžto pojem není zákonem definován? Domnívám se, že s ohledem na to, že je zároveň veřejným seznamem podílů v korporacích, je možné obchodní rejstřík považovat také za veřejný seznam, z pohledu daňového řádu za veřejný registr. Zástavní právo k podílu v korporaci by s ohledem na § 170 odst. 4 DŘ, který je vůči občanskému zákoníku speciální, mělo vzniknout doručením rozhodnutí správce daně příslušnému rejstříkovému soudu, který obchodní (či jiný) rejstřík vede. Zápis v něm by pak měl být pouze deklaratorní.¹¹⁴ Generální finanční ředitelství se k této otázce vyjádřilo tak, že se rozhodnutí o zřízení zástavního práva k podílu doručuje rejstříkovému soudu. Zároveň ale dodává, že „*pokud tedy občanský zákoník požaduje (obecně) ke vzniku zástavního práva k podílu zápis do veřejného rejstříku, vzniká i zástavní právo z rozhodnutí správce daně zápisem do veřejného (obchodního) rejstříku.*“¹¹⁵ Osobně se přikláním ke specialitě § 170 odst. 4 DŘ a vzniku zástavního práva

¹¹⁰ NOVÁKOVÁ, Petra. § 170 [Zástavní právo]. In: LICHNOVSKÝ, Ondřej, ONDRÝSEK, Roman a kolektiv. *Daňový řád. Komentář*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2016. ISBN: 978-80-7400-604-3.

¹¹¹ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 183.

¹¹² ERBSOVÁ, H. 2014, op. cit.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 183.

¹¹⁵ Poskytnutí informací Generálním finančním ředitelstvím ze dne 30. dubna 2019; příloha této práce.

okamžikem doručení rejstříkovému soudu, stejně jako Kindl, nicméně je vhodné vědět, jak k této otázce prakticky přistupuje finanční správa.

Také bych rád rozebral zástavní právo k podílu představovanému zaknihovaným cenným papírem. Jak jsem již dovedl výše, pojem veřejný registr je vhodné vykládat extenzivně a evidence zaknihovaných cenných papírů jím může být dle mého názoru s ohledem na svůj charakter také. Finanční správa nicméně zastává názor, že „*centrální evidence zaknihovaných cenných papírů není zvláštním zákonem označena za veřejný rejstřík nebo veřejný seznam, tudíž není podřazována ani pod termín „veřejný registr“*“. ¹¹⁶

Zástavní právo k zaknihovanému cennému papíru obecně vzniká zápisem na účtu vlastníka v příslušné evidenci. *Výjimku představuje pouze deklaratorní zápis zástavního práva z rozhodnutí orgánu veřejné moci.*¹¹⁷ V případě daňového zástavního práva je otázkou, zda vzniká zástavní právo doručením rozhodnutí vlastníkovi účtu zaknihovaných cenných papírů, nebo doručením tomu, kdo vede veřejný registr. Veřejným registrem by mohla být Centrální evidence zaknihovaných cenných papírů dle § 92 odst. 1, 3 a 4 ZPKT, resp. evidence na ni navazující dle § 92 odst. 2 ZPKT. Dle § 94 odst. 2 a 3 ZPKT se tato evidence vede na účtech vlastníků a dle § 94 odst. 1 ZPKT se do této evidence zapisuje i zástavní právo. Jak jsem ale uvedl výše, finanční správa tento názor nezastává.

Osobně mám za to, že v situaci, kdy je osob, které vedou tyto registry více, stačí, aby bylo rozhodnutí správce daně doručeno buď osobě, která vede centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů, nebo osobě, která vede evidenci navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů. Osoba vedoucí navazující evidenci by pak zaslala příkaz osobě vedoucí centrální evidenci. Tento výklad podporuje i § 1332 odst. 1 OZ, dle kterého zápis provede osoba oprávněná tuto evidenci vést. Finanční úřady rozhodnutí o zřízení zástavního práva doručují též Centrálnímu depozitáři cenných papírů. Uvádí však, že z důvodu absence zvláštní právní úpravy vzniká zástavní právo doručením dlužníkovi (daňovému subjektu). Tento rozdílný výklad vychází z rozdílného pohledu na otázku, zda je centrální evidence zaknihovaných cenných papírů veřejným registrem, či nikoliv.

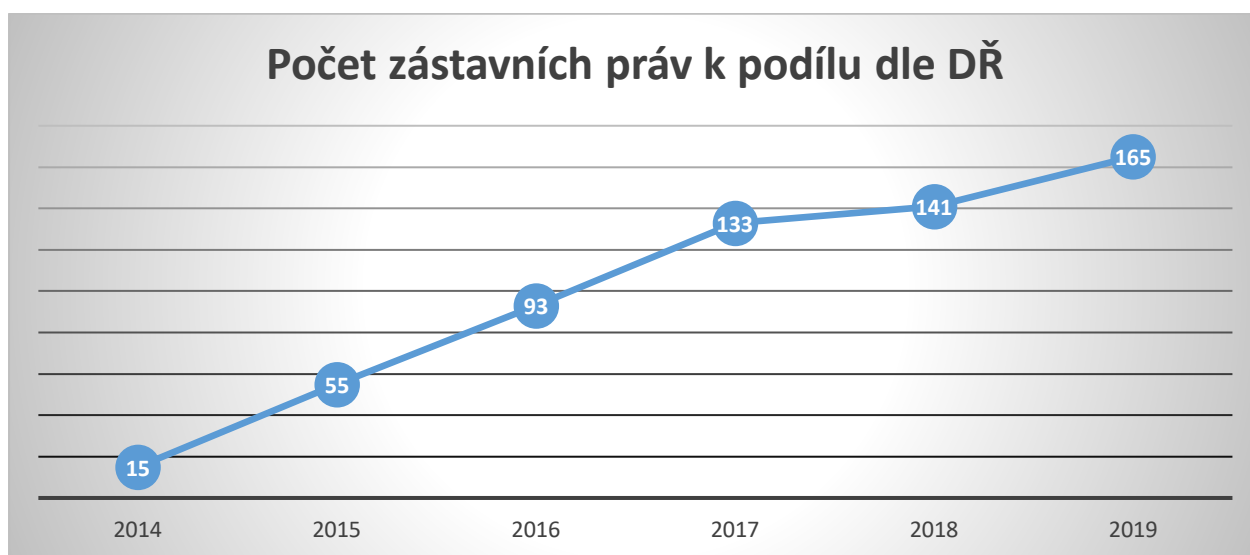
Zástavní právo tedy pravděpodobně vzniká doručením vlastníku zaknihovaného cenného papíru, resp. vlastníku účtu zaknihovaných cenných papírů. Ježek uvádí, že „*u zákonného*

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ JEŽEK, Václav. § 1331 [Vznik a výmaz zástavního práva k zaknihovanému cennému papíru]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 204.

*zástavního práva a zástavního práva zřizovaného z rozhodnutí orgánu veřejné moci je třeba uvést datum vzniku zástavního práva, které je v těchto případech rozdílné od data zápisu do evidence.*¹¹⁸

Zástavní právo zřizované dle daňového řádu je tedy velmi specifickým, a to zejména s ohledem na řadu možností vzniku zástavního práva, který je vázán na doručení či na fikci doručení. Závěrem ještě uvádím, že zástavní právo dle daňového řádu není ojedinělou či okrajovou věcí, ale prakticky poměrně často využívaným institutem, který má v průběhu let rostoucí tendenci.¹¹⁹

Dle informací finanční správy bylo od roku 2014 zřízeno celkem 489 zástavních práv k podílům zapsaným v obchodním rejstříku, 11 zástavních práv k cenným papírům a 2 zástavní práva k účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů, z čehož oba případy byly v posledních dvou letech. Výrazný rozdíl panuje mezi jednotlivými kraji, kdy např. v karlovarském a zlínském kraji nebylo zřízeno zástavní právo dle daňového řádu ani k jednomu podílu (nebo to alespoň nevidují), naproti tomu ve středočeském kraji jich bylo zřízeno 147 a v jihomoravském 103. Celkově však lze tato čísla hodnotit tak, že význam tohoto institutu daňového řádu ve vztahu k podílům v korporacích rok od roku roste, finanční správa se tomuto věnuje výrazně více a od roku 2018 zkouší i zastavování účtů vlastníků cenných papírů.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Hodnota pro rok 2019 je předpokládaný výsledek dle hodnoty za první 4 měsíce.

4.4. Ze zákona

Zástavní právo obecně může vznikat ještě *ex lege, ze zákona*. Pro vznik zástavního práva tímto způsobem zákon obvykle předpokládá nějakou právní skutečnost, s níž spojuje právě vznik zástavního práva. Ve vztahu k podílu, který není představován cenným papírem, je však obtížné najít situaci, ve které by zákonné zástavní právo mohlo vzniknout. Jediným myslitelným případem, který jsem dohledal v právním řádu, je situace, kdy by byl podíl součástí inventáře propachtovaného závodu, a zástavní právo by tak vznikalo v souladu s § 2344 OZ *ex lege*. Nedovedu si však prakticky představit situaci, kdy by podíl nebyl součástí závodu, ale pouze součástí inventáře.

Zástavní právo *ex lege* je mnohem zajímavější u podílů, které jsou představovány cennými papíry či zaknihovanými cennými papíry. Cenné papíry jsou hmotná movitá věc, a tudíž na ně dopadne větší škála ustanovení. Z občanského zákoníku se bude jednat zejména o zástavní právo zasilatele k zásilce a zástavní právo dopravce k zásilce.

Zasilatel má v souladu s § 2481 odst. 1 OZ zástavní právo k zásilce¹²⁰ po dobu, kdy má zásilku u sebe nebo dokud má listiny, které ho opravňují se zásilkou nakládat. Takhle alternativně formulované pravidlo má dle mého názoru vliv jak na vznik, tak na zánik zástavního práva. Jelikož se jedná o zasilatelskou smlouvu, je její uzavření předpokladem aplikace § 2481 odst. 1 OZ. Jakmile je smlouva uzavřena, vzniká zástavní právo buď okamžikem předání zásilky, nebo předáním listin, které opravňují zasilatele se zásilkou nakládat, dle toho, co nastane dříve. Právním titulem pro vznik zástavního práva je zákon - § 2481 odst. 1 OZ, který předpokládá právní skutečnost, a existence této právní skutečnosti. Okamžik vzniku zástavního práva je tedy vázán na okamžik předání zásilky či listin. I zde však bude existovat výjimka, a to v situaci, kdy bude mít zasilatel z jakéhokoliv důvodu zásilku, cenné papíry, již u sebe. Pak k žádnému předání nedochází a zástavní právo vzniká již uzavřením zasilatelské smlouvy.

Obdobně jako právo zasilatele je konstruováno právo dopravce v § 2571 odst. 1 OZ. Rozdíl je v tom, že zástavní právo dopravce trvá pouze po dobu, kdy může se zásilkou nakládat. Vznik i zánik zástavního práva se váže na právní skutečnost spočívající v předání zásilky dopravci nebo příjemci. Jelikož se již nebudu k zástavnímu právu dopravce vracet, zmíním zajímavé a

¹²⁰ Zde např. obálka plná cenných papírů - akcií, kmenových listů.

podstatné pravidlo v § 2571 odst. 2 OZ, které stanoví, že zástavní právo dopravce má absolutní přednost před všemi dříve zřízenými zástavními právy, včetně zástavního práva zasilatele.

Zajímavostí zákonného zástavního práva zasilatele a dopravce je, že tak může vzniknout zástavní právo k věci, která není majetkem dlužníka ze zasilatelské smlouvy či smlouvy o dopravě, a to bez souhlasu vlastníka, což neumožňuje ani daňový řád. Došlo by k tomu v situaci, kdyby např. advokát, který pro svého klienta vydal kmenové listy, tyto kmenové listy klientovi zaslal, ale nedopatřením by nedošlo k úhradě přepravného dle zasilatelské smlouvy či smlouvy o dopravě. Na kmenových listech klienta advokáta by pak vážlo zákonné zástavní právo dopravce či zasilatele, které by zajišťovalo pohledávku ve výši přepravného. To může být v případě kmenových listů či akcií v milionových hodnotách extrémně neproporcionální, nicméně tuto neproporcionalitu připouští např. Kindl.¹²¹ Takto neproporcionální zástavní právo k cizí věci tedy může vzniknout nejen v souladu se zákonem, ale dokonce na jeho základě, *ex lege*.

Závěrem k cenným papírům nemohu opominout zmínit zvláštní případ zástavního práva, který je sice velmi nepravděpodobný, ale možný. Jedná se o námořní zástavní právo dle § 70 odst. 1 a § 74 zák. č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů. Námořní zástavní právo vzniká ve 2 případech, a to k zajištění nároků ze společné havárie a k zajištění odměny za záchranu lodě a dalších hodnot na lodi nebo vynaložených nákladů vzniklých v souvislosti se záchranou lodě nebo s poskytnutím pomoci lodi, letadlu nebo jinému majetku při námořní plavbě. K zajištění nároků ze společné havárie vzniká zákonné zástavní právo k nákladu, který je na lodi přepravován. Jsou-li tímto nákladem cenné papíry, vzniká zástavní právo i k nim okamžikem společné havárie. Je irelevantní, že vlastníkem cenných papírů není provozovatel lodě, jež se havárie účastnila. V případě záchranu či pomoci lodi, letadla nebo jiného majetku při námořní plavbě vzniká zástavní právo k lodi, letadlu či jinému zachráněnému majetku. Lze si představit, že tímto jiným majetkem může být kufr, nebo dokonce bedna či jiný přepravní kontejner s cennými papíry. Tyto nálezce samozřejmě musí vrátit, ale má zákonné námořní zástavní právo k těmto zachráněným věcem k zajištění pohledávky odpovídající nákladům, které vynaložil k jejich záchraně. Námořní zástavní právo zde vzniká okamžikem poskytnutí pomoci či záchranu.

¹²¹ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 189.

Závěrem ještě upozorním na zákonné zástavní právo, které může vzniknout pouze k zaknihovaným cenným papírům¹²² na základě § 202a ZPKT. Jedná se o zákonné zástavní právo centrálního depozitáře cenných papírů k zaknihovaným cenným papírům vlastníků zaknihovaných cenných papírů, jejichž účty vedené v evidenci Střediska cenných papírů centrální depozitář převzal podle § 202 ZPKT a kteří dosud neuzavřeli smlouvu s účastníkem centrálního depozitáře. Jedná se o zástavní právo k zajištění pohledávek centrálního depozitáře za služby, které poskytuje dle § 202a odst. 1 a 2 ZPKT. Jelikož zákon k okamžiku vzniku tohoto zástavního práva mlčí a důvodová zpráva taktéž, lze mít za to, že tohle konkrétní zákonné zástavní právo vzniká již k okamžiku vzniku zajišťované pohledávky.

4.4.1. Konverze podílu na kmenový list nebo obráceně

Nad rámec výše uvedených možností uvádím ještě konverzi nevtěleného podílu do kmenového listu či obráceně. Jedná se o zajímavou myšlenku Čecha a Šuka,¹²³ kteří dovozují, že v takovém případě se jedná o vznik nové věci, a tím pádem dojde ke vzniku nového zástavního práva k této nové věci dle § 1350 odst. 1 OZ. Je otázkou, zda se jedná o novou věc, nebo jenom změnu formy podílu, tedy jeho konverzi. Osobně mám za to, že nejde o věc novou, nýbrž o transformaci podílu z nehmotné formy do formy hmotné, k jeho vtělení do listiny. V opačném případě pak zase oddělení od listiny a vznik podílu v nehmotné formě. Jsem přesvědčen, že podíl jako věc zůstává věcí a zástavní právo na něm vázne pořád to stejné. S ohledem na § 1350 odst. 1 OZ mám navíc za to, že jde o čistě akademickou otázku, která nemá praktický význam.

Za předpokladu, že zástavní právo opravdu vzniká k nové věci, novému podílu, pak souhlasím s Čechem a Šukem, že by vzniklo ze zákona na základě § 1350 odst. 1 OZ okamžikem konverze a zápis do obchodního rejstříku je pouze deklaratorní. Stejně tak bude deklaratorní zástavní rubopis. V případě mého výkladu, tedy pouhé transformace podílu, bude také vyžadován pouze deklaratorní zápis do obchodního rejstříku, případně deklaratorní zástavní rubopis. Mám za to, že se na konverzi podílu na kmenový list aplikuje analogicky § 1349 OZ, zejména jeho poslední věta, a zástavní rubopis na kmenový list vyznačí společnost, tedy některý z jednatelů, nikoliv společník, který je vlastníkem kmenového listu.

¹²² Resp. i jiným investičním nástrojům, ale ty nejsou předmětem této práce.

¹²³ ČECH, P., ŠUK, P. 2016, op. cit., s. 263.

5 Nemajetková společnická práva zástavního věřitele

Pro nemajetková společnická práva není, na rozdíl od společnických práv majetkových, relevantní, zda již zajištěná pohledávka dospěla. Zástavní věřitel totiž nemá při absenci speciálního ujednání téměř žádná práva, která jsou s podílem v korporaci spojena. Smluvní strany si však mohou práva a povinnosti ujednat odlišně od zákona.

5.1. Podíl nevtělený do cenného papíru

Neujednají-li si strany jinak, nemá zástavní věřitel před splatností zajištěného dluhu žádná společnická práva, která zůstávají zástavnímu dlužníku. Pro případ, kdy by zástavní věřitel měl zájem o výkon hlasovacích práv (tedy jednoho z osobních práv společníka) ve společnosti, může si tak ujednat v zástavní smlouvě dle § 1323 OZ. Totéž se vztahuje na hlasovací práva člena družstva na členské schůzi.

Teleologicky lze dovést, že s hlasovacím právem je spojeno také právo účasti na valné hromadě, právo dostat pozvánku na valnou hromadu, právo hlasování *per rollam* a veškerá další obdobná práva, bez kterých by výkon hlasovacího práva nebyl možný. Otázkou je, zda pod tato práva lze subsumovat i právo na informace o společnosti dle § 196 ZOK. Ke kvalifikovanému rozhodování je často nezbytné být dobře obeznámen se situací v korporaci a zástavní věřitel bude také odpovědný za to, když korporaci vznikne na základě jeho rozhodnutí újma s ohledem na § 71 ZOK,¹²⁴ bude-li možné jej považovat za vlivnou osobu. Mám za to, že toto právo mít nebude. Zákonodárce v § 1323 OZ hovoří pouze o hlasovacím právu a jiná osobní ani majetková práva společníka nezmiňuje. Dovedit i jeho právo na informace by bylo dle mého názoru již příliš extenzivním výkladem a teleologicky nelze dojít k jednoznačnému závěru – korporace má zájem na informovaném rozhodování těch, kdo vykonávají hlasovací právo, nemá však zájem o informování *extranea* o vnitřních poměrech společnosti.

Mám za to, že se nebude jednat o velmi časté ujednání, a to jak s ohledem na nepřístupnost vnitřních informací o korporaci pro zástavního věřitele, tak s ohledem na jeho možnou odpovědnost jako vlivné osoby. Richter¹²⁵ naznačuje možnost podmíněného ujednání, kdy by zástavní věřitel získal hlasovací práva pouze v předem předvídaných případech, např. v případě

¹²⁴ To uvádí např. Richter jako důvod, proč k tomuto nebudou zástavní věřitelé často přistupovat. In: RICHTER, Tomáš. § 1323 [Výkon hlasovacích práv]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

¹²⁵ Tamtéž.

vstupu společnosti do insolvenčního řízení. Nic by také nemělo bránit podmíněnému ujednání, že zástavní věřitel vykonává hlasovací právo až od splatnosti zajištěného dluhu.

5.2. Podíl vtělený do cenného papíru

Zajímavější situace nastává v případě, že je podíl vtělen do cenného papíru, zejména v případě kmenového listu a akcie. Dle § 1332 odst. 1 OZ totiž může zástavní věřitel vykonávat práva spojená s cenným papírem v rozsahu ujednaném stranami. To je velmi odlišná formulace od § 1323 OZ, který hovoří pouze o hlasovacích právech. S ohledem na znění § 1332 odst. 2 OZ lze dovést, že první odstavec „*směřuje na jiná práva než na majetkové plnění ze zastaveného cenného papíru.*“¹²⁶ Bude se tedy jednat o osobní práva společníka, resp. práva nemajetkové povahy. Těchto práv je mnohem více než jen právo hlasovací a určitě bude možné sjednat, že má zástavní věřitel právo na informace o společnosti dle § 196 ZOK. To způsobuje dvoukolejnost úpravy pro společnost s ručením omezeným, kde mohou být vedle sebe jak nevtělené podíly, tak kmenové listy. Zástavní věřitelé k různým podílům by pak měli různý rozsah práv, a to jen z důvodu, že jeden z podílů je vtělen do cenného papíru. Mám však za to, že to nebude v praxi působit větší problémy. Co však může působit problémy, bude rozsah práv, která může zástavní věřitel mít.

Ačkoliv § 1332 odst. 1 OZ působí poměrně jasně v tom, jaký je defaultní režim v případě, že nic sjednáno není, existují různé výklady, z nichž některé je třeba razantně odmítnout. Právníci z Rödl & Partner jsou toho názoru, že „*pokud si strany nesjednají omezení výkonu práv zástavního věřitele spojených se zastaveným cenným papírem, je zástavní věřitel oprávněn vykonávat veškerá práva s cenným papírem spojená.*“¹²⁷ Takový výklad ovšem nevyplývá ani z jazykového výkladu, kterým lze naopak dojít k tomu, že není-li dojednaný rozsah žádný, pak nemá zástavní věřitel ani žádná práva. Logickým ani teleologickým výkladem nelze dojít k citovanému závěru a také ostatní odborná literatura se shoduje, že „*ustanovení odstavce 1 předvídá smluvní úpravu, nebude-li jí ovšem, bude potřeba mít za to, že „rozsah ujednaný stranami“ je nulový.*“¹²⁸ Lze uzavřít, že rozsah práv v případě absence dohody bude skutečně nulový.

¹²⁶ RICHTER, Tomáš. § 1332 [Práva zástavního věřitele za trvání zástavního práva]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

¹²⁷ NOVOTNÝ, P., KEDROŇOVÁ, K., ŠTROSOVÁ, I., ŠTÝSOVÁ, M., NOVOTNÁ, M. 2017, op. cit., s. 137.

¹²⁸ RICHTER, Tomáš. § 1332 [Práva zástavního věřitele za trvání zástavního práva]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

Jaký však může být rozsah práv přiznaných dohodou? *Ad absurdum* lze uvažovat o modelové situaci, kdy bude sjednáno, že zástavní věřitel vykonává všechna práva společníka spojená s kmenovým listem v nadějném *start-upu*. Nastane situace, kdy se většina společníků rozhodne, že změní převažující povahu podnikání a zástavní věřitel, hlasující na valné hromadě, s tímto nebude souhlasit. S ohledem na § 202 odst. 2 ZOK by pak společníkovi vzniklo právo ze společnosti vystoupit. Všechna práva ale vykonává zástavní věřitel. Zástavní věřitel by teoreticky měl mít právo toto učinit a ze společnosti vystoupit. Tím by společníkovi vzniklo právo na vypořádací podíl, a kdo by jej dostal, by záviselo na tom, zda dluh zajištěný zástavním právem již dospěl, či nikoliv. Mám za to, že jazykovým výkladem k tomuto dojít lze, avšak výkladem teleologickým je třeba tuto extenzivní možnost odmítnout i za cenu právní nejistoty ohledně toho, co všechno si mohou smluvní strany zástavní smlouvy dle § 1332 odst. 1 OZ ujednat, protože účast společníka na korporaci by měla být alespoň do splatnosti zajištěného dluhu chráněna.

Dle mého názoru lze akceptovat, že zástavní věřitel vykonává všechna společnická práva k zastavenému podílu, která nevedou k ukončení účasti společníka ve společnosti před splatností zajištěného dluhu, např. právo podat společnickou žalobu dle § 157 ZOK, jelikož to je zcela jistě v zájmu zástavního věřitele i společníka, jehož podíl je zastaven. Teoreticky by tak mohlo dojít k situaci, kdy jeden zástavní věřitel podá společnickou žalobu dle § 157 odst. 3 písm. b) ZOK na jiného zástavního věřitele, který jako vlivná osoba způsobil společnosti újmu. Práv, které bude mít zástavní věřitel v případě příliš širokého ujednání dle § 1332 odst. 1 OZ, bude tedy velmi široká škála. S více právy bude spojen i větší vliv a odpovědnost zástavního věřitele.

Ve vztahu k akciové společnosti platí obdobně to, co jsem popsal již výše. Existují však ještě otázky, které vyplývají z odborné literatury a které je třeba zodpovědět. Dle Ježka „*emitent není bez dalšího schopen určit, kdo je oprávněn vykonávat práva s cenným papírem spojená; vychází z toho, že není-li prokázáno jinak, vykonává práva vlastník zástavy. Pokud by smluvní strany umožnily výkon práv zástavnímu věřiteli, měly by si dojednat, jakou součinnost bude vlastník cenného papíru poskytovat zástavnímu věřiteli, aby ten mohl práva ze zástavy vykonávat, neboť obecný režim není pro takový případ upraven ani pro cenné papíry ani pro zaknihované cenné papíry.*“¹²⁹ Mám za to, že by výraznější součinnost vlastníka cenného papíru neměla být

¹²⁹ JEŽEK, Václav. § 1332 [Výkon práv k cennému papíru a práva k výnosům]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 209.

potřebná. Je ale pravdou, že zákon neupravuje, jak má společnost s tímto naložit. *De lege ferenda* mi jako vhodný přístup připadá postupovat analogicky s § 264 odst. 3 ZOK. Je-li možné do seznamu akcionářů zapsat oddělení nebo převod samostatně převoditelného (zastavitelného) práva, je určitě možné zapsat tam i rozsah práv, která vykonává zástavní věřitel na základě ujednání dle § 1332 odst. 1 OZ.

V návaznosti na to se hned nabízí další otázka, a to kolize § 1332 odst. 1 OZ s § 281 ZOK. Dle § 281 odst. 2 ZOK jsou samostatně převoditelnými právy právo na vyplacení podílu na zisku, přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů, právo na podíl na likvidačním zůstatku a jiná obdobná majetková práva určená stanovami. Dle § 281 odst. 4 ZOK hlasovací právo spojené s akcií nelze převádět samostatně, není tedy samostatně převoditelným. Janošek dovozuje, že hlasovací právo (samostatně) nelze zatížit.¹³⁰ S jinými právy, než z těmi samostatně převoditelnými, vymezenými zákonem, nelze disponovat samostatně. Lze s nimi však disponovat v rámci zastavení akcie? Mám za to, že ano. Nedochozí totiž k zastavení konkrétních práv akcionáře a k dispozici s nimi, ale o zastavení celé akcie. Práva, která bude zástavní věřitel vykonávat na základě dohody dle § 1332 odst. 1 OZ, tudíž nejsou od akcie oddělena. Lze tedy dovést, že i u akciové společnosti bude možné dohodnout výkon společnických práv zástavním věřitelem, jak jsem popsal výše.

5.3. Uvolnění zastaveného podílu¹³¹

Zajímavostí je případ uvolnění zastaveného podílu dle § 212 ZOK. Jedná se o situaci, kdy účast společníka z jistých důvodů zanikne, ale podíl nezaniká, pouze se uvolňuje. Zástavní věřitel má ze své pozice poměrně velký zájem na řešení této situace. Ustanovení § 212 odst. 4 ZOK mu to však znemožňuje.

Zástavní právo vázne i na uvolněném podílu, tudíž zůstává v platnosti i ujednání dle § 1323 OZ, resp. § 1332 odst. 1 OZ. Situace zástavního věřitele se ale zhorší, jelikož dle § 212 odst. 4 ZOK není možné práva a povinnosti spojená s uvolněným podílem vykonávat. Jde o zajímavou situaci, kdy smyslem § 212 odst. 4 ZOK je, aby práva spojená s podílem nevykonávala osoba, která přestala být společníkem. Jedná-li ovšem již před zánikem jeho účasti zástavní věřitel za něj, přichází takto o hlasovací práva, a to včetně možnosti hlasovat o způsobu naložení

¹³⁰ JANOŠEK, Vladimír. Dohody o výkonu hlasovacích práv, akcie bez hlasovacích práv, systémy hlasovacích práv akcionáře (nejen) na základě ujednání stanov. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 109-118.

¹³¹ K tématu uvolněného podílu a kolize úpravy uvolněného podílu a zástavního práva blíže PAŠEK, Dominik. *Uvolněný podíl*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta.

s uvolněným podílem, na čemž může mít zástavní věřitel eminentní zájem. Tento stav je vůči zástavním věřitelům (a nepřímo i vůči bývalému společníkovi) nespravedlivý, jelikož ti by při nakládání s uvolněným podílem postupem dle § 213 nebo 215 ZOK jistě postupovali tak, aby bylo za uvolněný podíl získáno plnění co nejvyšší. Navíc může být zástavní věřitel již „jednou nohou ve společnosti“, jelikož se může snadno stát, že se v důsledku výkonu zástavního práva stane společníkem společnosti.¹³² Zákon však nemůže pamatovat na vše a žádným rozumným výkladem nelze dovést, že by byla pro zástavní věřitele na základě § 1323 OZ nebo § 1332 odst. 1 OZ možná výjimka z § 212 odst. 4 ZOK, jelikož vůči němu nejsou tato ustanovení speciální. Lze uzavřít, že po uvolnění podílu zástavní věřitel hlasovací právo spojené s tímto podílem vykonávat nemůže, stejně jako ani jiná další nemajetková společnická práva v případě ujednání dle § 1332 odst. 1 OZ.

6 Majetková společnická práva zástavního věřitele

Majetková společnická práva, která mohou náležet zástavnímu věřiteli, mají odlišný režim od práv osobních, nemajetkových. To platí jak pro případ podílu vtěleného do cenného papíru, tak pro případ podílu nevtěleného. Zároveň, na rozdíl od práv nemajetkové povahy, je významnou právní skutečností okamžik splatnosti zajištěné pohledávky. S ohledem na to člením tuto část práce dle splatnosti zajištěné pohledávky.

6.1. Zajištěná pohledávka ještě není splatná

6.1.1. Podíl nevtělený do cenného papíru

Pro podíl nevtělený do cenného papíru jsou majetková práva výslovně upravena v § 1324 OZ. Jedná se však o práva zástavního věřitele po dospělosti pohledávky, před dospělostí pohledávky tudíž není ve vztahu k podílu žádná speciální úprava. Proto bude třeba vyjít z obecné úpravy, a to konkrétně z § 1325 odst. 2 písm. c) OZ. Dokud zajištěný dluh nedospěje, zakazuje se ujednat, že věřitel může brát ze zástavy plody a užitky.

Do okamžiku dospělosti zajištěného dluhu tedy není možné ani ujednat, že by měl zástavní věřitel na majetková společnická práva nárok. Tento zákaz *antichrese*¹³³ zákonodárce v důvodové zprávě nijak nezdůvodňuje, ačkoliv se jedná o poměrně velkou změnu. Občanský zákoník 1964 totiž *antichresi* umožňoval na základě § 162 odst. 2 SOZ, a to se souhlasem

¹³² K tomu blíže 7.2.5 - Zvláštní způsoby výkonu zástavního práva pro podíl v korporaci.

¹³³ Pactum antichreticum – antichretická zástava, zástava užitková.

zástavce. Nyní to již možné není, ani kdyby o to měl zástavce zájem. Antichretickou zástavu zároveň nelze sjednat ani dopředu např. s odkládací podmínkou. S ohledem na dikci § 1315 odst. 2 OZ lze dovodit, že takové ujednání lze platně uzavřít až po dospělosti zajištěného dluhu. Tégel k tomuto uvádí, že „*antichretická smlouva uzavřená časově sice před dospělostí dluhu, avšak s odkládací podmínkou, že dluh nebude splněn, by se posoudila jako právní jednání in fraudem legis.*“¹³⁴ S tímto závěrem se dá ztotožnit.

Možnost, jak toto obejít, nabízí Vymazal.¹³⁵ Tato možnost nejen že není *contra legem*, jako antichretická smlouva před splatností zajištěného dluhu, ale ani *praeter legem*. Jelikož každé peněžité i naturální plnění, které by měl zástavní dlužník od společnosti obdržet, obdrží na základě své pohledávky za korporaci na vydání tohoto plnění, je možné tuto pohledávku také zastavit. V takovém případě by se pravděpodobně jednalo nejčastěji o budoucí zástavní právo k souboru pohledávek.

6.1.2. Podíl vtělený do cenného papíru

Co se týče podílu vtěleného do cenného papíru, je právní úprava plnění před splatností zajištěného dluhu ještě složitější a v rámci odborné literatury panuje shoda na tom, že je tak špatná, že je třeba ji jako dispozitivní dle § 1340 OZ v každé smlouvě vyloučit.¹³⁶ K tomuto závěru se však vyjádřím až po rozebrání této problematické úpravy, jelikož to nemusí být tak jednoznačné.

Dle § 1332 odst. 2 OZ se na výnosy a jiná peněžitá plnění z cenného papíru použijí ustanovení o plnění ze zastavené pohledávky, ledaže se zástavní věřitel tohoto práva vzdá ve prospěch zástavního dlužníka. Pro plnění před splatností zastavené pohledávky je pak relevantní zejména § 1336 odst. 1 OZ. Dle něj „*před splatností zajištěného dluhu může dlužník plnit na zastavenou pohledávku jen nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku. Každý z nich má právo žádat, aby dlužník plnění uložil ve prospěch jich obou do úschovy u třetí osoby; nedohodnou-li se zástavní věřitel a zástavní dlužník o schovateli, určí ho na návrh některé ze stran soud. Dospěje-li zajištěný dluh, vydá schovatel zástavnímu věřiteli vše potřebné k jeho uspokojení.*“

¹³⁴ TÉGL, Petr. Lex commissoria, pactum antichreticum etc. ad libitum? (O zapovězených ujednáních v zástavních smlouvách dle nového občanského zákoníku). *Právní rozhledy*. 2012, č. 12, s. 454-459.

¹³⁵ VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 343-344.

¹³⁶ Např. JEŽEK, Václav. § 1332 [Výkon práv k cennému papíru a práva k výnosům]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 209 nebo SMETANA, Václav. Zástavní právo k pohledávce dle NOZ. *epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 6. 10. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zastavni-pravo-k-pohledavce-dle-noz-93633.html> a další.

6.1.2.1. Účinnost zástavního práva vůči poddlužníkovi a jeho vědomost o něm

Primární problém zmiňovaný Richterem¹³⁷ spočívá v otázce, kdy je zástavní právo účinné vůči poddlužníkovi a kdy má poddlužník povinnost začít plnit v souladu s § 1336 odst. 1 OZ. Dle § 1335 odst. 2 OZ „účinky vůči dlužníku zastavené pohledávky však zástavní právo nabývá, až mu je zástavní dlužník oznámí nebo zástavní věřitel prokáže. To neplatí, pokud si strany ujednaly zápis zástavního práva do rejstříku zástav.“ Výsledkem je, že v situaci, kdy by se zástavní právo k pohledávce zapisovalo do rejstříku zástav, bylo by vůči poddlužníkovi, tedy korporaci, účinné zápisem do rejstříku zástav, aniž by korporace měla jakékoliv tušení, že zástavní právo vzniklo a že má plnit nedílně zástavnímu věřiteli a zástavnímu dlužníku.

Richter dovozuje, že na základě tohoto ustanovení by měl každý dlužník každé pohledávky pravidelně sledovat rejstřík zástav, zda jeho dluh nebyl jeho věřitelem zastaven. Jedná se o jazykový výklad, nicméně zcela jasně vyplývá z textu ustanovení a jiný jazykový výklad není možný. Mám za to, že jiný výklad by byl velmi obtížný a těžko obhajitelný, nicméně se o něj pokusím, protože důsledky Richterova výkladu by byly pro praxi fatální.

Výklad v rozporu s textem zákona není vždy výkladem v rozporu se zákonem. Vždy je třeba mít na paměti základní pravidlo soukromého práva obsažené v § 2 odst. 1 OZ, dle kterého „každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit.“ Tím bylo do zákona zakotveno to, co prosazuje dlouhodobě Ústavní soud, a to že se soudce „smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jenž mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku.“¹³⁸ To rozvíjí ve svém komentáři Lavický, dle kterého § 2 odst. 1 OZ „zdůrazňuje povinnost interpretovat občanský zákoník, a stejně tak i všechny další soukromoprávní předpisy, v souladu se zásadami, na nichž občanský zákoník spočívá, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání.“¹³⁹ S ohledem na to je třeba přistoupit k výkladu *e ratione legis*, tedy výkladu dle smyslu zákona.

¹³⁷ RICHTER, Tomáš. § 1335 [Zastavení pohledávky] In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

¹³⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 4. února 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96.

¹³⁹ LAVICKÝ, Petr. § 2 [Interpretace zákona]. In: LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit.

Výklad, že zástavní právo působí na poddlužníka od okamžiku jeho zápisu do neveřejného rejstříku zástav, a nic netušícímu poddlužníkovi vznikají povinnosti a reálně mu hrozí, že pohledávku uhradí nejprve svému věřiteli a následně ji bude muset uhradit znovu zástavnímu věřiteli,¹⁴⁰ považují za nesmyslný a v rozporu se zásadami soukromého práva. Zákon by totiž *de facto* založil objektivní odpovědnost poddlužníka za něco, co nemá možnost splnit. Nemohu plnit něco, o čem nevím a co nemám reálnou ani teoretickou možnost zjistit.

Výkladem *e ratione legis* lze dojít k tomu, že smyslem a účelem § 1335 odst. 2 věty druhé OZ není zavedení výše popsané absurdní situace a aplikace na celý § 1335 odst. 2 větu první OZ, nýbrž je účelem této věty upravit okamžik vzniku zástavního práva a poslední část zabývající se účinností nevylučovat. Mám za to, že zástavní právo k pohledávce vznikne zápisem do rejstříku zástav, nicméně vůči poddlužníkovi účinné není a je třeba mu ho sdělit, resp. prokázat. Jsem přesvědčen, že soudy, nejpozději Nejvyšší či Ústavní soud, tento výklad podpoří a poddlužníci nebudou vystaveni zbytečné nejistotě vyvolané nekvalitní legislativou.

Druhou otázkou pak je, zda vůbec může vzniknout zástavní právo k pohledávce na peněžité plnění z cenného papíru zápisem do rejstříku zástav. Zástavou je totiž cenný papír, a v jakém režimu pak jsou vznikající pohledávky na peněžité plnění, je otázkou. Prakticky je situace jasná – podíl je zastaven a peněžité plnění se vyplatí zástavnímu věřiteli. Jak je to však právně?

Je zástavní právo k podílu představovanému cenným papírem flexibilní a přenáší se i na veškeré pohledávky na peněžité plnění z něj vyplývající? Hledí se na tyto pohledávky jako by byly zastaveny, ale zastaveny nejsou? Co když zástavní právo k cennému papíru vznikne zápisem do rejstříku zástav? Aplikuje se pak § 1335 odst. 2 OZ na peněžité plnění z tohoto cenného papíru vyplývající?

Na tyto otázky jsem bohužel nikde nedohledal odpověď. Osobně jsem nedospěl k žádnému přesvědčivému závěru, protože takový dle mého názoru ani neexistuje. Pohledávka na peněžité plnění není příslušenstvím zastaveného podílu, protože účelem vedlejší věci (pohledávky) není, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí (podílem). I z komentáře Koukala k § 491 OZ

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. 21 Cdo 1891/2005. Právní větu považuji za důležitou a uvádím ji tedy v celém znění:

„Je-li zástavou pohledávka a zástavní právo je vůči poddlužníkovi účinné a nebyla-li zajištěná pohledávka řádně a včas uspokojena, je poddlužník povinen plnit po splatnosti zastavené pohledávky zástavnímu věřiteli, i když stanovené (sjednané) plnění již poskytl svému věřiteli (zástavnímu dlužníkovi), nebo i když (již dříve) vůči němu učinil jiný právní úkon směřující k zániku závazku (dluhu) odpovídající zastavené pohledávce.“

vyplývá, že pohledávka není příslušenstvím, nýbrž užitkem.¹⁴¹ Dle § 1346 odst. 1 věta druhá OZ se z plodů a užitků zástavní právo vztahuje jen na ty, které nejsou odděleny. Otázkou je, kdy se od podílu odděluje pohledávka. Ježek má za to, že „*pokud jsou užitky odděleny, tedy např. vtěleny do kupónu jako samostatného cenného papíru, nebo jsou splatné, použijí se na ně ustanovení § 1332*“¹⁴² OZ. S tím úplně nesouhlasím. Ustanovení § 1332 odst. 2 OZ se uplatní i na peněžité plnění, která ještě splatná nejsou, jak vyplývá z § 1336 odst. 2 věta druhá OZ. Osobně mám za to, že k oddělení pohledávky dochází již jejím vznikem, resp. okamžikem, kdy je možné s ní disponovat – pohledávka je samostatnou věcí, není příslušenstvím podílu a lze s ní disponovat od okamžiku jejího vzniku. V takovém případě by ale bez další úpravy tato peněžité plnění nebyla zastavena.

Jsem přesvědčen, že se zákonodárce tímto nezabýval a tudíž není tato otázka zákonem uspokojivě řešena. Mám za to, že vznikem pohledávky na peněžité plnění, tedy jejím oddělením od zástavy jako užitku, vzniká zástavní právo k této pohledávce z titulu budoucího zástavního práva k souboru pohledávek. Dle § 1332 odst. 2 OZ se na tato plnění použijí ustanovení o plnění ze zastavení pohledávky – o plnění, nikoliv o zastavení pohledávky. Mám za to, že je třeba použít extenzivní výklad a použít ustanovení o zastavení pohledávky komplexně. Zároveň lze dle § 1341 odst. 1 OZ chápat peněžité plnění z cenného papíru jako věc, kterou zástavní dlužník nabyde v budoucnu, a to jako neurčitý soubor budoucích pohledávek. Uzavření zástavní smlouvy k cennému papíru lze chápat zároveň jako zástavní smlouvu, kde je sjednáno budoucí zástavní právo k peněžítým a jiným pohledávkám za korporací, tedy k souboru budoucích pohledávek. Na základě toho pak zástavní právo k této budoucí pohledávce vznikne okamžikem vzniku této pohledávky, který se shoduje s okamžikem nabytí vlastnického práva k pohledávce zástavním dlužníkem. Co se týče okamžiku účinnosti vůči korporaci, mám za to, že § 1335 odst. 2 OZ se uplatní tak, že bude stačit jedna notifikace ohledně zástavního práva k cennému papíru a tím dojde k účinné notifikaci i vůči všem pohledávkám, které budou na základě budoucího zástavního práva zastaveny.

Tato kapitola je čistě analytická, problémy v ní nastíněné velmi komplikované a zákonem nedostatečně upravené a nepředpokládám, že by se s mými závěry celá odborná veřejnost plně ztotožnila. Věřím však, že většina ano a že by mohly vyvolat odbornou diskusi na toto téma, což by mohlo přinést větší právní jistotu pro výše popsané situace.

¹⁴¹ KOUKAL, Pavel. § 491 [Plody a užitky]. In: LAVICKÝ, P. a kol. 2014, op. cit.

¹⁴² JEŽEK, Václav. § 1346 [Zástava, přírůstek a příslušenství]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 230.

6.1.2.2. Nedílné plnění a problémy s ním spojené

Ustanovení § 1336 odst. 1 OZ vyvolává mezi odbornou veřejností a v praxi obecně velké dohady, komu, kdy a jak může emitent cenného papíru plnit, není-li dluh ještě splatný. Je totiž otázkou, co zákonodárce rozumí plněním nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku. Důvodová zpráva je velmi strohá a pouze uvádí, že se „navrhují také jasná pravidla použitelná v případech, kdy se zastavená pohledávka stane splatnou před splatností zajištěné pohledávky, anebo až po její splatnosti.“¹⁴³ Důvodová zpráva také odkazuje na německý občanský zákoník. Sice špatně odkazuje na předmětná ustanovení, ale lze dohledat, že se český zákonodárce inspiroval § 1281 BGB,¹⁴⁴ který víceméně doslovně přeložil. Možná proto je důvodová zpráva tak stručná, jedná-li se pouze o překlad.

Existuje spor, zda se v případě § 1336 odst. 1 OZ může jednat o nedělitelné plnění dle § 1870 OZ, nebo zda peněžité plnění za nedělitelné ze své podstaty nelze považovat. Za nesporně nedělitelné plnění jej považuje např. Lavický, který uvádí, že „o solidárně nedílné závazky však může jít i v jiných případech, bude-li závěr o nedělitelnosti plnění vyplývat ze smlouvy nebo ze zákona. Např. sám občanský zákoník v rámci regulace zástavního práva k pohledávce v § 1336 odst. 1 stanovuje, že před splatností zajištěného dluhu může dlužník na zastavenou pohledávku plnit pouze nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku.“¹⁴⁵ Tuto myšlenku dále rozvádí a úpravu dle § 1336 odst. 1 OZ označuje za úpravu speciální vůči úpravě v § 1870 OZ. Richter se povahou tohoto plnění nezabývá a konstatuje, že je „v praxi zcela nerealizovatelné a strany, které nebudou chtít způsobit kolaps peněžních toků zástavního dlužníka, budou muset dbát na to, aby ustanovení vyloučily a sjednaly jinou úpravu.“¹⁴⁶ Naproti

¹⁴³ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

¹⁴⁴ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).

§ 1281 Leistung vor Fälligkeit

Der Schuldner kann nur an den Pfandgläubiger und den Gläubiger gemeinschaftlich leisten. Jeder von beiden kann verlangen, dass an sie gemeinschaftlich geleistet wird; jeder kann statt der Leistung verlangen, dass die geschuldete Sache für beide hinterlegt oder, wenn sie sich nicht zur Hinterlegung eignet, an einen gerichtlich zu bestellenden Verwahrer abgeliefert wird.

Section 1281

Performance before the due date

The debtor may pay only to the pledgee and the creditor jointly. Either of them may demand that payment be made to them jointly; either may demand that, instead of payment, the thing owed be deposited for both, or if it is not suitable for deposit, that it be delivered to a custodian to be appointed by the court.

Dostupné na https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_1281.html.

¹⁴⁵ LAVICKÝ, Petr. § 1870 [Aktivní závazky s nedělitelným plněním]. In: HULMÁK, Milan a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. V Praze: 2014. ISBN: 978-80-7400-535-0 IV.

¹⁴⁶ RICHTER, Tomáš. § 1336 [Doba plnění na zastavenou pohledávku]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

tomu Fiala¹⁴⁷ se proti tomuto kategoricky vymezuje a je přesvědčen, že se o nedílné plnění dle § 1870 OZ nejedná.

Osobně souhlasím s Lavickým, že se jedná o nedělitelné plnění ze zákona a jedná se tedy o nedělitelné plnění ve smyslu § 1870 OZ. Jelikož je ale § 1336 odst. 1 OZ k tomuto ustanovení speciální, bude postup trochu odlišný. Minimálně však lze využít toho, že plnění jednomu z nedílných věřitelů je možné, dostane-li poddlužník přiměřenou jistotu, nebo shodnou-li se na tom všichni věřitelé. Jelikož zákon nevyklučuje, aby byla tato dohoda, resp. souhlas zástavního dlužníka, předběžná, mám za to, že je možné tuto dohodu učinit v rámci zástavní smlouvy. Tím by bylo postaveno najisto, komu má poddlužník, v tomto případě korporace, plnit.

6.1.2.3. Plnění do (soudní) úschovy

V případě, že by výše uvedené nebylo ujednáno, nevěděla by korporace, komu má plnit, a pokud by před splatností dílčího plnění neobdržela informaci, komu je oprávněna plnění vyplatit a zároveň by nepanovala shoda na schovateli, musela by obligatorně veškerá majetková plnění složit do úschovy. Otázkou je, do jaké úschovy.

Úmyslně jsem vynechal slovo „soudní“, jelikož § 1336 odst. 1 OZ nemluví o soudní úschově, nýbrž o určení vhodného schovatele soudem. Mám za to, že tímto nastává dvoukolejnost řešení této úschovy, i s ohledem na dikci § 1336 odst. 1 OZ. Primárně si myslím, že aktivní legitimaci k podání návrhu na určení vhodného schovatele nemá společnost jako poddlužník, ale pouze „strana smlouvy“, tedy zejména zástavní věřitel a zástavce. Jelikož také zákon nehovoří o soudní úschově, je dle mého názoru řízení o úschovách dle § 289 – 302 ZŘS v této situaci vyloučeno. Mám za to, že nejbližším institutem k tomu, co předvídá § 1336 odst. 1 OZ, je určovací žaloba dle § 80 OSŘ. Zástavní věřitel i zástavní dlužník mají nepochybně naléhavý zájem na určení schovatele, zejména pak zástavní věřitel, kterému by schovatel ve chvíli splatnosti zajištěného dluhu vyplatil prostředky z úschovy až do výše zajištěného dluhu. Soud však nebude určovat, zda tu právní poměr nebo právo je či není, ale bude vybírat osobu, která je pro úschovu vhodná. Jak se soudy s tímto v praxi vypořádají je otázkou.

Co se týče poddlužníka, tedy korporace, mám za to, že je situace jednodušší než v případě stran zástavní smlouvy. V situaci, kdy by korporace jako poddlužník neobdržela informaci, komu je

¹⁴⁷ FIALA, Josef. § 1336 [Doba plnění na zastavenou pohledávku]. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek III (absolutní majetková práva)*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014. ISBN: 978-80-7478-547-4.

oprávněna plnění vyplatit a zároveň by nepanovala shoda na schovatelí, je pro ni věřitel neznámý, resp. dlužník je bez své viny v nejistotě, kdo je věřitelem, a řešení spočívá v soluční úschově u soudu dle § 1953 OZ. Na něj navazuje zákon o zvláštních řízeních soudních, který upravuje řízení o úschovách v § 289 – 302. To může být pro korporaci nepříjemné, jelikož to bude administrativně náročné a často si na podání návrhu na zahájení řízení o úschově za účelem splnění závazku bude muset společnost najmout advokáta. K časovým a finančním nákladům se přidává soudní poplatek ve výši 250 Kč + 1 % z uschované částky dle položky 14 sazebníku poplatků.¹⁴⁸ Zároveň soud vyměří na náklady úschovy přiměřenou zálohu, kterou bude muset korporace složit. Náklady na vyplacení i malé částky tedy mohou být poměrně vysoké. Např. v případě akcií společnosti ČEZ, a.s.,¹⁴⁹ je výše dividend za rok 2017 připadajících na jednu akcii 33 Kč.¹⁵⁰ Pokud by zástavní dlužník zastavil 10 těchto akcií a dividenda by byla splatná dříve než zajištěný dluh, musel by ČEZ, a.s. uložit těchto 330 Kč do soudní úschovy a vynaložit veškeré popsané náklady.

V situaci, kdy poddlužník musí využít soluční úschovu, se tak dostává do nepříjemné situace, kdy vynaloží poměrně vysoké náklady na tuto úschovu, aniž má garanci, že tyto prostředky obdrží zpět. Dle § 1953 odst. 1 OZ má sice nárok na účelně vynaložené náklady spojené s náhradním splněním, nemá to však zajištěno. Zákon o zvláštních řízeních soudních totiž, pravděpodobně z důvodu nesystematické úpravy hmotného práva, obsahuje poměrně nesmyslnou dvoukolejnost v § 297 ZŘS, dle které *„před vydáním předmětu plnění z povinné úschovy za účelem splnění dluhu rozhodne soud o náhradě účelně vynaložených výdajů z prostředků uložených v povinné úschově, pokud zákon o obchodních korporacích nebo zákon o přeměnách obchodních společností a družstev stanoví, že účelně vynaložené výdaje se hradí z prostředků uložených v povinné úschově.“* Dle textu procesního předpisu se výše uvedené uplatní pouze pro povinné úschovy dle zákona o obchodních korporacích nebo zákona o přeměnách, nikoliv jiných úschov. To mi připadá poměrně diskriminační v situaci, kdy např. poddlužník v situaci dle § 1336 odst. 1 OZ nemá reálně jinou možnost. S ohledem na tuto zákonnou diskriminaci tedy musí poddlužník požadovat tyto účelně vynaložené náklady, včetně soudního poplatku, po věřiteli, ať již se jím ukáže být kdokoliv. Šilhán k tomuto uvádí že *„náklady, jsou-li účelně vynaloženy a jsou pro vykonání práva nezbytné, jdou dle zákona k tíži věřitele a dlužník je oprávněn je na věřiteli požadovat, případně je i soudně vymáhat*

¹⁴⁸ Příloha zák. č. 549/1991 Sb., Zákon České národní rady o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁹ ČEZ, a. s., IČ: 452 74 649, se sídlem Duhová 2/1444, 140 53 Praha 4.

¹⁵⁰ <https://www.cez.cz/cs/pro-investory/akcie/dividendy.html>.

(standardní žalobou na plnění).¹⁵¹ Mám za to, že v situaci, kdy poddlužník neví, zda plnit zástavnímu věřiteli či zástavnímu dlužníku, se může domáhat náhrady těchto nákladů vůči kterémkoliv z nich s ohledem na § 1869 OZ.

Není-li upraveno, kdo má před splatností zajištěné pohledávky právo na výnosy a jiná peněžitá plnění z cenného papíru, může být tato varianta pro zástavního věřitele poměrně drahou a nepříjemnou záležitostí. Mám za to, že by bylo vhodné v zástavní smlouvě výslovně uvést, že zástavní dlužník souhlasí, aby byly výnosy a jiná peněžitá plnění plněny zástavnímu věřiteli a zároveň s ohledem na § 1340 OZ bylo vyloučeno, aby se kdokoliv domáhal plnění do soudní úschovy.

K obdobnému závěru, tedy možnosti plnění jednomu z dvojice zástavní věřitel a zástavní dlužník pouze se souhlasem toho druhého, dochází také Hradil a Urbanec, kteří toto dovozují teleologickým výkladem.¹⁵² Zabývají se také otázkou, zda je za nové úpravy použitelná judikatura, vycházející z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 921/2009, který dovedl, že *„je-li zástavní právo k zastavené pohledávce vůči poddlužníku účinné (poté, co mu zástavní dlužník doručí písemné oznámení o něm), nemůže poddlužník za trvání zástavního práva plnit svému věřiteli (zástavnímu dlužníku) bez souhlasu zástavního věřitele, prosadí i v době před splatností zastavené pohledávky“*. Tento závěr se prosadil i v navazující judikatuře, nicméně jsem ještě nenalezl rozhodnutí, které by řešilo takový případ dle nové úpravy. Z výše uvedeného rozhodnutí vychází i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2018, sp. zn. 29 Cdo 2772/2016, který tyto závěry opakuje, nicméně uvádí *„v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, srov. k tomu zčásti odlišně § 1336 odst. 1 o. z.“* Neuvádí nicméně, co je zčásti odlišně. Mám za to, že i s ohledem na tuto judikaturu lze dovést, že plnění poddlužníkem před splatností zástavnímu věřiteli na základě souhlasu zástavního dlužníka možné je.

Další možností je samozřejmě smluvní úprava, která pravidla v § 1336 odst. 1 OZ úplně vyloučí a stanoví si jiná. Z § 1332 odst. 2 OZ lze dovést, že se použije i § 1340 OZ, a tudíž je možné si upravit pravidla týkající se výnosů a jiných peněžitých plnění dle vůle smluvních stran. Lze předpokládat, že obvyklým ujednáním bude plnění ve prospěch zástavního věřitele, které se bude započítávat na úhradu zajištěného dluhu. V případě, že by se na úhradu zajištěného dluhu

¹⁵¹ ŠILHÁN, Josef. § 1953 [Náhradní splnění]. In: HULMÁK, M. a kol. V. 2014, op. cit.

¹⁵² HRADIL, Aleš, URBANEC, David. Zastavení pohledávky a „nedílné“ plnění zástavnímu věřiteli a zástavnímu dlužníku. epravo.cz [online]. 2016 [cit. 6. 10. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zastaveni-pohledavky-a-nedilne-plneni-zastavnimu-veriteli-a-zastavnimu-dluzniku-103695.html>.

nezapočítávalo, by se mohlo jednat o rozpor s dobrými mravy nebo zneužití své pozice na úkor slabší strany, a tudíž o neplatné ujednání.

6.1.3. Zápočet pohledávky poddlužníka na plnění z cenného papíru

Hradil a Urbanec¹⁵³ si pokládají otázku, jak to bude se započtením pohledávky poddlužníka proti pohledávce zástavního dlužníka v situaci, kdy zajištěná pohledávka není splatná a poddlužník musí plnit nedílně zástavnímu dlužníku i zástavnímu věřiteli. Dovozejí, že „*před notifikací zástavního práva zůstává právo zápočtů mezi poddlužníkem a zástavním dlužníkem nedotčeno.*“¹⁵⁴ S tím, že je zápočet možný předtím, než je poddlužník notifikován, lze souhlasit, jelikož vůči němu není zástavní právo dle § 1335 odst. 2 OZ účinné dříve, než je mu oznámeno, resp. prokázáno. Mám za to, že jelikož účinnost zástavního práva vůči emitentovi cenného papíru není v zákoně upravena, lze dle § 1335 odst. 2 OZ postupovat analogicky i s přihlédnutím k § 1332 odst. 2 OZ.

Následně ale dodávají, že „*v případě řádně notifikovaného zastavení je pak dle našeho názoru možnost zápočtů na zastavenou pohledávku vyloučena bez souhlasu „třetího“.* Má-li totiž dlužník zastavené pohledávky plnit ve prospěch dvou jiných subjektů, tak stejný závěr musí platit i ohledně započítávání. Započte-li by tudíž poddlužník svou pohledávku pouze vůči zástavnímu dlužníku (nebo pouze vůči zástavnímu věřiteli), nutně by jednoho z uvedených osob neoprávněně opomenul.“¹⁵⁵ Mám za to, že výklad není takto jednoduchý. Situace, kdy existují 3 strany a mezi zástavním věřitelem a poddlužníkem není přímý smluvní vztah, je vznikem zástavního práva k cennému papíru (nebo k pohledávce) při jakémkoliv výkladu směřujícímu k započtení zkrácena alespoň 1 strana na svých právech. V případě, že by nebylo započtení možné, došlo by ke zkrácení korporace jako poddlužníka, která by vlivem zastavení účastnického cenného papíru přišla o své právo započítat pohledávky za společníkem/členem. Mám dokonce za to, že se jedná o tak významné omezení, že by se mohla korporace domáhat relativní neúčinnosti zástavní smlouvy na základě § 589 OZ, protože nemožnost jakéhokoliv zápočtu určitě zkracuje možnost uspokojení vykonatelné pohledávky korporace.

Pokud bychom dovodili, že zápočet možný je, poté nastává problém nedílného plnění dle § 1336 odst. 1 OZ. Proti čemu by se pohledávka započte? Pohledávku má korporace za jedním dlužníkem, ale dluh má vůči dvěma osobám nedílně. Je nepochybné, že i v případě adresování

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž.

zápočtu zástavnímu věřiteli by nemohlo dojít k započtení vůči dluhu zajištěnému zástavním právem. Ten totiž není pasivně kompenzabilní s jakoukoliv pohledávkou zástavního věřitele vůči korporaci z titulu zástavního práva. Mohlo by dojít pouze k započtení vůči dluhu zástavního dlužníka za korporací, jehož stranou ale není zástavní věřitel. Výše uvedená myšlenka Hradila a Urbance spočívá v tom, že zápočet je možný učinit pouze vůči jedné osobě, nikoliv vůči dvěma osobám. A v případě zápočtu jen vůči zástavnímu dlužníku by byl zástavní věřitel opomenut.

Tato konstrukce však není správná. Započtení je zjevně vztahem mezi korporací a zástavním dlužníkem. Skutečnost, že má korporace (poddlužník) výnosy a peněžítá plnění plnit nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku, má dle mého názoru vliv pouze na to, že tak nelze učinit bez souhlasu zástavního věřitele. Přikláním se k prvnímu výše popsanému výkladu, který diskriminuje korporaci. Ta se ale v případě, že zástavní věřitel nebude se zápočtem souhlasit, může bránit relativní neúčinností zástavní smlouvy.

K potvrzení výše uvedených závěrů je třeba vycházet také z judikatury Nejvyššího soudu, který se tímto opakovaně zabýval. V roce 2006 Nejvyšší soud judikoval, že *„je-li zástavou pohledávka a zástavní právo je vůči poddlužníku účinné a nebyla-li zajištěná pohledávka řádně a včas uspokojena, je poddlužník povinen plnit po splatnosti zastavené pohledávky zástavnímu věřiteli, i když stanovené (sjednané) plnění již poskytl svému věřiteli (zástavnímu dlužníku), nebo i když (již dříve) vůči němu učinil jiný právní úkon směřující k zániku závazku (dluhu) odpovídající zastavené pohledávce.“*¹⁵⁶ V roce 2018 tyto závěry znovu Nejvyšší soud potvrdil, sic pro starou úpravu, a judikoval, že *„v mimoinsolvenčních poměrech by dovolateli (zástavnímu věřiteli) náleželo právo domáhat se po společnosti S (poddlužníku) poté, co se zástavní právo stalo vůči poddlužníku účinným, zaplacení dlužníkovy splatné pohledávky (zástavy) vůči poddlužníku, přičemž toto právo by již nemohlo být dotčeno úkonem (projevem vůle) poddlužníka (společnosti S) vůči dlužníku coby svému věřiteli (zástavnímu dlužníku), směřujícím ke splnění, k započtení nebo k jinému zániku závazku.“*¹⁵⁷

Je otázkou, jak se judikatura postaví k nové úpravě v občanském zákoníku. Nejvyšší soud se zatím vyslovil, že dle nové úpravy je toto *„zčásti odlišně“*. S ohledem na výše popsané

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. 21 Cdo 1891/2005.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2018, sp. zn. 29 Cdo 2772/2016.

problémy nové úpravy lze předpokládat, že i s ohledem na smysl a účel právní normy Nejvyšší soud tyto závěry potvrdí i nadále.

Tuto část končím závěrem, že zápočet ze strany korporace jako poddlužníka je možný bez dalšího jen do notifikace zástavního práva k cennému papíru. Po notifikaci a před splatností zajištěného dluhu je možný zápočet pouze se souhlasem zástavního věřitele. V případě uskutečnění zápočtu by tento nebyl s ohledem na závěry judikatury neplatný, ale zástavní věřitel by se mohl domáhat vyplacení započtené částky po korporaci. Korporace je tak vznikem zástavního práva zbavena možnosti započíst své pohledávky za zástavním dlužníkem bez součinnosti zástavního věřitele a za naplnění podmínek § 589 OZ by se mohla dovolávat relativní neúčinnosti zástavní smlouvy. V případě, že by jí soud vyhověl, by mohla zápočty činit i bez souhlasu zástavního věřitele.

6.2. Zajištěná pohledávka již je splatná

6.2.1. Podíl nevtělený do cenného papíru

I zde platí lehce odlišný režim, který vyžaduje rozdělení do dvou kapitol. Dospěje-li zajištěná pohledávka a zástavou je podíl nevtělený do cenného papíru, bude se aplikovat § 1324 OZ a zástavní věřitel v souladu s § 1324 odst. 1 OZ nabývá právo na peněžité a jiná věcná plnění vyplývající z účasti v korporaci až do výše zajištěného dluhu s tím, že se tato plnění započítávají na úhradu dluhu, ledaže si strany ujednají něco jiného. Prakticky se bude jednat hlavně o podíl na zisku spojený se zastaveným podílem, ale také o jiná peněžité plnění, např. o výplatu částky odpovídající snížení základního kapitálu dle § 233 písm. c) ZOK. Od okamžiku, kdy zajištěná pohledávka dospěje, vzniká korporaci *ex lege* povinnost vyplácet zástavnímu věřiteli peněžité a jiná věcná plnění, která by byla jinak vyplacena členovi korporace.

Okamžikem dospělosti zajištěné pohledávky získává zástavní věřitel právo na veškerá peněžité a jiná věcná plnění až do výše zajištěného dluhu. Může však nastat situace, kdy dospěje pouze dílčí část zajištěné pohledávky. V takovém případě by měl být § 1324 odst. 1 OZ vykládán tak, že má zástavní věřitel právo na plnění do výše splatné části zajištěného dluhu.¹⁵⁸ Pro zbytek dluhu by se pak uplatnily principy popsané v části 6.1 - Zajištěná pohledávka ještě není splatná.

Většina odborné literatury souhlasí, že zatímco druhá věta § 1324 odst. 1 OZ je normou dispozitivní, věta první je naopak zcela kogentní, aniž pro to přináší jakékoliv argumenty.

¹⁵⁸ VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 406.

Přítom občanský zákoník je po rekodifikaci založen primárně na principu autonomie vůle a smluvní volnosti stran. Na první pohled vyvstává možnost, že je to přesně naopak a věta první je dispozitivní, zatímco věta druhá není ani tak dispozitivní či kogentní, jakož částečně neaplikovatelná. Kogentnost či dispozitivnost ustanovení se posuzuje zejména dle § 1 odst. 2 OZ. Zákon výslovně nezakazuje odchýlit se od § 1324 odst. 1 věty první OZ, takže by odchýlení muselo být v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem nebo právem týkajícím se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. Jelikož je zástavní věřitel obvykle silnější stranou, lze jen těžko dovozovat rozpor s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem, pokud zástavní věřitel s vyloučením svého práva souhlasí. Zároveň se nejedná o právo týkající se postavení osob, ani právo na ochranu osobnosti. *Per contra*, Richter uvádí, že „*odstavec 1 je protikladem zákazu tzv. antichrese, vyjádřeného v § 1315 odst. 2 písm. c)*“¹⁵⁹ OZ, přičemž antichrese je v § 1315 OZ uváděna jako něco negativního, co se před splatností dluhu dokonce zakazuje ujednat. Ujednání, že se zákonná antichrese neaplikuje, jako ujednání v rozporu s dobrými mravy a veřejným pořádkem nepůsobí. Neshledávám jediný důvod, proč by se mělo jednat o ustanovení kogentní a dovozují, že se v případě věty první jedná o ustanovení dispozitivní.

Co se týče § 1324 odst. 1 věty druhé OZ, je situace, co se týče dispozitivnosti, poměrně jednoznačná, jelikož zákon možnost odlišného ujednání výslovně předpokládá. Otázkou však je, kdy je možné takové ujednání učinit. Fiala k tomuto uvádí, že „*strany se však mohou dohodnout i jinak; v takovém případě by k zápočtu pohledávek nedošlo a zástavnímu věřiteli by vzniklo právo na přisvojení užitků ze zástavy [též § 1315 odst. 2 písm. c)]*“¹⁶⁰ Co tímto odkazem na § 1315 odst. 2 písm. c) OZ myslel, však dále nerozvíjí. Jedná se ovšem o velmi důležitou otázku, a to zda je ujednání odchylující se od § 1324 odst. 1 věty druhé OZ, které zákon předpokládá, ujednáním dle § 1315 odst. 2 písm. c) OZ.

Dle § 1315 odst. 2 písm. c) OZ je zakázáno před dospělostí dluhu ujednat, že věřitel může brát ze zástavy plody nebo užitky. Peněžitá a jiná plnění z titulu účasti v korporaci jistě lze za užitky považovat. Dohoda dle § 1324 odst. 1 věty druhé OZ se bude obvykle činit rovnou v zástavní smlouvě, tedy před splatností zajištěného dluhu. Je tímto porušen zákaz si toto sjednat? Odborná literatura se touto otázkou nezabývá a není mi známo ani to, že by tuto otázku již řešila judikatura. Vyložit tuto otázku výkladem také nebude snadné. Dle § 1324 odst. 1 věty druhé

¹⁵⁹ RICHTER, Tomáš. § 1324 [Práva věřitele po splatnosti zajištěného dluhu]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

¹⁶⁰ FIALA, Josef. § 1324 [Právo zástavního věřitele na plnění z účasti na korporaci]. In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

OZ totiž je možné ujednat si, že se plody a užitky nezapočítávají na úhradu dluhu, není zde ovšem speciálně upraven okamžik, kdy je toto možné sjednat. Na druhou stranu, sama možnost zápočtu plodů a užitků je stanovena *ex lege*, v tomto jde zcela zjevně o úpravu speciální, a dohodou se dá tato *antichrese* modifikovat. Osobně se přikláním k výkladu, že § 1315 odst. 2 písm. c) OZ dohodě dle § 1324 odst. 1 věty druhé OZ nebrání, jelikož je § 1324 odst. 1 OZ ustanovením speciálním a dohoda nezakládá právo zástavního věřitele brát ze zástavy plody nebo užitky, pouze toto právo dané mu ze zákona modifikuje.

Zároveň je vhodné položit si otázku, kdo může takovou dohodu uzavřít. Zákon uvádí, že jsou to strany. Nepochybně je to zástavní věřitel a zástavní dlužník, může to však být i zástavce nebo osobní dlužník, jedná-li se o jiné osoby? Mám za to, že osobní dlužník nikoliv, jelikož není-li osobní dlužník zástavcem ani zástavním dlužníkem, nemůže k něčemu takovému zástavního dlužníka zavázat. Zástavce může zastavit cizí věc pouze se souhlasem vlastníka dané věci, mám tedy za to, že s jeho souhlasem může také sjednat odchylku od § 1324 odst. 1 věty druhé OZ.

6.2.1.1. Plnění nezapočítávané na úhradu dluhu vs. dobré mravy

Rád bych zde rozebral ještě situaci, kterou jsem již nastínil ve své diplomové práci.¹⁶¹ Jedná se o to, zda je možné vypořádací podíl při zániku účasti společníka v korporaci považovat za peněžité či jiné plnění z titulu účasti v korporaci a zda je možné aplikovat § 1324 odst. 1 větu druhou OZ i na vypořádací podíl.¹⁶²

Dle § 36 ZOK společníkovi nebo jeho právnímu nástupci náleží vypořádací podíl při zániku účasti společníka v obchodní korporaci za jejího trvání jinak než převodem podílu nebo udělením příklepu v řízení o výkonu rozhodnutí. Jedná se o plnění, které je vázáno na zánik účasti společníka na společnosti. Vyplývá tedy z jeho účasti (resp. zániku této účasti) a lze jej subsumovat pod § 1324 OZ.

Dospěje-li zajištěný dluh a poté vznikne vlastníkovému zastaveného podílu právo na vypořádací podíl (např. je vyloučen v kadučním řízení dle § 151 odst. 2 ZOK), má společnost povinnost vyplatit tuto částku zástavnímu věřiteli až do výše splatné části zajištěného dluhu. Tím může dojít k okamžitému splacení zajištěného dluhu. V případě, že je ale mezi stranami zástavní smlouvy ujednáno, že se peněžité a jiná plnění nezapočítávají na úhradu dluhu, co se v takové situaci bude dít? Společnost má povinnost vypořádací podíl vyplatit zástavnímu věřiteli, a tato

¹⁶¹ PAŠEK, D. 2017, op. cit., s. 44-45.

¹⁶² Závěry této části lze vztáhnout také k podílu na likvidačním zůstatku dle § 37 a násl. ZOK.

částka se nezapočítá na úhradu zajištěného dluhu. Otázkou je, v jaké výši poskytne společnost zástavnímu věřiteli vypořádací podíl, a také je otázkou, zda se vůbec jedná o platné ujednání.

Ve své diplomové práci dovozují, že takové plnění, které se nezapočítává na úhradu dluhu, může zajištěný dluh i několikanásobně převyšovat, protože se o něj zajištěný dluh neponižuje, a tak se konzumuje celé. S tímto závěrem se však již neztotožňují. Aby tomu tak totiž bylo, muselo by jít o řadu dílčích peněžitých plnění ve výši nepřesahující zajištěný dluh, ne o jedno plnění. V takovém případě se dle mého názoru i v situaci, kdy se plnění nezapočítává na úhradu zajištěného dluhu, na základě jazykového výkladu užije zastropování částky dle § 1324 odst. 1 věty první OZ a společnost bude muset vyplatit část vypořádacího podílu ve výši splatné části zajištěného dluhu zástavnímu věřiteli, zbytek bývalému společníkovi.

Otázkou nicméně zůstává, zda je ujednání o tom, že se peněžitá plnění nezapočítávají na úhradu dluhu, pro takové případy vůbec platné, resp. o jaký druh neplatnosti se jedná. Pokud by se totiž jednalo o platné ujednání, tak v případě zániku účasti společníka na společnosti, příp. zániku společnosti, by tento společník (zástavní dlužník) zaplatil zajištěný dluh dvakrát; zástavní věřitel by naopak obdržel dvojnásobek zajištěného dluhu – jednou od společnosti a podruhé od osobního dlužníka, jehož dluh by se tímto nijak nesnížil.

Plnění dluhu dvakrát jen z toho důvodu, že zástavnímu dlužníku zanikla účast na společnosti, případně společnost zanikla, se jeví *prima facie* jako ujednání v rozporu s dobrými mravy. Míra rozporu s dobrými mravy určuje, zda se jedná o neplatnost relativní nebo absolutní. Dle § 580 OZ je neplatné právní jednání, které se přičí dobrým mravům. V takovém případě se jedná o relativní neplatnost. Pokud se však *zjevně* přičí dobrým mravům, pak se jedná o absolutní neplatnost dle § 588 OZ a soud k ní přihlédne i bez návrhu. Jelikož k tomuto neexistuje ani judikatura, ani se k tomuto nevyjadřuje odborná veřejnost, je velmi obtížné vyjádřit se k otázce druhu této neplatnosti. Osobně si netroufám odhadnout intenzitu rozporu s dobrými mravy, nicméně mám za to, že by se dokonce mohlo jednat o neplatnost absolutní – plnění dvojnásobku svého závazku na základě *de facto* nepředvídatelné a nesouvisející právní skutečnosti, někdy i náhody, mi připadá jako zjevný rozpor s dobrými mravy. Zastávám názor, že se může jednat o absolutní neplatnost jen ve vztahu k vypořádacímu podílu a podílu na likvidačním zůstatku, nikoli ve vztahu k ostatním, byť hodnotově významným, peněžitým a jiným plněním z titulu účasti v korporaci.

Na druhou stranu, takovým výkladem je zase krácen na svých právech zástavní věřitel. Proč by měl dostat v případě vysokého vypořádacího podílu méně (nic) než v případě podílu na zisku? Z pohledu zástavního věřitele je zase nespravedlivý tento výklad. Pouze však do jisté míry. Zástavní věřitel by se nedostal do situace, kdy mu není plněno nic. Ujednání by bylo neplatné pouze v otázce započtení či nezapočtení na úhradu zajištěného dluhu, nicméně § 1324 odst. 1 věta první OZ se uplatní nadále, věřitel dostane část vypořádacího podílu, který odpovídá splatné části zajištěného dluhu, a tato částka se navzdory ujednání na úhradu tohoto dluhu započte. Takový výklad už lze chápat jako spravedlivý a v souladu se zákonem.

Mám za to, že v případě, kdy se v zástavní smlouvě přistoupí k ujednání dle § 1324 odst. 1 věta druhá OZ, že se peněžité a jiná plnění nezapočítávají na úhradu dluhu, by bylo vhodné sjednat, že se toto nevztahuje na vypořádací podíl a podíl na likvidačním zůstatku. V opačném případě hrozí, že bude takové ujednání částečně či úplně neplatné a v případě, že by k zániku účasti zástavního dlužníka na společnosti, příp. zániku společnosti došlo, místo plnění by čekal smluvní strany mnohaletý soudní spor, jelikož by bylo třeba vyjádření až Nejvyššího soudu, který by tuto otázku jednoznačně zodpověděl.

6.2.1.2. Dlužník popírá výši nebo existenci dluhu

Popírá-li osobní dlužník či zástavní dlužník výši nebo existenci dluhu v soudním řízení, pak korporace na základě § 1324 odst. 2 OZ poskytne peněžité či jiné plnění bez zbytečného odkladu poté, co o existenci či výši dluhu rozhodne soud. Jak upozorňuje Fiala,¹⁶³ jedná se i o rozhodčí řízení s ohledem na § 3017 OZ. Primárně je otázkou, který okamžik je relevantní pro aplikaci tohoto ustanovení. Okamžik, kdy je soudu doručen návrh na zahájení řízení (např. žaloba), okamžik, kdy se o tomto dozví zástavní věřitel nebo okamžik, kde je toto prokázáno korporaci? Čistě jazykovým výkladem lze dovodit, že je to okamžik uplatnění žaloby u soudu. O tom však zástavní věřitel ani společnost neví. Bylo by pak plnění korporace zástavnímu věřiteli bezdůvodným obohacením? Vše tomu nasvědčuje. Výkladem *a contrario* lze dojít k závěru, že když „*poskytne se plnění podle odstavce 1 bez zbytečného odkladu poté, co o výši nebo existenci dluhu rozhodne soud*“, pak před rozhodnutím soudu se poskytnout nesmí. Neexistuje tak ani právní důvod pro jeho vyplacení, resp. je suspendován. Dlužník nepochybně v soudním řízení začne popírat existenci dluhu nebo jeho výši již žalobou, doručení žaloby soudu je tedy okamžikem, od kdy korporace nesmí zástavnímu věřiteli plnit. Rozhodně by bylo

¹⁶³ FIALA, Josef. § 1324 [Právo zástavního věřitele na plnění z účasti na korporaci]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

vhodné, kdyby osobní či zástavní dlužník, který podal žalobu, o tomto korporaci informoval. Pokud by totiž s tímto plněním a jeho následným vrácením vznikly korporaci či zástavnímu věřiteli náklady, lze mít za to, že by je musel uhradit právě žalobce, který společnost opomněl informovat, a tudíž tyto náklady způsobil.

Co má dělat korporace od chvíle, kdy se o tomto dozví, je předmětem výkladových sporů. Minimálně oba základní komentáře k § 1324 odst. 2 OZ se v názoru na tento problém rozcházejí. Richter tvrdí, že „*přirozenou reakcí korporace, jejíž podíl je zastaven, na situaci podle odstavce 2 bude plnění do soudní úschovy podle § 1953.*“¹⁶⁴ Naproti tomu Fiala uvádí, že „*skutečnost, že po dobu vedení sporu (a po navazující pořádkovou lhůtu "bez zbytečného odkladu") není korporace v prodlení, nenutí korporaci k náhradnímu splnění podle § 1953.*“¹⁶⁵ Tento závěr podporuje i Kindl.¹⁶⁶ Vymazal¹⁶⁷ se k tomuto výslovně nevyjadřuje, nicméně z jeho výkladu taktéž plyne, že si korporace plnění podrží. Osobně se přikláním k tomu, že korporace opravdu nemá povinnost plnit do soluční úschovy, a to primárně proto, že do rozhodnutí soudu nemá povinnost plnit vůbec. Korporace se nedostává do prodlení a nemá proto důvod, aby plnila do soudní soluční úschovy, ačkoliv je nejisté, kdo je věřitelem. Mám za to, že Richter svým výkladem nemyslel, že korporace musí složit plnění do soudní úschovy, ale že tento krok pokládá za praktický. Tento krok jistě možný bude, nicméně jsem přesvědčen, že by v souladu s § 1953 OZ šly náklady na tuto úschovu k tíži korporace, jelikož by nebyly účelné. Účelné jsou tehdy, není-li si korporace bez své viny jistá, kdo je věřitelem, a dostala by se do prodlení. V případě postupu dle § 1324 odst. 2 OZ se však do prodlení dostat nemůže a kromě úpadku jí nic nehrozí. To již není riziko korporace, ale stran zástavní smlouvy.

Shrnuto, korporace by neměla plnit nikomu od okamžiku, kdy je výše či existence dluhu zpochybněna osobním či zástavním dlužníkem u soudu. Ti mají povinnost korporaci o tomto vyrozumět, resp. jí to prokázat. V opačném případě jdou náklady na případné vrácení vyplacených plnění k tíži osobního či zástavního dlužníka, který o tomto korporaci neinformoval. Korporace nemá povinnost plnit do soudní úschovy, jelikož se po dobu soudního řízení a následně po dobu *bez zbytečného odkladu* nemůže dostat do prodlení. Plnění do soudní

¹⁶⁴ RICHTER, Tomáš. § 1324 [Práva věřitele po splatnosti zajištěného dluhu]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

¹⁶⁵ FIALA, Josef. § 1324 [Právo zástavního věřitele na plnění z účasti na korporaci]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

¹⁶⁶ KINDL, M. 2016, op. cit., s. 218.

¹⁶⁷ VYMAZAL, L. 2014, op. cit., s. 407.

úschovy by bylo možné, nicméně náklady by šly k tíži korporace, jelikož by nebyly účelně vynaložené.

6.2.2. Podíl vtělený do cenného papíru

Pro peněžitá plnění vyplývající z podílu vtěleného do cenného papíru se v souladu s § 1332 odst. 2 OZ využijí ustanovení o plnění ze zastavené pohledávky, tedy úprava v § 1336 odst. 2 OZ. To je *prima facie* jednoduché ustanovení, které nicméně při hlubším zkoumání přináší řadu praktických otázek.

Primární otázkou je, co se stává v okamžiku, kdy zastavený dluh dospěje. Ustanovení § 1336 OZ totiž zakotvilo dvoukolejnost úpravy pro dobu před a po dospělosti zajištěného dluhu. Před splatností může (resp. musí) poddlužník, tedy korporace, plnit nedílně jak společníkovi, tedy svému věřiteli, tak zástavnímu věřiteli.¹⁶⁸ Tato povinnost jí vzniká od okamžiku, kdy se o tomto od vlastníka zastaveného cenného papíru dozví, případně od chvíle, kdy jí zástavní věřitel zástavní právo k cennému papíru prokáže. Dospělosti zajištěného dluhu se tento režim mění a zástavní věřitel má právo, aby korporace jako poddlužník plnila jen jemu – pokud toto právo uplatní, podá o tom zprávu věřiteli zastavené pohledávky, tedy zástavnímu dlužníkovi. Otázkou však je, co tato změna režimu prakticky znamená a kdy je možné a kdy nutné toto právo uplatnit.

Richter předkládá otázku, „*zda právo na plnění ze zastavené pohledávky, upravené slovy před středníkem, je třeba „uplatnit“ (tzn. že nepůsobí automaticky ze zákona), a pokud ano, jak, a zda jde ještě o jinou právní skutečnost než prokázání vzniku zástavního práva dlužníku zastavené pohledávky dle § 1335 odst. 2 věty první či účinek zápisu do rejstříku zástav dle § 1335 odst. 2 věty druhé.*“¹⁶⁹

Richter víceméně konstatuje, že tato otázka není nijak vyřešena a že je třeba počkat na to, co přinese judikatura. Kloní se k závěru, že uplatnění tohoto práva jako zvláštní právní skutečnosti by bylo lepší a zmírnilo by nedostatky vyplývající z § 1335 odst. 2 OZ. Osobně se přikláním k názoru, že právo zástavního věřitele dle § 1336 odst. 2 OZ je třeba u poddlužníka zvlášť uplatnit. Vycházím zejména z dikce § 1336 odst. 2 OZ, který hovoří o tom, že je-li zajištěný dluh splatný, má zástavní věřitel právo na to, aby poddlužník plnil jen jemu. Říká také, že pokud zástavní věřitel právo uplatní, podá o tom zprávu věřiteli zastavené pohledávky. Pokud tedy zákon hovoří o uplatnění práva, pak lze dovodit, že musí být uplatněno, a pokud uplatněno není,

¹⁶⁸ Kterého by bylo možné nazvat termínem „nadvěřitel“, když existuje termín „poddlužník“.

¹⁶⁹ RICHTER, Tomáš. § 1336 [Doba plnění na zastavenou pohledávku]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

bude se i po splatnosti zajištěného dluhu postupovat v souladu s § 1336 odst. 1 OZ a poddlužník bude plnit nedílně svému věřiteli i „nadvěřiteli“. Mám zároveň za to, že toto právo nelze uplatnit před tím, než vznikne, a tudíž s jeho uplatněním musí zástavní věřitel vyčkat do splatnosti zajištěného dluhu.

Zástavní věřitel, který toto právo uplatní, má informační povinnost vůči věřiteli zastavené pohledávky. Richter¹⁷⁰ správně poukazuje na to, že zákonodárce mohl použít termín zástavní dlužník, protože ten bude vždy také věřitelem zastavené pohledávky, ale tato terminologická nekonzistentnost je zde irelevantní. Fiala¹⁷¹ dovozuje, že pokud by zástavní věřitel zástavního dlužníka neinformoval, mohl by pak odpovídat za škodu, která by tím vznikla zástavnímu dlužníkovi či poddlužníkovi.

6.2.2.1. Zastavená pohledávka ještě není splatná

Zákon upravuje také situaci, kdy zástavní věřitel uplatní právo na plnění ze zastavené pohledávky a ta ještě není splatná. Pokud se nejedná o delší období, je nepochybně lepší počkat na její splatnost a pak si nechat plnění vyplatit poddlužníkem, v tomto případě korporací. Pokud ale zástavní věřitel čekat nechce, má právo na to, aby na něj byla pohledávka postoupena.

Místo aby to bylo možné na základě jednostranného jednání zástavního věřitele, musí zástavní věřitel toto právo uplatnit u zástavního dlužníka a tomu vzniká povinnost uzavřít smlouvu o postoupení pohledávky. Richter¹⁷² naznačuje několik problémů, které toto přináší. Zejména jde o to, o kolik se ponížší zajištěný dluh. Pohledávka totiž může být nejistá, nevymahatelná či vymahatelná špatně, případně jinak riziková, a tak může být její hodnota výrazně nižší, než částka, která odpovídá její nominální hodnotě. Tuto hodnotu by si v praxi mohli určit zástavní dlužník a zástavní věřitel dohodou, pokud by se jednalo o složitější situaci, jistě by mohli využít i znalecký posudek.

Zajímavější mi připadá aplikace § 1885 OZ, tedy ručení postupitele za dobytost pohledávky. Postupitel ručí až do výše přijaté úplaty (ponížení zajištěného dluhu) a nesplatí-li korporace zástavnímu věřiteli postoupenou pohledávku, bude ji moci zástavní věřitel vymáhat po zástavním dlužníku jako po postupiteli.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ FIALA, Josef. § 1336 [Doba plnění na zastavenou pohledávku]. In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

¹⁷² RICHTER, Tomáš. § 1336 [Doba plnění na zastavenou pohledávku]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

Další otázkou dle Richtera¹⁷³ je případ, kdy zástavní dlužník neposkytne součinnost k postoupení pohledávky. Fiala na to odpovídá tak, že „*jestliže by zástavní dlužník právo zástavního věřitele neuspokojil, lze se ho domáhat prostřednictvím soudu (je však třeba zvážit délku soudního řízení s ohledem na případnou splatnost zastavené pohledávky)*“.¹⁷⁴ Zástavní věřitel by se mohl u soudu domáhat žalobou na nahrazení projevu vůle toho, aby soud nahradil vůli zástavního dlužníka. Právní mocí rozhodnutí dle § 161 odst. 3 OSŘ by pak byla uzavřena smlouva o postoupení pohledávky. Na rozdíl od smlouvy o smlouvě budoucí, kde se také lze domáhat nahrazení projevu vůle k uzavření smlouvy, ale pouze ve lhůtě 1 roku dle § 634 OZ, není pro případ dle § 1336 odst. 2 OZ určena zvláštní promlčecí lhůta, takže se uplatní obecná 3 letá lhůta dle § 629 odst. 1 OZ.

V situaci, kdy se jedná o pohledávku na peněžité plnění z cenného papíru, pravděpodobně nebude k postupování pohledávek důvod. Leda v případě, že by měl zástavní věřitel tuto pohledávku obratem prodat dále a získat okamžitou likviditu.

7 Výkon zástavního práva

Výkon zástavního práva je významným procesem naplňujícím základní funkci zástavního práva, a to funkci uhrazovací. Je třeba definovat si, co se výkonem zástavního práva rozumí. Je totiž třeba odlišit výkon zástavního práva a výkon dílčích práv, která ze zástavního práva vyplývají, jako je např. výkon hlasovacího práva v korporaci na základě ujednání dle § 1323 OZ. Pojem výkon či realizace zástavního práva dobře definuje Vymazal jako „*proces záležející v uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy a vedoucí k zániku zástavního práva (ke konzumaci zástavního práva)*“.¹⁷⁵ Je to vlastně realizace uhrazovací funkce zástavního práva, kdy je zajištěná pohledávka, která nebyla včas uhrazena, uhrazena zástavnímu věřiteli ze zástavy. Výkonu zástavního práva je více druhů a pro podíly v korporaci existuje ještě několik speciálních, které reflektují jeho specifika.

7.1. Zahájení výkonu

Zásadním milníkem pro zástavního věřitele je splatnost zajištěného dluhu, resp. prodlení dlužníka s jeho úhradou. Dle § 1359 OZ platí, že „*jakmile je zajištěný dluh splatný, může se zástavní věřitel uspokojit*“ ze zástavy. Výkon zástavního práva ovšem není pro zástavního

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ FIALA, Josef. § 1336 [Doba plnění na zastavenou pohledávku]. In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

¹⁷⁵ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 244.

věřitele nijak jednoduchý. Než se dostanu k popisu jednotlivých druhů výkonu zástavního práva, musím nejprve rozebrat, co předtím musí zástavní věřitel učinit.

7.1.1. Informování zástavního dlužníka

Dle obecného § 1362 OZ má zástavní věřitel povinnost zástavního dlužníka písemně informovat o započetí výkonu zástavního práva. Toto oznámení má pro zástavního věřitele významné hmotněprávní důsledky, a to běh třicetidenní lhůty, po kterou zástavní věřitel nemůže zástavu zpeněžit, a která tedy slouží osobnímu dlužníku jako dodatečná lhůta ke splnění zajištěného dluhu. K této lhůtě jen konstatuji, že nelze *ex ante* dojednat kratší, takové ujednání je v souladu s § 1364 odst. 3 OZ zdánlivé. Oznámení je jednostranný právní úkon, který nabývá účinnosti svým dojitím do sféry zástavního dlužníka. Otázkou je, co dělat v případě, kdy se zástavní dlužník přestěhoval či se nezdržuje na zástavnímu věřiteli známé adrese a zástavní věřitel jej má povinnost informovat.

Nejvyšší soud tuto situaci již opakovaně řešil, a dospěl k poměrně alarmujícímu závěru, že *„jestliže je písemnost (dovolání se relativní neplatnosti) adresovaná na adresu, na níž se adresát nezdržoval (proto ani na této adrese nebyla zanechána výzva k jejímu vyzvednutí), byla odesílateli vrácena, nelze dospět k závěru, že adresát měl objektivní možnost zjistit obsahu tohoto právního úkonu s důsledky s tím spojenými. Okolnost, že byla zaslána na adresu uvedenou v kupní smlouvě, není způsobilá zvrátit závěr o tom, že adresát při tomto způsobu doručení hmotněprávního úkonu neměl objektivně možnost se s jeho obsahem seznámit.“*¹⁷⁶ To *de facto* znamená, že pokud se zástavní dlužník odstěhuje nebo odmontuje schránku, zástavní věřitel reálně ztratí možnost výkonu zástavního práva. To je nicméně v rozporu se základními zásadami civilního práva a práva vůbec. Citovaná judikatura vychází z občanského zákoníku 1964, nový občanský zákoník snad přinesl změnu, která by toto mohla zvrátit. Hradil a Urbanec¹⁷⁷ navrhuji řešit situaci podle § 570 odst. 1 OZ. Dle tohoto ustanovení totiž platí, že *„zmaří-li vědomě druhá strana dojití, platí, že řádně došlo“*. Zákon tedy zavádí fikci doručení v hmotněprávních vztazích. S ohledem na absenci novější judikatury je otázkou, co se rozumí pod pojmem „vědomě“. Hradil a Urbanec dovozují, že dle jejich „názoru (ač jsme si vědomi obtíží s rozlišováním mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí, tím spíše na kolbišti soukromoprávním) si lze jako vědomé zmaření doručení představit i zmaření ve formě vědomé

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. 33 Cdo 1777/2013.

¹⁷⁷ HRADIL, Aleš, URBANEC, David. K doručování hmotněprávního úkonu na adresu uvedenou ve smlouvě. epravo.cz [online]. 2015 [cit. 18. 11. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-dorucovani-hmotnepravniho-ukonu-na-adresu-vedenou-ve-smlouve-97908.html>.

*nedbalosti (culpa luxuria) pokud kontrahent ví, že změnou svého bydliště může způsobit zmaření doručování v souvislosti s jím uzavřenou smlouvou, avšak bez přiměřeného důvodu předpokládá, že k tomu nedojde.*¹⁷⁸ S tímto se identifikuji. Zástavní dlužník musí vědět, že je zástavním dlužníkem, a že v případě zahájení výkonu zástavního práva mu bude adresována písemná notifikace na adresu, kterou uvedl ve smlouvě (příčemž *ignorantia legis non excusat*). Pokud se odstěhuje a zástavnímu věřiteli o tom nedá zprávu, pak je minimálně srozuměn s tím, že mu zástavní věřitel nemůže zaslat žádnou zprávu. Tudiž se jedná alespoň o nepřímý úmysl a lze dovodit, že bylo doručeno a že hmotněprávní lhůta dle § 1364 odst. 1 začala běžet.

Alternativu k písemnosti zasílané poštou nabízí Telec.¹⁷⁹ Odkazuje na § 562 OZ a elektronickou komunikaci. Ustanovení § 1362 odst. 1 OZ vyžaduje pouze prostou písemnou formu, a ta je dle § 562 odst. 1 OZ zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednatelky osoby, tedy např. e-mailem nebo datovou schránkou. Zákon nepožaduje ani elektronický podpis zástavního věřitele. Pokud tedy zástavní dlužník uvedl v zástavní smlouvě svůj kontaktní e-mail, pak by odeslání e-mailu o zahájení výkonu zástavního práva mělo dostačovat a bylo by doručeno víceméně okamžikem odeslání, protože by se dostalo do dispozice zástavního dlužníka.

Tato kapitola platí pro všechny podíly, bez ohledu na to, zda jsou vtěleny do cenného papíru či nikoliv. Informační povinnost související s podílem nevtěleným do cenného papíru je ale rozsáhlejší, hůře splnitelná a popisují ji v následující kapitole.

7.1.2. Informování společníků korporace

7.1.2.1. Jak společníky informovat?

Zástavní věřitel má na základě § 1325 OZ povinnost informovat o započetí výkonu zástavního práva všechny společníky. Informování společníků korporace na první pohled působí logicky a je důležité zejména v případech, kdy mají tito společníci zákonné nebo smluvní předkupní právo. V praxi bude tato povinnost působit poměrně velké komplikace.

Richter se k tomuto vyjadřuje velmi kriticky tak, že *„pravidlo však zjevně nebere v úvahu, že u společností s rozptýlenou strukturou společníků je splnění takového požadavku v praxi téměř*

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ TELEC, Ivo. Nový občanský zákoník ve společnosti sítí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 23-24, s. 853-855.

*nerealizovatelné (lhostejno, zda za součinnosti společnosti či bez ní), rozhodně pak ne takovým způsobem, aby věřitel byl schopen splnění povinnosti spolehlivě prokázat. Věta první tak (mimo insolvenční řízení) v praxi do značné míry podlamuje uhrazovací funkci zástavního práva k podílu ve velkých společnostech s rozptýlenou strukturou společníků.*¹⁸⁰ Víceméně stejného názoru je Fiala.¹⁸¹ Problém spočívá zejména v tom, že když má korporace velké množství společníků, je informování velmi obtížné, případně nemožné. Zástavní věřitel by totiž musel zasílat stovky, resp. tisíce dopisů. Lze se domnívat, že v případě takto rozsáhlé korporace by byla řada společníků či členů ze zahraničí, a doručování např. do zemí bývalého Sovětského svazu či podobných států je poměrně nejistou a zdlouhavou záležitostí. To se však dá s vynaložením enormního úsilí, prostředků a času splnit. Problém nastává v případě, kdy zástavní věřitel ani nemá možnost zjistit, kdo jsou společníci, typicky v družstvu, kde se členové nezapisují do obchodního rejstříku. Některá družstva přitom mají tisíce členů.

V případě akciových společností a kmenových listů ve společnostech s ručením omezeným je situace s ohledem na § 1320 odst. 2 OZ jednodušší, protože zástavou je pouze cenný papír a pro ty zákon takto širokou informační povinnost neukládá. V případě společnosti, která má akcie na majitele, které zástavní věřitel nezná, tedy nevzniká žádný problém.¹⁸² To však přináší možná ještě větší komplikaci s ohledem na zákonné předkupní právo společníků ve společnosti s ručením omezeným, které se uplatní i ve vztahu ke kmenovým listům. K tomu však blíže v části 7.1.2.2 - Důsledky neinformování.

Nenašel jsem žádný názor, jak tuto situaci prakticky řešit. Vymazal¹⁸³ pouze konstatuje, že nejpraktičtější by bylo, kdyby stačil pouze zápis o započetí výkonu zástavního práva ve veřejném rejstříku. Je škoda, že tohle řešení více nerozebral, protože může být klíčem k řešení celého problému.

Ať zástavní věřitel chce, nebo nechce, musí započetí výkonu zástavního práva do veřejného rejstříku nechat zapsat. Musí, protože je na to navázána jeho hmotněprávní třicetidenní lhůta dle § 1364 odst. 2 OZ, která je speciální vůči § 1364 odst. 1 OZ; kdyby zástavní věřitel zápis nezajistil, nemohl by zástavu nikdy zpeněžit. Občanský zákoník k tomuto zakotvil pozitivní materiální publicitu veřejných rejstříků, a to do § 120 odst. 2 věta první OZ, dle které „*byl-li*

¹⁸⁰ RICHTER, Tomáš. § 1325 [Práva ostatních společníků]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

¹⁸¹ FIALA, Josef. § 1325 [Oznámení započetí výkonu zástavního práva]. In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

¹⁸² Na tomto panuje shoda napříč odbornou literaturou.

¹⁸³ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 424.

údaj zapsaný ve veřejném rejstříku zveřejněn, nemůže se nikdo po uplynutí patnácti dnů od zveřejnění dovolat, že o zveřejněném údaji nemohl vědět.“ Co se rozumí zveřejněním, je kapitola sama pro sebe a v této věci odkazují na článek Eichlerové,¹⁸⁴ která se tímto podrobně zabývá. Mám za to, že materiální publicita by mohla být řešením celé problematické situace ohledně informování společníků korporace.

Lze asi souhlasit, že pokud je společníků málo, obešle je zástavní věřitel poštou, v případě právnických osob prostřednictvím datové schránky, a bude mít svou povinnost jednoznačně splněnou. V případě velkého množství společníků, případně společníků, kteří mají trvalé bydliště zapsané ve veřejném rejstříku v nějaké velmi vzdálené zemi s nespolehlivou poštou, mám za to, že je těmto společníkům zahájení výkonu zástavního práva oznámeno fikcí šestnáctým dnem od zápisu do veřejného rejstříku. Již zápisem do veřejně přístupného rejstříku se údaj o zahájení výkonu zástavního práva dostává do sféry dispozice společníků, tím spíše, že je zapsán k podílu v jejich vlastní společnosti. Od šestnáctého dne od zápisu se nemohou dovolávat, že o zahájení výkonu zástavního práva nemohli vědět, tedy platí, že o něm vědí. Mám za to, že jim bylo úderem půlnoci patnáctého dne účinně oznámeno.

To podporuje i § 2 odst. 1 věta druhá OZ, dle které rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení podle jeho slov se zásadami, na nichž občanský zákoník spočívá, a s hodnotami, které chrání, musí jazykový výklad ustoupit výkladu *e ratione legis*. Dle § 3 odst. 2 písm. f) OZ nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží (zástavní věřitel) a zároveň obecně platí zásada *vigilantibus iura scripta sunt*, tedy právo patří bdělým. Tato zásada je zhmotněna právě v § 121 odst. 2 OZ. Jsem přesvědčen, že zejména v případě družstev, kdy zástavní věřitel nemá jak zjistit, kdo jsou jeho členové, může své povinnosti dostát právě zveřejněním ve veřejném rejstříku. Ostatně, nemají-li společníci předkupní právo, jedná se o imperfektní normu a zejména v případě družstva může zástavní věřitel § 1325 OZ poměrně bezpečně ignorovat.

7.1.2.2. Důsledky neinformování zejména ve vztahu k předkupnímu právu

Pro zástavního věřitele, jakož i pro dotčené společníky korporace, bude důležité, jaké důsledky má nesplnění informační povinnosti dle § 1325 OZ. V případě informování zástavního dlužníka a zápisu započítání výkonu zástavního práva do veřejného rejstříku hovoří § 1364 odst. 1 a 2 OZ jasně – dokud k tomuto nedojde, nenastanou účinky předvídané v § 1363 a 1364 OZ. Fiala se

¹⁸⁴ EICHLEROVÁ, Kateřina. Nabytí vlastnického práva k obchodnímu závodu. Bulletin advokacie [online]. 2016 [cit. 18. 11. 2018] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nabyti-vlastnickeho-prava-k-obchodnimu-zavodu?browser=mobi>.

domnívá, že § 1325 OZ doplňuje § 1362 OZ a „*tato ustanovení jsou dále determinována zákazem zcizení zástavy (§ 1363) a započítím ochranné lhůty (§ 1364)*.“¹⁸⁵ S tímto výkladem nelze souhlasit. Z ničeho, kromě případného smyslu a účelu zákona, totiž neplyne, že by tomu tak mělo být. Ustanovení § 1364 OZ hovoří pouze o informování zástavního dlužníka a § 1325 OZ na něj nijak neodkazuje, ani nestanovuje žádné důsledky pro případ svého porušení. A jelikož je účelem informování společníků možnost případně uplatnit své předkupní právo k podílu, případně jiná práva, je účel § 1325 OZ zcela odlišný od § 1362 OZ, jehož účelem je zástavnímu dlužníku poskytnout dodatečnou lhůtu k tomu, aby jako osobní dlužník dluh uhradil, případně aby uhrazení u osobního dlužníka zajistil. Mám za to, že s ohledem na odlišné účely není legitimně možné dovodit, že zástavnímu věřiteli nezačne lhůta dle § 1364 OZ běžet ani tehdy, nenaplní-li informační povinnost dle § 1325 OZ.

Důsledek má být dle mého názoru zcela jiný, a to vyplývající z případného předkupního práva dle § 1325 věty druhé OZ. Předkupní právo společníků rozebírám dále ve vztahu k jednotlivým způsobům výkonu zástavního práva, nicméně již zde je třeba se nad ním zamyslet. Platí, že mají-li společníci k podílu předkupní právo, předkupní právo zanikne, neuplatní-li je společníci při zpeněžení zástavy. Informační povinnost tedy souvisí s otázkou zániku či trvání předkupního práva v případě jeho neuplatnění při zpeněžení.

V situaci, kdy zástavní věřitel společníky informuje, je situace jasná. Společník, má-li předkupní právo, toto buď uplatní se všemi jeho důsledky, nebo jej neuplatní a předkupní právo zanikne. Jiná je situace v případě, kdy k informování nedojde a společníkovi je tak upřena možnost své předkupní právo uplatnit.

K podílu může mít společník předkupní právo smluvní s obligačněprávními účinky, smluvní s věcněprávními účinky anebo zákonné. „*Z povahy věci se mezi věcná předkupní práva řadí i zákonná předkupní práva*“,¹⁸⁶ uvádí Tichý, Pipková a Balarin. Tato věcněprávní kvalita zákonného zástavního práva je velmi důležitá z pohledu ochrany společníka. Uplatní se totiž § 2144 odst. 1 OZ, dle kterého „*je-li předkupní právo zřízeno jako právo věcné, opravňuje předkupníka domáhat se vůči nástupci druhé strany, jenž věc nabyt koupí nebo způsobem postaveným ujednáním o předkupním právu koupí na roveň, aby mu věc za příslušnou úplatu*

¹⁸⁵ FIALA, Josef. § 1325 [Oznámení započítí výkonu zástavního práva]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

¹⁸⁶ TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ, Petra Joanna, BALARIN, Jan. § 2144 [Věcné předkupní právo]. In: TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ, Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-521-3. s. 323.

převodl. “ Svoboda potvrzuje, že se tento odstavec týká právě případů porušení předkupního práva, tedy situací, „*kdy předkupníkovi nebylo nabídnuto odkoupení věci, ač mu nabídnuto být mělo.*“¹⁸⁷

Zástavní věřitel by tudíž současně s jejich informováním o zahájení výkonu zástavního práva měl společníkům nabídnout využití jejich předkupního práva při zpeněžení zástavy. Mám za to, že informování lze chápat jako nabídku k využití předkupního práva, protože to plyne ze samé povahy věci. Pravděpodobně však jen informování aktivní; informování prostřednictvím pozitivní materiální publicity veřejného rejstříku lze chápat jako nabídku k uplatnění předkupního práva opravdu těžko. I v případě aktivního informování společníků bude vhodné, ne-li přímo nezbytné možnost využití předkupního práva výslovně zmínit. Pokud to zástavní věřitel neučiní a zástavu zpeněží, předvídá zákon následující důsledky.

Předkupní právo s obligačněprávními účinky by nemělo být pro zástavního věřitele jakkoliv zajímavé, jelikož z něj není zavázán. Poté, co v souladu s § 1362 OZ informuje zástavního dlužníka, je na zástavním dlužníkovi, aby informoval svého smluvního předkupníka, že ke zpeněžení dojde. Pokud tak neučiní, odpovídá předkupníkovi za škodu zástavní dlužník a smluvní předkupní právo na zpeněženém podílu váznout nebude.

Předkupní právo s věcněprávními účinky naopak může mít pro zástavního věřitele nepříjemné následky. Primárně bude dle § 2144 OZ platit, že se předkupník může po nástupci zástavního dlužníka domáhat, aby na něj podíl za příslušnou úplatu převodl. Úplatou se bude rozumět částka, za kterou podíl koupil tento nástupce. Ten, ať bude chtít nebo ne, bude muset podíl převést, jinak by se toho mohl předkupník účinně domáhat u soudu. Pokud tak nástupci zástavního dlužníka vznikne škoda, může se domáhat náhrady škody po zástavním věřiteli, protože to bude zástavní věřitel, kdo porušil předkupní právo společníka.

Pokud si zástavní věřitel ohlíká, že ve veřejném rejstříku není věcné předkupní právo zapsáno a že neexistuje ani zákonné předkupní právo, je jeho riziko minimální. Pořád se však může stát, že existuje věcné právo nezapsané do veřejného seznamu. Pokud o něm není zástavní věřitel informován, mám za to, že je jeho odpovědnost velmi omezená – předkupníkem může být kdokoliv, nejen společník, a v případě absence informací od zástavního dlužníka to nemá zástavní věřitel jak zjistit. V případě úspěšného uplatnění práva dle § 2144 odst. 1 OZ

¹⁸⁷ SVOBODA, Lukáš. § 2144 [Předkupní právo věcné]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář.* 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-287-8.

předkupníkem z věcného předkupního práva nezapsaného do veřejného seznamu mám za to, že by odpovídal zástavní dlužník, protože o něm zástavního věřitele neinformoval. Teoreticky by se mohl nástupce zástavního dlužníka (koupěchtivý) dovolávat § 984 odst. 1 OZ, dle kterého platí, že *„není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla věcné právo za úplaty v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu.“* Nástupce zástavního dlužníka v situaci, kdy není věcné předkupní právo zapsáno ve veřejném seznamu, zde zejména v obchodním rejstříku, nabývá vlastnické právo k podílu za úplaty a v dobré víře, že k podílu žádné věcné předkupní právo zřízeno není. Mám za to, že by se s ohledem na zmíněné ustanovení mohl uplatněnému předkupnímu bránit, a to úspěšně.

Svoboda¹⁸⁸ se ve svém komentáři zabývá také promlčením práva dle § 2144 odst. 1 OZ. Souhlasím s ním, že předkupní právo se promlčí v základní tříleté subjektivní promlčecí lhůtě dle § 629 OZ. Problém je, že objektivní lhůta je deset let a předkupník by mohl tvrdit, že se o tom, že byl podíl převeden, dozvěděl až později. Svoboda dovozuje, že *„v extrémních případech by mohlo být uplatnění práva u soudu po delší době poté, kdy se oprávněný dozvěděl, že právo bylo porušeno, posouzeno i jako jednání, které není v souladu s dobrými mravy, a pak by soudní ochrana takovému požadavku nebyla namístě.“*¹⁸⁹ Osobně jsem přesvědčen, že se vůči společníkovi, a obecně vůči každému předkupníkovvi, uplatní výše dovozená pozitivní materiální publicita veřejného rejstříku minimálně v tom, že po třech letech a 16 dnech od zpeněžení zástavy a zápisu nového společníka bude předkupní právo promlčeno a nikdo již nebude moci tvrdit, že se o převodu dozvěděl později. Samozřejmě tehdy, nejedná-li se o cenný papír.

Je otázkou, jak posoudit střet pozitivní materiální publicity zápisu zahájení výkonu zástavního práva do veřejného rejstříku s právem opomenutého předkupníka na to, aby se domáhal vůči nástupci zástavního dlužníka převodu na něj. Platí, že se nikdo od šestnáctého dne od zveřejnění údaje ve veřejném rejstříku nemůže dovolávat, že o něm nevěděl. Zpeněžení zástavy je možné nejdříve po třiceti dnech od zveřejnění ve veřejném rejstříku. Zároveň platí, že pokud nebylo předkupní právo společníka při zpeněžení zástavy uplatněno, zanikne.

Osobně se kloním k závěru, že pokud by opomenutý společník uplatnil své právo dle § 2144 OZ vůči nástupci zástavního dlužníka a domáhal se převodu z toho důvodu i v prvních třech

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

letech od zpeněžení zástavy, nebude úspěšný. Jsem přesvědčen, že § 1325 OZ je speciální vůči § 2140 OZ – nabídku předkupníkovi totiž není možné učinit až po uzavření smlouvy s koupěchtivým, protože v tu chvíli mu již zákonné předkupní právo dle § 1325 OZ zaniklo. Nabídka věci předkupníkovi ke koupi dle § 2140 OZ se tedy vůbec nemůže aplikovat a pro specifický případ zpeněžení zástavy bude stačit informování předkupníka o tom, že se zástava bude zpeněžovat. Jak jsem dovodil, společník (předkupník) minimálně patnáct dní před zpeněžením nemůže namítat, že by o výkonu zástavního práva nevěděl. Informován tedy je, své předkupní právo může uplatnit, a pokud tak neučiní, v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* jeho předkupní právo zanikne. S ohledem na právní jistotu si myslím, že takové řešení je na místě.

Problém by však mohl nastat u kmenových listů, protože pro ně neplatí ani povinnost informovat společníky, ani povinnost zapsat zahájení výkonu zástavního práva do veřejného rejstříku. Společníci však mají dle § 209 odst. 3 v souvislosti s § 213 odst. 1 ZOK předkupní právo k podílu představovanému kmenovým listem. Nabídka ke koupi po uzavření smlouvy s koupěchtivým dle § 2140 OZ připadá v úvahu, protože § 1325 OZ se na cenné papíry neaplikuje. Je otázkou, zda jej aplikovat analogicky a dovodit jak povinnost společníky informovat, tak jejich povinnost uplatnit předkupní právo nejpozději při zpeněžení zástavy, nebo zda bude kupní smlouva uzavřena s rozvazovací podmínkou, že předkupník své předkupní právo uplatní. Osobně si myslím, že zákon na tuto situaci vůbec nepamatuje, a že se spíše uplatní druhá varianta, totiž postup dle obecných ustanovení o předkupním právu dle § 2410 a násl. OZ.

7.1.3. Zápis započetí výkonu zástavního práva do veřejného rejstříku

Aby neměl zástavní věřitel povinností málo a nemusel informovat pouze zástavního dlužníka a všechny společníky korporace, je v § 1362 odst. 2 OZ zakotvena jeho povinnost zajistit zápis započetí výkonu zástavního práva do veřejného rejstříku. K tomu potřebuje zástavní věřitel součinnost korporace, protože sám není dle § 47 VeřRej aktivně legitimován k podání návrhu na zápis změny. Pokud korporace nezajistí zápis změny údajů do 15 dnů od chvíle, kdy ji k tomu zástavní věřitel vyzve, získává zástavní věřitel aktivní legitimaci k podání návrhu na základě § 11 odst. 3 VeřRej. Mám za to, že v takovém případě bude mít zástavní věřitel právo požadovat po korporaci náhradu účelně vynaložených nákladů, zejména soudního poplatku ve výši 2.000 Kč. Zástavní věřitel má k návrhu přiložit listiny, jimiž mají být doloženy skutečnosti zapisované do veřejného rejstříku. Jelikož zástavní právo je již zapsané ve veřejném rejstříku, nebude

pravděpodobně třeba dokládat znovu zástavní smlouvu a bude stačit prohlášení zástavního věřitele, že zahajuje výkon zapsaného zástavního práva.

Je v eminentním zájmu zástavního věřitele, aby k zápisu došlo co nejdříve, protože od zápisu této skutečnosti mu začne běžet třicetidenní hmotněprávní lhůta dle § 1364 odst. 2 OZ, která, jak jsem již uvedl výše, je speciální vůči lhůtě v § 1364 odst. 1 OZ. Poté, co uběhne lhůta dle § 1364 OZ, může zástavní věřitel přikročit k výkonu zástavního práva.

Stejně jako v případě informování společníků, ani toto pravidlo se neuplatní pro podíly představované cennými papíry, protože se zástavní právo k nim do veřejného rejstříku nezapisuje.

7.2. Způsoby výkonu

Zákonodárce ponechává zástavnímu věřiteli poměrně širokou škálu způsobů výkonu zástavního práva. V praxi asi nejčastější a pro zástavního věřitele výrazně nejvýhodnější možností je sjednat si dispozitivně způsob zpeněžení zástavy se zástavcem nebo zástavním dlužníkem. Další alternativou, kterou předjímá § 1359 odst. 1 OZ, je zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě, případně prodej zástavy dle jiného zákona. Specifická je úprava pro cenný papír přijatý k obchodování na evropském regulovaném trhu. Ten je třeba prodat na tomto trhu nebo i mimo něj, ale vždy minimálně za cenu určenou tímto trhem. Jelikož se od sebe jednotlivé způsoby výkonu zástavního práva výrazně liší, věnuji každému zvláštní podkapitolu.

7.2.1. Dohodnutý způsob zpeněžení zástavy

Jako primární způsob zpeněžení zástavy, který zákonodárce předpokládá v § 1359 odst. 1 OZ, je způsob, na kterém se zástavní věřitel a zástavce, resp. zástavní dlužník dohodli. Dohoda musí být uzavřena v písemné formě a musí respektovat určité limity, které nelze překročit. Dle § 1315 OZ platí, že dokud zajištěný dluh nedospěje, zakazuje se ujednat, že zástavní věřitel může zpeněžit zástavu libovolným způsobem nebo si ji za libovolnou cenu ponechat. Dohoda tedy musí být dostatečně specifická. Richter předpokládá, že *„konkrétní ujednání bude vycházet z toho, jaké konkrétní aktivum je zástavou a jaká je tržní praxe na trhu s takovými aktivy, v principu však dohoda o privátní realizaci bude předepisovat nějakou formu kompetitivního prodejního procesu, směřujícího k dosažení nejlepší možné ceny za daných okolností.“*¹⁹⁰ Výhodou zpeněžení na základě dohody je to, že zástavní věřitel nepotřebuje exekuční titul a po

¹⁹⁰ RICHTER, Tomáš. § 1359 [Realizace zástavního práva]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

splatnosti zajištěné pohledávky může, po splnění všech podmínek, rovnou přistoupit k výkonu zástavního práva a zpeněžení zástavy.

První z možností, která se nabízí, a kterou se Richter zabývá,¹⁹¹ je možnost sjednat si prodej v dobrovolné veřejné dražbě. *A priori* by nemělo zástavnímu věřiteli nic bránit v tom, aby si sjednal možnost zpeněžit zástavu v dobrovolné dražbě. Problém je toliko v podmínkách dobrovolné dražby v § 17 odst. 4 VeřDr. Dobrovolná dražba se totiž provádí pouze na návrh vlastníka. Tím se rozumí i osoba, která je oprávněna s předmětem dražby hospodařit a je vlastníkem zmocněna nebo na základě zvláštního právního předpisu oprávněna předmět dražby zcizit. Není pochyb o tom, že v případě dohody dle § 1359 OZ je zástavní věřitel oprávněn předmět dražby zcizit, otázkou je, zda je oprávněn se zástavou hospodařit. Richter dovozuje, že ani v případě § 1356 odst. 1 OZ nelze dovodit, že by o hospodaření šlo. Dobrovolnou dražbu výslovně nevylučuje, nicméně s ohledem na právní jistotu ji nedoporučuje. Rakovský a Líznerová za hospodaření považují pouze „organizace, které mají zřízeno právo hospodaření k majetku státu“¹⁹² s tím, že „právo hospodaření s jiným než státním majetkem podle našeho názoru vzniknout nemůže.“¹⁹³ Dále dovozují, že „ve všech ostatních případech (tj. například u nájemců, pachtýřů, zástavních věřitelů) jde o právo s věcí nakládat, užívat, požívat její plody a požitky, nikoliv však právo s věcí hospodařit, jak je legálně v zákoně č. 219/2000 Sb. tento pojem vymezen. I v ObčZ se hovoří toliko o hospodaření (§ 1264, 1523 a 2343 ObčZ), nikoliv o právu hospodařit s věcí. Podle našeho názoru jde při jiné interpretaci pojmu „oprávnění s předmětem dražby hospodařit“ o nepřiměřený extenzivní výklad.“¹⁹⁴ Mám za to, že se jedná o velmi formalistický jazykový výklad, který je třeba brát s velkou rezervou. Fiala se k této otázce ve svém komentáři nevyjadřuje.¹⁹⁵ Jelikož jsem nedohledal, že by existoval judikát, který by se vyjadřoval k tomu, zda je dobrovolná dražba možná, či nikoliv, mám za to, že stále potrvá právní nejistota ohledně možnosti této varianty zpeněžení. Osobně se nicméně kloním k tomu, že zástavní věřitel opravdu se zástavou nehospodaří, a tudíž nesplňuje podmínky dle § 17 odst. 4 VeřDr, jakkoliv tato úprava může být nevhodná.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² RAKOVSKÝ, Adam, LÍZNEROVÁ, Jana. § 17 [Zvláštní ustanovení]. In: RAKOVSKÝ, Adam, LÍZNEROVÁ, Jana, HAŠČÁK, Josef. *Zákon o veřejných dražbách*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2018. ISBN: 978-80-7400-712-5. s. 394.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ FIALA, Josef. § 1359 [Uspokojení zástavního věřitele ze zástavy]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

Výše popsaný výkladový problém má ovšem poměrně snadné řešení, kterým je privátní dražba (dražba soukromá, aukce)¹⁹⁶ dle § 1771 OZ. Pokud jsou podmínky této soukromé dražby dostatečně konkrétně určeny, aby se vyloučila libovůle zástavního věřitele, je to přípustný způsob zpeněžení. S ohledem na textaci § 33 ZPKT mám za to, že tento není speciálním vůči § 1771 OZ, jak předpokládá Marek,¹⁹⁷ jelikož se nejedná o veřejnou dražbu ve smyslu zákona o veřejných dražbách, a tak bude možné sjednat zpeněžení v soukromé dražbě i pro cenné papíry. Soukromou dražbou dohodnutou dle § 1359 OZ se již zabýval také Nejvyšší soud, který tuto možnost potvrdil.¹⁹⁸ Vyzdvihl nicméně to, že cena byla určena znaleckým posudkem a proces soukromé dražby byl dobře popsán v dohodě se zástavcem. Jak určení ceny, tak proces prodeje tedy nebyl ponechán na libovůli zástavního věřitele a prodej zástavy v internetové dražbě dle § 1771 OZ byl shledán v pořádku. Zároveň Nejvyšší soud potvrdil, že zástavní věřitel v tomto případě nepotřebuje exekuční titul ke zpeněžení zástavy.

Další možností, která reálně připadá v úvahu, je prodej z volné ruky.¹⁹⁹ Zástavní věřitel ovšem musí být opatrný, protože jeho možnosti nejsou neomezené a je odpovědný za to, že prodej proběhne řádně. Dle § 1365 odst. 1 OZ je zástavní věřitel povinen při prodeji s odbornou péčí v zájmu svém i v zájmu zástavního dlužníka postupovat tak, aby zástavu prodal za cenu, za kterou lze srovnatelnou věc obvykle prodat za srovnatelných okolností na daném místě a v daném čase. Odbornou péčí je dle Vymazala²⁰⁰ odborná péče dle § 5 OZ, tedy jednání se znalostí a péčí, která je s určitým povoláním nebo stavem spojena. Mělo by se jednat o profesi věnující se prodeji daného druhu zástav.²⁰¹ Pokud zástavní věřitel takovým odborníkem není, je určitě vhodné, aby si našel zprostředkovatele, který tuto odbornou péči bude schopen zajistit. Richter pro podíly v korporaci doporučuje „*privátní aukci vedenou finančním zprostředkovatelem činným na trhu fúzi a akvizic.*“²⁰² S tím se lze ztotožnit, nicméně zástavnímu věřiteli, zejména třeba bance, nic nebrání v tom, aby zástavu zpeněžil sám.

Zástavní věřitel se nemusí pokusit maximalizovat cenu zpeněžované zástavy, jako by se jednalo o běžný prodej. Jak uvádí Richter, zákon zohledňuje „*skutečnost, že se z povahy věci jedná o prodej za potenciálně neoptimálních podmínek – tedy přinejmenším v tom smyslu, že dobu prodeje neurčuje prodávající podle tržních podmínek, ale v důsledku toho, že nebyl splněn*

¹⁹⁶ HULMÁK, Milan. § 1771 [Dražba]. In: HULMÁK, M. a kol. IV. 2014, op. cit., s. 251.

¹⁹⁷ MAREK, Radan. § 1771 [Dražba]. In: MAREK, R., JEŽEK, V. 2013, op. cit., s. 285.

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 21 Cdo 5983/2017.

¹⁹⁹ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 285.

²⁰⁰ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 292.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² RICHTER, Tomáš. § 1359 [Realizace zástavního práva]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

*zajištěný dluh, a za okolností, kdy si kupující jsou vědomi toho, že se jedná o prodej při realizaci zástavy, v němž prodávající nemůže libovolně dlouho vyčkávat.*²⁰³ O to více bude cena ovlivněna, pokud se nejedná o přednostního zástavního věřitele a po prodeji na zástavě bude dále váznout jedno či více zástavních práv. Pokud zástavní věřitel nedostojí výše uvedeným podmínkám, je odpovědný za škodu, kterou tak zástavci či zástavnímu dlužníku způsobí.

Poslední věcí, kterou se chci zabývat v této kapitole, je osud zástavních práv, která váznou na zástavě v případě, že ji zástavní věřitel zpeněží. Richter totiž zpochybňuje, že zástavní právo realizací zástavního práva zaniká a předpokládá, že „*kupující budou patrně v praxi vyžadovat, aby se zástavní věřitel pro účely prodeje zástavy zástavního práva vzdal [srov. § 1377 odst. 1 písm. b) NObčZ]*“²⁰⁴ Na jednu stranu má pravdu, že v § 1377 OZ takový zánik zástavního práva stanoven není a zákon způsobu zániku zástavního práva stanoví taxativně, na druhou stranu mám za to, že zcela přehlíží úpravu v § 1374 odst. 1 OZ. Pokud vykoná přednostní zástavní věřitel zástavní právo v případě, že je zástavních práv více, přechází zástava na nabyvatele nezatížená dalšími zástavními právy. Argumentem *a maiori ad minus* lze dovést, že pokud zástavní práva zanikají v případě, že je vykonáno nejstarší zástavní právo v případě více zástavních věřitelů, tím spíše se to uplatní v případě, kdy existuje zástavní právo pouze jedno, a tudíž ze své podstaty musí být nejstarším. To odpovídá i teleologickému výkladu, kdy smyslem a účelem zástavního práva v této fázi je uhrazovací funkce, a jak uvádí Vymazal, zástava „*nemůže zástavního věřitele uspokojovat opakovaně.*“²⁰⁵ V situaci, kdy zástavní věřitel prodá soukromou cestou zástavu a žádný procesní předpis typu zákona o veřejných dražbách nestanoví, že zástavní právo zaniká, mám za to, že zástavní právo i tak zanikne na základě pravidla v § 1374 OZ.

Závěrem ještě konstatuji, že zástavní věřitel nesmí zapomenout na případné předkupní právo ostatních společníků v korporaci. Otázkou je, jak mají předkupníci uplatnit své předkupní právo při zpeněžení zástavy, pokud ji prodává zástavní věřitel z volné ruky. Mám za to, že i přes textaci § 1325 OZ, dle kterého musí předkupníci uplatnit zástavní právo při zpeněžení, jinak zanikne, musí být postupováno dle § 2140 a násl. OZ, tedy po uzavření smlouvy předkupní právo dospěje a předkupníkům musí být umožněno v zákonem daných lhůtách jej využít. Až po uplynutí těchto lhůt by mělo zaniknout. Pokud by se § 1325 OZ ve spojení s privátním prodejem vykládal jinak, nebylo by možné předkupní právo jakýmkoliv myslitelným způsobem

²⁰³ RICHTER, T. 2013, op. cit., s. 241-256.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 294.

uplatnit. Nad rámec tohoto ještě mám za to, že jelikož je privátní dražba dle § 1771 OZ způsobem uzavření smlouvy, dospívá předkupní právo až uzavřením této smlouvy příklepem a smlouva je uzavřena s rozvazovací podmínkou, že nikdo z předkupníků své předkupní právo neuplatní.

7.2.2. Veřejná dražba

Nedohodne-li se zástavní věřitel se zástavcem či zástavním dlužníkem na způsobu zpeněžení, musí si zvolit mezi nedobrovolnou veřejnou dražbou a prodejem zástavy dle jiného zákona. Obě varianty mají své výhody i nevýhody. Hlavní nevýhodou veřejné dražby je potřeba mít exekuční titul vůči obligačnímu dlužníkovi, jehož získání může trvat řadu let. Ne však nutně, jak rozvedu dále.

Veřejnou dražbou se rozumí zpeněžení předmětu zástavy ve veřejné dražbě dle zákona o veřejných dražbách. Prodej zástavy proti vůli zástavce (zástavního dlužníka) probíhá podle části třetí – dražby nedobrovolné. Haščák k tomuto uvádí, že „*nedobrovolné dražby představují realizaci uhrazovací funkce zástavního práva, kdy dlužník řádně a včas nesplní svůj dluh vůči dražebnímu věřiteli.*“²⁰⁶ To je výstižným popisem toho, o co v nedobrovolné veřejné dražbě jde.

Návrh na nedobrovolnou dražbu může podat pouze dražební věřitel, jehož pohledávka je přiznána vykonatelným soudním rozhodnutím nebo vykonatelným rozhodčím nálezem nebo doložena vykonatelným notářským zápisem, který obsahuje náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem, anebo doložena jiným vykonatelným rozhodnutím, jehož soudní výkon připouští zákon, včetně platebních výměrů a výkazů nedoplatků. S ohledem na to bude pro zástavního věřitele vhodné, aby spolu se zástavní smlouvou získal i notářský zápis s uznáním dluhu a svolením k přímé vykonatelnosti. To nicméně může činit problém v úvěrové praxi, kdy se úvěr často čerpá postupně a podmíněné uznání dluhu, který teprve vznikne čerpáním úvěru, je v praxi velmi problematicky vykonatelné.

Zákon o veřejných dražbách rozlišuje mezi navrhovatelem a dražebním věřitelem. Dražebním věřitelem je dle § 36 odst. 3 VeřDr primárně osoba, jejíž pohledávka je zajištěna zástavním právem k předmětu dražby. Navrhovatelem naproti tomu může být pouze dražební věřitel, jehož pohledávka je přiznána vykonatelným exekučním titulem. V situaci, kdy se má konat veřejná

²⁰⁶ HAŠČÁK, Josef. § 36 [Zvláštní ustanovení]. In: RAKOVSKÝ, A., LÍZNEROVÁ, J., HAŠČÁK, J. 2018, op. cit., s. 394.

dražba, se mohou přihlašovat další dražební věřitelé, a to až do patnácti dnů přede dnem konání dražby. Ti však svou pohledávku nemusí dokládat exekucním titulem a tato pohledávka dokonce ani nemusí být splatná – v případě částečného uspokojení se dle § 58 VeřDr zesplatňuje pohledávka v rozsahu, ve kterém je v dražbě uspokojena.

Dražebníkem je soukromá osoba, která k provádění dražeb dle zákona o veřejných dražbách získala koncesi. Dražební věřitel s dražebníkem uzavírá smlouvu o provedení dražby, na základě které jsou následně provedeny jak dražba, tak všechny související úkony. Dražebník poté zašle oznámení o dražbě zástavnímu dlužníkovi, zástavci, dlužníkovi a dražebním věřitelům. Kromě informování těchto osob vydává dražebník dražební vyhlášku, kterou zveřejní způsobem v místě a čase obvyklým nejméně 15 dnů před zahájením dražby. To se nicméně vylučuje s tím, že dražební věřitelé (kromě navrhovatele) se mohou přihlásit nejpozději do 15 dní před dražbou. Jedná se v podstatě o legální způsob, jak obejít jiné dražební věřitele. Mám za to, že jelikož má dražebník explicitní povinnost oznámit dražbu dražebním věřitelům a zástavní právo k podílu se zapisuje do obchodního rejstříku, bude muset informovat i tyto dražební věřitele, u kterých má možnost je identifikovat. To nicméně neznamená, že se tyto informovaní dražební věřitelé mohou do dražby přihlásit. Z pohledu dražebníka by se jednalo o rizikové chování a lze ho předpokládat jen výjimečně. Pokud má podíl takovou hodnotu, že nejnižší podání přesáhne 100.000 Kč, zveřejní se dražební vyhláška na tzv. centrální adrese²⁰⁷ a zároveň dražebník pošle dražební vyhlášku obecnímu úřadu a úřadu městské části nebo městského obvodu, v jehož obvodu se má dražba konat, s žádostí o její uveřejnění na úřední desce.

Dražebník má ve vztahu k podílu v korporaci volnou úvahu, jak určit odhadní cenu, jelikož mu § 13 VeřDr neklade podmínku znaleckého posudku. V případě podílu v korporaci však lze předpokládat, že by byl znalecký posudek vhodný i s ohledem na snížení případné míry odpovědnosti dražebníka a s ohledem na právní jistotu všech stran.

Ve veřejné dražbě následně dochází k prodeji podílu a jeho nabytí příklepem. Jedná se o originární nabytí vlastnického práva.²⁰⁸ Veřejné dražby, i s ohledem na zcela nový zákon o veřejných dražbách, který se nyní připravuje, představují velmi zajímavou oblast, která by sama vydala na rigorózní práci. Dále se nicméně zaměřím jen na věci významné pro předmět této

²⁰⁷ Centrální adresou je jediné místo, kde jsou ve veřejně přístupném informačním systému (Internet) uveřejněny informace určené zákonem o veřejných dražbách nebo informace poskytnuté dobrovolně ostatními účastníky dražeb. Aktuálně zde: <https://www.postaonline.cz/cadrvd/cadr001Prepare.do?idMenu=00>.

²⁰⁸ VYMAZAL, L. 2015, op. cit., s. 300.

práce – zástavní právo k podílu. Bude se jednat zejména o předkupní právo a vliv vydražení zástavy na zástavní práva na ní váznoucí.

7.2.2.1. Předkupní právo

Jak jsem rozebíral již výše v kapitole 7.1.2.2 - Důsledky neinformování zejména ve vztahu k předkupnímu právu, mají společníci ve společnosti s ručením omezeným a v komanditní společnosti²⁰⁹ zákonné předkupní právo. Pokud se zastavený podíl prodává ve veřejné dražbě, neuplatní se úprava předkupního práva v občanském zákoníku, tedy možnost uplatnit své předkupní právo až po uzavření smlouvy o převodu podílu s koupěchtivým, nýbrž se uplatní specifická úprava v zákoně o veřejných dražbách.

Předkupní právo je nutné uplatnit v rámci veřejné dražby. Společník je povinen jej doložit dražebníkově nejpozději před začátkem dražby, jinak jej nelze v dražbě uplatnit. Zároveň musí dle § 45 odst. 2 VeřDr doložit toto své právo listinami v originále nebo v úředně ověřeném opise. Mám za to, že jelikož se jedná o zákonné předkupní právo vyplývající z členství v korporaci, bude touto listinou výpis z obchodního rejstříku, případně seznam společníků.

Předkupníkům zajišťuje předkupní právo drobnou výhodu, a to v tom, že nejsou vázáni nejvyšším příhozem. V souladu s § 47 odst. 12 VeřDr jim stačí nejvyšší příhoz vyrovnat, pokud se nebude jednat o spoluvlastníka dražené věci. Ten má obdobné postavení jako předkupník, tedy není vázán nejvyšším příhozem, ale nad rámec tohoto není vázán ani vyrovnáním příhozu předkupníkem. Pokud podíl není ve spoluvlastnictví nebo spoluvlastník nepřihazuje a předkupník vyrovná nejvyšší nabídku, je příklep udělen jemu.

Problémem, který zákon o veřejných dražbách neřeší, je situace, kdy příklep vyrovná více předkupníků. Zákon o obchodních korporacích to v § 213 odst. 1 předpokládá a stanoví, že se podíl rozdělí mezi předkupníky v poměru dle jejich podílů. Zákon o veřejných dražbách na to však není připraven. Dle § 47 odst. 10 VeřDr platí, že pokud příhoz učiní více dražitelů současně a dražitel nezjistí, kdo byl první, pak rozhodne losem o tom, komu příklep udělí. Pokud se jedná o spoluvlastníky, udělí příklep tomu ze spoluvlastníků, jehož spoluvlastnický podíl je největší. Při jejich rovnosti rozhodne losem. Ani ve vztahu spoluvlastníků tedy zákon neumožňuje dělení. Nicméně v § 47 odst. 12 VeřDr není žádné pravidlo pro případ více

²⁰⁹ Vyjdeme-li z konzervativního výkladu, tak jen komanditisté.

předkupníků stanoveno. Dražitel ví, kdo kdy udělil jaký příhoz a nejedná se o spoluvlastníky. Musí ale postupovat v souladu se zákonem.

Osobně jsem přesvědčený, že jednoznačná odpověď neexistuje. V § 213 odst. 1 ZOK je jednoznačně uvedeno, že uplatní-li předkupní právo více společníků, rozdělí se podíl mezi ně. To však není procesní pravidlo a je otázka, komu by dražitel příhoz udělil, resp. jakým způsobem. Rozdělil by dražený podíl a určil, kdo vydražil kolik procent? A co v případě, že by byl příklep udělen třem společníkům a jeden z nich by nezaplatil? Bude muset dražebník měnit protokol o provedené dražbě, nebo pouze přepočítá podíly a potvrzení o nabytí vlastnictví vydá těm společníkům, kteří zaplatili? Ale co bude se zbytkem podílu? Budou jej muset ostatní doplatit, nebo se oddělí a bude se dražit znovu? Druhou možností je použití analogického pravidla o spoluvlastnících, a to buď určení losem, nebo dle velikosti podílu. To by bylo procesně snazší, ale popřelo by to úmysl zákonodárce, který předkupní právo v § 213 odst. 1 ZOK zakotvil. Osobně bych se přikláněl pro možnost rozdělení podílu mezi více společníků – předkupníků, nicméně si dovedu představit také situaci, kdy je opravdu příhoz udělen tomu z předkupníků, který má největší podíl, případně tomu, který byl vybrán losem. V navrhovaném znění § 15 odst. 2 věta třetí zákona o dražbách²¹⁰ je tato otázka řešena, a to tak, že „*podá-li stejnou nabídku více předkupníků, rozhodne se losem o tom, komu z nich se příklep udělí.*“ Varianta losu sice nereflektuje specifickou situaci podílů v korporacích, nicméně upravuje dosud neřešenou situaci, což lze hodnotit kladně.

Co se pak týče osudu předkupního práva společníků, jednoznačně po dražbě zaniká. V § 1325 věta druhá OZ je toto pravidlo výslovně zakotveno. Pokud se společník dražby účastnil a nejvyšší příhoz nevyrovnal, zaniká jeho předkupní právo také. To potvrdil i Nejvyšší soud, který judikoval, že „*jestliže nemohl vyrovnat nejvyšší podání, je to třeba vyložit tak, že nemohl zaplatit cenu nabídnutou někým jiným a jeho předkupní právo zaniklo.*“²¹¹ Otázkou je předkupní právo společníků k podílu představovanému cenným papírem. Mám za to, že jelikož není zmíněno v § 56 VeřDr a § 1325 OZ se na něj neaplikuje, mám za to, že předkupní právo jim zůstává zachováno. Nebudou se nicméně moci domáhat po vydražiteli, aby na ně podíl převedl, a pokud jej bude převádět jako společník dále, budou mít předkupní právo znovu všichni společníci, takže je tato otázka poměrně irelevantní.

²¹⁰ Návrh zákona o dražbách a o změně zákona č.455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (zákon o dražbách), PID: KORNB6NC3K2Q, dostupný na: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNB6NC3K2Q>.

²¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 1205/2011.

7.2.2.2. Osud zástavních práv

Na zástavě, tedy na zastaveném podílu, může váznout více zástavních práv. Jejich osud je upraven v § 58 VeřDr, a to pomocí 2 navazujících pravidel.

Primárně platí, že zástavní právo zajišťující přihlášenou pohledávku, která je z hlediska svého vzniku nejstarší, a všechna zástavní práva z hlediska svého vzniku mladší přechodem vlastnictví k předmětu dražby zanikají. Určujícím kritériem pro „nejstarší“ zástavní právo je okamžik vzniku zajištěné pohledávky. Teoreticky by tímto „nejstarším“ zástavním právem mohlo být zástavní právo „nejmladší“, zřízené nejpozději, které ale zajišťuje nejstarší pohledávku. Pro určení zanikajících zástavních práv, tedy těch mladších, je naopak rozhodné to, kdy vznikla tato zástavní práva, nikoliv pohledávky, které je zajišťují. Pokud je zástavní právo k nejstarší pohledávce zároveň i nejstarším zástavním právem, všechna ostatní zástavní práva zanikají. Lze konstatovat, že se jedná o modifikované pravidlo v § 1374 odst. 1 OZ, které však upravuje pouze následek výkonu zástavního práva, které je prvním v pořadí. Platí, že je-li takové zástavní právo vykonáno, přechází zástava na nabyvatele nezatížená dalšími zástavními právy. Rozdíl spočívá v tom, že se pravidlo obsažené v § 58 odst. 1 VeřDr uplatní i na mladší zástavní práva, která poté vyruší ty ještě mladší.

Druhé pravidlo je pak nastaveno jako ochrana „přednostního“ zástavního věřitele, tedy toho, jehož zástavní právo je z hlediska svého vzniku starší než nejstarší zástavní práva zajišťující přihlášené pohledávky. Takové zástavní právo dále vázne na zástavě a lze jej chápat jako právní vadu dražené věci, která se může významně dotknout její ceny.²¹² Je však třeba, aby byli „přednostní“ zástavní věřitelé chráněni. Ostatně, pravidlo v § 58 odst. 2 VeřDr odpovídá pravidlu v § 1375 OZ, dle kterého *„vykoná-li zástavní právo jiný zástavní věřitel než přednostní, přechází na nabyvatele zástava zatížená zástavními právy těch zástavních věřitelů, jejichž právo na uspokojení předchází jeho pořadí.“*

Při zpeněžení zástavy je třeba vždy věnovat zvýšenou pozornost zástavním právům a jejich pořadí, protože nový společník, který vydražil zastavený podíl, by o něj téměř obratem mohl znovu přijít.

²¹² RAKOVSKÝ, Adam. § 58 [Zástavní právo]. In: RAKOVSKÝ, A., LÍZNEROVÁ, J., HAŠČÁK, J. 2018, op. cit., s. 538.

7.2.3. Veřejná dražba cenných papírů

Pokud je podíl představován cenným papírem, je úprava veřejných dražeb lehce odlišná. V souladu s § 33 ZPKT totiž může dražby cenných papírů organizovat pouze obchodník s cennými papíry, který má povolení k poskytování investiční služby uvedené v § 4 odst. 2 písm. b) ZPKT, nebo zahraniční osoba, která má povolení k poskytování této investiční služby. Zároveň § 33 odst. 8 písm. b) ZPKT výslovně umožňuje provedení nedobrovolné dražby zastaveného cenného papíru, pokud není řádně a včas splněna pohledávka zajištěná zástavním právem k cennému papíru.

Zákon o veřejných dražbách se použije přiměřeně tam, kde není v rozporu se zákonem o podnikání na kapitálovém trhu. Rozdílů není mnoho, nicméně jsou zohledněny některá specifika cenných papírů. Dražební řád musí schválit Česká národní banka a České národní bance se také zasílá dražební vyhláška. *Ad absurdum* tak může nastat situace, kdy se bude dražit jeden kmenový list ve společnosti s ručením omezeným a Česká národní banka o tomto bude informována.

Je upraven také přechod vlastnického práva, resp. jeho vyznačení. Jedná-li se o cenný papír na doručitele, stačí potvrzení o nabytí vlastnictví. Pokud se jedná o cenný papír na řad, třeba kmenový list, dražebník na něj vyznačí na základě potvrzení o nabytí vlastnictví přechod na vydražitele k okamžiku příklepu. Pokud se jedná o zaknihované cenné papíry, zaregistruje osoba vedoucí evidenci cenných papírů přechod cenného papíru na vydražitele k okamžiku příklepu na základě potvrzení o nabytí vlastnictví na příkaz dražebníka nebo vydražitele.

Významnější rozdíly mohly existovat před nabytím účinnosti nového občanského zákoníku, kdy se veřejné dražby cenných papírů řídily § 44 zákona o cenných papírech.²¹³ Pro zajímavost zde uvedu, že dle § 44 a § 44b zákona o cenných papírech ve znění do 30. dubna 2004 bylo možné provést nedobrovolnou dražbu zastavených cenných papírů i bez exekučního titulu, pokud byly dostatečně prokázány požadavky pro provedení této dražby, tedy že nebyla pohledávka řádně a včas splněna. Možné to bylo zjevně i po zrušení § 44b zákona o cenných papírech, jelikož např. v dražebním řádu obchodníka s cennými papíry CYRRUS, a.s., účinného od 5. ledna 2005, který byl schválen Komisí pro cenné papíry, v čl. II.3 odst. 4 písm. a) je i v tuto dobu uvedeno, že dražebník provede „*ověření existence pohledávky (pohledávka však nemusí být přiznána vykonatelným soudním rozhodnutím, vykonatelným rozhodčím*

²¹³ Zákon č. 591/1992 Sb., zákon České národní rady o cenných papírech.

*nálezem nebo doložena vykonatelným notářským zápisem). Navrhovatel dražebníkovi doloží své čestné prohlášení o tom, že má vůči dlužníkovi svou splatnou pohledávku, která nebyla řádně a včas splněna a která je zajištěna zástavním právem k cennému papíru - předmětu dražby. Dražebník se přesvědčí o existenci pohledávky a platné zástavní smlouvy nebo o jiném zápisu dokládajícím, že zástavní právo vzniklo tak, jak udává navrhovatel (zápis v evidenci deponitáře, odpovídající zástavní rubopis apod.), a ujistí se, zda je pohledávka zajištěná zástavním právem splatná.*²¹⁴ V tu dobu už ovšem ustanovení, které nutnost exekučního titulu vylučovalo, neplatilo. Historicky měla tato dvoukolejnost, kdy pro cenné papíry exekuční titul nebyl potřeba, určitou setrvačnost. Nyní již takovou praxi nelze dohledat a dá se konstatovat, že je třeba mít exekuční titul vždy.

Závěrem k této kapitole uvádím pro zajímavost závěr Komise pro cenné papíry ohledně požadavků na kvalifikovaný způsob provedení dražby: „*Za neoprávněné náklady dražby lze považovat například výdaje na občerstvení. Veřejná dražba může být jistě provedena kvalifikovaně i bez občerstvení.*“²¹⁵

7.2.4. Zpeněžení podle jiného zákona

Zpeněžení podle jiného zákona je zvláštní možností, kterou může zástavní věřitel využít, a možnou záchranou v případě, že si způsob zpeněžení nesjednal. Jelikož je, jak výše uvádím, možné nařídit nedobrovolnou veřejnou dražbu pouze tehdy, byla-li zajištěná pohledávka pravomocně přiznána, což může trvat řadu let, mohl by se zástavní věřitel ocitnout v situaci, kdy má sice zástavu, ale po řadu let ji nebude moci zpeněžit. Tomu se může zástavní věřitel vyhnout, resp. tento proces absolvovat jiným způsobem, a to podle jiného zákona. Tímto zákonem je zákon o zvláštních řízeních soudních, resp. v návaznosti na něj občanský soudní řád a exekuční řád.

Část IV, Díl 8 zákona o zvláštních řízeních soudních se věnuje řízení o soudním prodeji zástavy. Jedná se o velmi specifické řízení, které zástavnímu věřiteli usnadňuje postup směřující k uspokojení jeho zajištěné pohledávky, a které má dosti zajímavá pravidla. Cílem tohoto řízení, zahajovaného na základě návrhu podaného zástavním věřitelem v souladu s § 354 ZŘS, je vydání exekučního titulu, na základě kterého bude možné zástavu zpeněžit výkonem rozhodnutí

²¹⁴ Dražební řád obchodníka s cennými papíry CYRRUS, a.s., účinný od 5. ledna 2005, schválený rozhodnutím Komise pro cenné papíry č.j. 43/N/169/2004/2, dostupný na: https://www.cyrrus.cz/uploads/PDF/Drazebni_rad_Cyrrus_16122004_schvaleny_KCP.pdf.

²¹⁵ Rozhodnutí Komise pro cenné papíry, sp. zn. KCP/7/2005.

(exekucí).²¹⁶ Už jen okruh účastníků řízení je zajímavý, jelikož účastníkem vůbec nemusí být obligační dlužník ani zástavce. Dle § 355 ZŘS jsou totiž účastníky pouze zástavní věřitel a zástavní dlužník, tedy vlastník zástavy. Na rozdíl od sporného řízení, které předchází vydání exekučního titulu potřebného k veřejné dražbě, kde je účastníkem obligační dlužník a kde se řeší zajištěný dluh, je účastníkem pouze zástavní dlužník, a obligační dlužník se tedy nemá jak bránit.

Neobvyklý je také rozsah prokazovaných skutečností a to, v jaké míře se prokazují. Zástavnímu věřiteli stačí doložit (nikoliv prokázat), že má zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem. Dle konstantní judikatury²¹⁷ i komentářové literatury k § 358 ZŘS i k § 200z OSŘ ve znění do 31. prosince 2013 vyplývá, že „*uvedené rozhodné skutečnosti se současně v řízení o soudním prodeji zástavy neprokazují; pro nařízení prodeje zástavy se vyžaduje, aby byly listinami nebo jinými důkazy osvědčeny, tedy aby se jevíly z předložených listin nebo jiných důkazů alespoň jako pravděpodobné.*“²¹⁸ Postačuje toliko předložit smlouvu, ze které vyplývá existence zajištěné pohledávky, zástavní smlouvu a prokázat, kdo je zástavním dlužníkem. Zástavní dlužník, který nemusí být stranou ani jedné z výše uvedených smluv, může namítat jejich neplatnost nebo obdobné důvody, dle judikatury však nemůže namítat, že zajištěná pohledávka zanikla např. splněním zajištěného dluhu.²¹⁹ Tyto skutečnosti se mají řešit až v navazujícím řízení o výkonu rozhodnutí. Osobně se mi tento výklad nelíbí, ale musím s ním souhlasit. Pokud zástavní dlužník prokáže, že zajištěná pohledávka zanikla, případně že zaniklo zástavní právo jiným způsobem, je zbytečné rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy vydávat. Na druhou stranu je pochopitelné, že je třeba zajistit zástavním věřitelům rychlejší cestu ke zpeněžení zástavy a pokud by výše uvedené neplatilo, stalo by se z tohoto zvláštního řízení další dlouhé a možná také paralelní řízení ke spornému řízení dle občanského soudního řádu.

Soud může rozhodnout i bez nařízení jednání, pokud lze o návrhu rozhodnout na základě předložených důkazů a strany se vzdaly práva na projednání, případně s rozhodnutím bez

²¹⁶ LEVÝ, Jiří. § 358 [Rozhodnutí a jeho účinky]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav, a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-297-7. s. 665.

²¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004 dle úpravy v § 200z OSŘ v tehdejší znění; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2018, sp. zn. 21 Cdo 4591/2017 pro úpravu dle § 354 a násl. ZŘS.

²¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2018, sp. zn. 21 Cdo 4591/2017.

²¹⁹ LEVÝ, Jiří. § 358 [Rozhodnutí a jeho účinky]. In: SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. 2015, op. cit., s. 665 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004.

projednání souhlasí, nebo případně, a to i bez souhlasu účastníků tehdy, pokud jsou skutečnosti doloženy listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře. Zajímavostí je, že za listiny ověřené státním orgánem se považují též soukromé listiny, na kterých byly podpisy legalizovány, případně listiny, na nichž byly podpisy ověřeny prohlášením advokáta.²²⁰

Jak jsem již uvedl výše, pravomocné usnesení soudu o nařízení prodeje zástavy je exekučním titulem. Zástavní věřitel pak může využít jak soudní výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí dle § 321 – 338a OSŘ, tak dle exekučního řádu. Ustanovení § 338a OSŘ se dokonce výslovně zabývá postupem při prodeji zastavené věci. Neshledávám zde však žádnou významnou odchylku, kromě výslovné povinnosti zástavního věřitele či jiného schovatele vydat zástavu soudu k ocenění a dražbě.

V exekučním řádu je prodeji zástavy věnováno pouze okrajově pár ustanovení, např. § 40 odst. 4 EŘ. Ten rozebírá, co všechno musí rozhodnutí soudu o prodeji zástavy obsahovat, aby se jednalo o řádný exekuční titul. Toto přináší zajímavou myšlenku, kdo je povinným. Z logiky věci vyplývá, a potvrzuje to i komentář,²²¹ že je jím zástavní dlužník. Obligační dlužník se tedy ke své obraně nemusí dostat ani v této fázi, jelikož není povinným a vedlejší účastenství je vyloučeno.²²² Zástavní dlužník se může bránit a výkon rozhodnutí, resp. exekuce musí být zastaveny dle § 268 odst. 3 OSŘ, pokud zaniklo zástavní právo. Je nicméně otázkou, co by se stalo, pokud by se zástavní dlužník nebránil, ačkoliv byl již zajištěný dluh zaplacen, zástava by byla v exekuci prodána a výtěžek vyplacen zástavnímu věřiteli, resp. v ještě zajímavějším případě, kdy by zajištěný dluh existoval, ale zaniklo by pouze zástavní právo, např. dle § 1377 odst. 1 písm. e) OZ uplynutím doby. V obou případech by zástavní věřitel postupoval na základě exekučního titulu a exekuce by proběhla, aniž by povinný něco namítal. Řešení existuje, a Nejvyšší soud se již obdobnou kauzou zabýval, ačkoliv se nejednalo o zástavní právo. V usnesení ze dne 22. září 2008, sp. zn. 20 Cdo 2706/2007, Nejvyšší soud uvádí, že *„provedení exekuce, tj. vymožení pohledávky s příslušenstvím a nákladů exekuce, nařízené podle titulu, který zde nikdy nebyl, nebo titulu, který je způsobilý vykonatelnosti nabýt, ale dosud*

²²⁰ LEVÝ, Jiří. § 356 [Průběh řízení]. In: SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. 2015, op. cit., s. 662.

²²¹ KASÍKOVÁ, Martina. § 40 [Výčet exekučních titulů a materiální vykonatelnost titulu]. In: KASÍKOVÁ, Martina a kol., *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN: 978-80-7400-630-2. s. 234.

²²² Dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2015, sp. zn. 26 Cdo 1875/2015 je „v řízení o výkon rozhodnutí a v exekučním řízení použití ustanovení o vedlejším účastenství pojmově vyloučeno.“

se tak nestalo, anebo titulu, který vykonatelnosti před nařízením exekuce pozbyl, představuje neoprávněný zásah do majetkových práv povinného. Je-li - právě rozhodnutím o zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř. - najisto postaveno, že exekuce byla provedena bez způsobilého podkladu, může vymožené plnění být identifikováno s bezdůvodným obohacením.“ Zástavní dlužník (nikoliv obligační dlužník) se může i po prodeji zástavy domáhat zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) i po skončení těchto řízení, pokud je to nezbytné jako podklad pro posouzení, že se zástavní věřitel bezdůvodně obohatil. Mám za to, že pro takový postup nestanoví zákon žádnou promlčecí lhůtu. Promlčovat se však bude právě bezdůvodné obohacení; zástavní dlužník by měl subjektivní lhůtu tři roky, resp. objektivní deset let na to, aby se domohl zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) a následně se domáhal vydání bezdůvodného obohacení. Pro obě výše uvedené situace zároveň platí to stejné, jelikož ani v jedné již zpeněžovaná věc nezajišťuje dluh obligačního věřitele.

Zpeněžení zástavy podle jiného zákona tedy může být pro zástavního věřitele, který si nesjednal žádnou lepší možnost, poměrně rychlým a zajímavým řešením, kdy mu stačí získat usnesení o nařízení prodeje zástavy a o zpeněžení zástavy se pak v praxi postará ve většině případů soudní exekutor.

7.2.5. Zvláštní způsoby výkonu zástavního práva pro podíl v korporaci

Zástavní právo k podílu je speciální i některými způsoby výkonu zástavního práva, konkrétně výkony dle § 1326 a 1327 OZ. Dle § 1326 OZ je možné sjednat, že okamžikem marného pokusu o zpeněžení zástavní věřitel nabyde zastavený podíl, tudíž jde o jakousi alternativní formu propadné zástavy. Ustanovení § 1327 OZ pak zakládá právo zástavního věřitele domáhat se, aby na něj zástavní dlužník v případě neúspěšného pokusu o zpeněžení zastavený podíl převedl. Tyto možnosti popisují níže.

7.2.5.1. Alternativní propadná zástava

Zástavní věřitel si může sjednat, bez ohledu na omezení v § 1315 OZ, že nabyde zastavený podíl v okamžiku neúspěšného pokusu o zpeněžení. Fiala správně dovozuje, že se bude jednat o přechod vlastnictví *ex lege*, nikoliv o převod.²²³ K tomuto ovšem dojde za podmínky, že byl pokus o zpeněžení neúspěšný. Jedná se tedy o jakési náhradní uspokojení. Otázkou, která se nabízí, je, co se rozumí neúspěšným pokusem o zpeněžení.

²²³ FIALA, Josef. § 1326 [Nabytí zastaveného podílu zástavním věřitelem]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. 2014, op. cit.

V případě nedobrovolné veřejné dražby a soudním prodeji zástavy je situace poměrně snadná. Problém přináší možnost prodeje zástavním věřitelem na základě ujednání se zástavcem, resp. zástavním věřitelem dle § 1359 OZ. Ten se sice může pokusit o privátní dražbu, nicméně pokud bude sjednáno, že zástavní věřitel sám najde vhodného kupce a prodá zastavený podíl za určitou cenu, co pak bude neúspěšným pokusem o zpeněžení? Mám za to, že v takovém případě je třeba v ujednání dle § 1326 OZ určit nejen to, že v případě neúspěšného zpeněžení dojde k přechodu zastaveného podílu na zástavního věřitele, ale také to, co se rozumí neúspěšným pokusem o zpeněžení. Dobrým příkladem by mohl být např. druhý neúspěšný pokus o privátní dražbu nebo nenalezení vhodného kupce do tří měsíců od oznámení o zahájení výkonu zástavního práva.

Z ekonomického hlediska se na možnost této alternativní „propadné“ zástavy dívá Richter.²²⁴ Má za to, že o tuto variantu nebudou mít zástavní věřitelé zájem. Pokud se bude jednat o likvidní podíl, pak je velmi pravděpodobné, že k jeho prodeji dojde. Pokud likvidní není, pravděpodobně o něj není na trhu zájem a jeho nabytí může být pro zástavního věřitele přítěží. Jako alternativu nabízí počkat do okamžiku, než zajištěný dluh dospěje, a pak si se zástavním dlužníkem sjednat, za jakou cenu si zastavený podíl ponechá. To samozřejmě přináší riziko, že s tímto nebude zástavní dlužník souhlasit. V takovém případě však může zástavní věřitel i tak zkusit zastavený podíl zpeněžit, a pokud se to nepovede, využije svého práva dle § 1327 OZ.

Druhá věta § 1326 OZ upravuje situaci, kdy nebylo ujednáno, že zástavní věřitel nabývá zastavený podíl již okamžikem neúspěšného zpeněžení, nýbrž později. V takovém případě může zástavní věřitel vykonávat společnická práva spojená s podílem. Richter²²⁵ nicméně správně konstatuje, že se tímto zástavní věřitel vystavuje riziku, jelikož by se mohl stát vlivnou, případně ovládající osobou, a tedy by se na něj v souladu s § 76 odst. 2 a 3 ZOK uplatnily § 63 – 66 a § 68 ZOK, což je poměrně rizikové.

7.2.5.2. Právo na převod zastaveného podílu po neúspěšném pokusu o zpeněžení

Pokud byl zástavní věřitel při svém pokusu o zpeněžení podílu neúspěšný, vzniká dle § 1327 odst. 1 OZ právo domáhat se na zástavním dlužníku, aby na něj zastavený podíl převedl za obvyklých obchodních podmínek na úhradu dluhu. K tomuto stanoví zákon prekluzivní lhůtu

²²⁴ RICHTER, Tomáš. § 1326 [Práva věřitele po neúspěšné realizaci zástavního práva k podílu]. In: SPÁČIL, J. a kol. 2013, op. cit.

²²⁵ Tamtéž.

jeden měsíc. Jak jsem již uvedl výše, problém může spočívat již v samotném okamžiku, kterým se rozumí neúspěšný pokus o zpeněžení, zejména pokud není ujednán.

Jedná se o zákonnou obdobu smlouvy o smlouvě budoucí. Zástavní věřitel vyzve zástavního dlužníka k uzavření smlouvy o převodu podílu a ten má povinnost ji uzavřít. Pokud s tím nesouhlasí, případně pokud se se zástavním věřitelem nemohou dohodnout na „obvyklých obchodních podmínkách“, zejména ceně, může se zástavní věřitel v souladu s § 1327 odst. 2 OZ měsíc poté, co zástavního dlužníka k převodu vyzval, obrátit na soud, aby jeho vůli nahradil a určil obsah smlouvy.

Poměrně zásadní otázkou je, co jsou obvyklé obchodní podmínky v situaci, kdy se zastavený podíl nepodařilo v tržním prostředí zpeněžit. O podíl na trhu není zájem a jeho hodnota tedy nebude odpovídat ceně, za kterou se jej zástavní věřitel pokusil zpeněžit. Je možné, že se časem ustálí nějaká praxe obvyklého prodeje neprodejných zastavených podílů, lze však předpokládat, že spíše ne. Problémy § 1326 a 1327 OZ ovšem nelze vytknout zákonodárci – ten pouze nabízí alternativní záchranné možnosti zástavnímu věřiteli, kterému se nepodařilo zástavu zpeněžit. Problémy vychází spíše z ekonomické a praktické stránky věci a není pravděpodobné, že by je lepší formulace těchto ustanovení mohla odstranit.

7.2.5.3. Střet zvláštních výkonů zástavního práva a předkupního práva

Zástavní věřitel sice může mít práva dle § 1326 a 1327 OZ, nesmí ovšem zapomínat na předkupní právo společníků v některých korporacích. Jak jsem dovedl výše, v případě alternativní propadné zástavy podle § 1326 OZ se jedná o přechod, nikoliv převod podílu, a tudíž se předkupní právo neuplatní. To se však nedá říci o převodu dle § 1327 OZ. Jak se tedy uplatní předkupní právo v tomto případě?

Řešení je, alespoň ve vztahu ke společníkům, prosté. Jelikož jak § 1326 OZ, tak § 1327 OZ počítají s tím, že k jejich aplikaci dojde až po neúspěšném pokusu o zpeněžení, a předkupní právo společníků zaniká dle § 1325 OZ tehdy, když jej neuplatní při zpeněžení, nemůže téměř nikdy nastat situace, kdy by ke střetu předkupního práva společníků a těchto zvláštních výkonů zástavního práva došlo. Výjimkou může být uplatnění předkupního práva ke kmenovému listu. Pak mám za to, že by zástavní věřitel musel podíl převést na předkupníka. To by zástavnímu věřiteli nicméně nemělo vadit, jelikož by tak konečně dostal úplatu, kterou se mu nepodařilo získat při neúspěšném pokusu o zpeněžení.

8 Závěr

Cílem této práce bylo popsat systematicky zástavní právo k podílu v korporaci, a to se zřetelem k již existujícím problematickým otázkám a dalším výkladovým či praktickým problémům, které sám identifikuji. Práce měla být do značné míry analytickou a přinést řešení problematických míst právní úpravy, nebo alespoň vyvolat akademickou diskusi, která by se následně mohla přenést do legislativních změn.

Úvodem popisuji smysl a účel zástavního práva. Zástavní právo má dvě hlavní funkce, a to funkci zajišťovací a uhrazovací. Zároveň má do jisté míry také funkci utvrzovací, která se nicméně funkci zajišťovací velmi blíží.

Následně se zabývám zastavitelností podílu v korporaci, a to jak obecně, tak v jednotlivých typech korporací. Podíl v korporaci je zastavitelný za stejných podmínek, za kterých je převoditelný. To však neplatí bezvýhradně a i z tohoto pravidla se najdou výjimky, ať již jde o výjimku dovozenou výkladem zákona u zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným mezi společníky, nebo o případnou odchýlnou úpravu ve společenské smlouvě.

Dovozuji, že podíl není pouze na obchodních korporacích, ale na všech korporacích, na nichž je umožněna účast či členství. I členství ve spolku nebo ve společenství vlastníků jednotek je souborem práv a povinností, které vyplývají z účasti na takové korporaci; jedná se tedy o podíl *sui generis*. U spolku je situace o to zajímavější, že by ve stanovách mělo být možné zakotvit jeho převoditelnost, a tudíž i zastavitelnost. Podíl na společenství vlastníků jednotek je příslušenstvím jednotky a je převoditelný a zastavitelný pouze s touto jednotkou.

U veřejné obchodní společnosti podíl zastavitelný není. U komanditní společnosti je situace složitější, a to s ohledem na nejednoznačné znění zákona a jeho genezi. Lze dovést, a to poměrně přesvědčivě, že je zastavitelný nejen podíl komanditisty, ale také podíl komplementáře. Jeho převoditelnost a zastavitelnost je nicméně složitá. Ve společnosti s ručením omezením záleží zejména na tom, komu je podíl zastaven a zda se společenská smlouva odchyluje od zákona. Kmenové listy jsou zastavitelné vždy, ledaže to společenská smlouva zakáže či omezí. Existují nicméně spory o tom, zda je to možné. V akciové společnosti je situace poměrně snadná – podíl představovaný akcií je obecně zastavitelný bez omezení, ledaže to společenská smlouva u některých typů akcií vyloučí. Nesplacené a nevydané akcie zastavitelné nejsou, ledaže by byla nesplacená akcie představována zatímním listem.

Vznik zástavního práva k podílu je také velmi zajímavou kapitolou, zejména s ohledem na řadu titulů, na jejichž základě může zástavní právo vzniknout, jakož i s ohledem na ještě větší řadu okamžiků, ke kterým zástavní právo vzniká. Nejčastěji zástavní právo vzniká konsenzuálně, na základě zástavní smlouvy. Okamžik vzniku je vázán na zápis do veřejného rejstříku. Zajímavý je tento aspekt u družstev, kde se *a priori* podíly členů nezapisují. Judikatura nicméně dovedla, že má-li vzniknout zástavní právo k družstevnímu podílu, zapíše se do veřejného rejstříku jak podíl, tak zástavní právo k němu.

Dále může zástavní právo vznikat *ex actu*. Půjde zejména o zástavní právo dle daňového řádu, které je specifické tím, že vzniká okamžikem doručení, a tedy i doručením fikcí datovou schránkou nebo veřejnou vyhláškou. Další variantou je schválení dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti. Dovození, že zástavní právo vzniká zpětně ke dni vzniku dědického práva, tedy k okamžiku smrti zůstavitele. Vzniknout tak může i několik let nazpět. Poslední variantou je vznik zástavního práva *ex lege*. Situací, kdy vznikne zástavní právo k podílu ze zákona, však bude málo. Zejména u podílů vtělených do cenných papírů bude možností více, a to například zástavní právo zaslatele a dopravce, případně zástavní právo centrálního deponitáře cenných papírů. Okrajově zmiňuji také námořní zástavní právo, které však v praxi nebude vznikat příliš často.

Nemajetková společnická práva zástavního věřitele závisí na tom, zda je podíl vtělený do cenného papíru či nikoliv. U podílu nevtěleného do cenného papíru závisí pouze na tom, zda si smluvní strany sjednají, že zástavní věřitel může vykonávat hlasovací právo. Více toho zástavní věřitel dělat nemůže. U podílu vtěleného do cenného papíru pak závisí také na ujednání stran zástavní smlouvy, nicméně rozsah nemajetkových společnických práv zástavního věřitele není zákonem omezen. Lze nicméně dovést, že by jejich výkon neměl vést k ukončení účasti zástavce na korporaci, a tudíž by zástavní věřitel neměl mít právo z korporace vystoupit.

Co se týče majetkových společnických práv zástavního věřitele, záleží na tom, zda je podíl vtělený do cenného papíru či nikoliv, a zda je zajištěný dluh již splatný. Pro podíl nevtělený do cenného papíru platí do splatnosti zajištěného dluhu zákaz antichretické zástavy, nelze z něj proto brát plody a užitky. To však lze obejít zřízením zástavního práva k budoucímu souboru pohledávek z titulu účasti na korporaci. U cenného papíru je situace velmi problematická před splatností zajištěného dluhu, kdy má korporace plnit nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku, což ale prakticky nejde. Řešením je problematické ustanovení smluvně vyloučit, případně již v zástavní smlouvě vyslovit souhlas s tím, aby korporace plnila pouze zástavnímu

věřiteli. Jakmile zajištěný dluh dospěje, jedná-li se o podíl vtělený do cenného papíru, má zástavní věřitel právo na to, aby mu korporace plnila veškerá plnění, která by náležela zástavci, a to až do výše zajištěného dluhu. Toto právo by měl zástavní věřitel po splatnosti zajištěného dluhu u korporace uplatnit. Není-li pohledávka za korporací splatná, může se zástavní věřitel domáhat, aby ji na něj zástavce převedl. Nejedná-li se o podíl představovaný cenným papírem, nabývá zástavní věřitel splatností zajištěného dluhu právo na peněžítá a jiná plnění za korporací, a to až do výše zajištěného dluhu, nesjednají-li si strany jinak. Pokud však bude sjednáno, že se tato plnění nezapočítávají na úhradu zajištěného dluhu, dovozují, že se bude jednat o neplatné ujednání ve vztahu k vypořádacímu podílu a podílu na likvidačním zůstatku, jelikož by se věřitel plně uspokojil ze zástavy a zajištěný dluh by se přitom nijak neponížil.

Závěrem rozebírám výkon zástavního práva. Nejprve rozebírám zahájení výkonu zástavního práva a širokou informační povinnost zástavního věřitele vůči řadě subjektů. Dovožují, že zejména v korporacích s rozptýlenou společnickou strukturou nebo takových, kde společníci či členové nejsou snadno dohledatelní, postačí pro jejich informování zveřejnit zahájení výkonu zástavního práva v obchodním rejstříku. Neinformování má řadu nepříjemných dopadů, zejména některé hmotněprávní lhůty a případné důsledky vyplývající z předkupního práva.

Způsobů výkonu zástavního práva je řada, a nejedná se jen o zpeněžení. Primárním způsobem uvedeným v zákoně je způsob dohodnutý v zástavní smlouvě. Bude se jednat zejména o prodej z volné ruky nebo v soukromé dražbě. Pro tento výkon zástavního práva zástavní věřitel nepotřebuje exekuční titul. Exekuční titul potřebuje pro zpeněžení zastaveného podílu ve veřejné dražbě, případně při zpeněžení dle jiného zákona. Mezi zvláštní způsoby výkonu zástavního práva patří alternativní propadná zástava, tedy ujednání, na základě kterého dojde k přechodu podílu na zástavního věřitele okamžikem neúspěšného pokusu o zpeněžení. Zde je největším problémem otázka, co je neúspěšným pokusem o zpeněžení, zejména půjde-li o prodej z volné ruky. Další možností je právo zástavního věřitele, aby se v případě absence jiného ujednání domáhal v případě neúspěšného pokusu o zpeněžení, aby na něj zástavce podíl převedl.

Celkově lze zástavní právo k podílu v korporaci hodnotit jako poměrně kvalitní nástroj pro věřitele, kteří mají zájem zajistit své pohledávky. Právní úprava přináší řadu praktických i akademických problémů, nicméně s ohledem na dispozitivnost velké části ustanovení lze tyto problémy snadno řešit odchýlnou smluvní úpravou.

Seznam zkratek

ABGB	císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů
DŘ, daňový řád	zákon č. 280/2009 Sb. ze dne 22. července 2009, daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
EŘ, exekuční řád	zákon č. 120/2001 Sb. ze dne 28. února 2001, o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ, obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb. ze dne 5. listopadu 1991, obchodní zákoník, ve znění ke dni 31. prosince 2013
OSŘ, občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ, občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SOZ, občanský zákoník 1964	zákon č. 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SRO1906	zákon č. 58/1906 Ř. z. ze dne 6. března 1906, o společnostech s omezeným ručením, ve znění pozdějších předpisů
VeřRej, zákon o veřejných rejstřících	zákon č. 304/2013 Sb. ze dne 12. září 2013, o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů
VeřDr, zákon o veřejných dražbách	zákon č. 26/2000 Sb. ze dne 18. ledna 2000, o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
ZDP, zákon o daních z příjmů	zákon č. 586/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992, o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
ZISIF, zákon o investičních společnostech a investičních fondech	zákon č. 240/2013 Sb. ze dne 3. července 2013, o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů

ZOK, zákon o obchodních korporacích	zákon č. 90/2012 Sb. ze dne 25. ledna 2012, o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
ZPKT, zákon o podnikání na kapitálovém trhu	zákon č. 256/2004 Sb., ze dne 14. dubna 2004, o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
ZSÚD	zákon č. 87/1995 Sb., ze dne 20. dubna 1995, o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS, zákon o zvláštních řízeních soudních	zákon č. 292/2013 Sb. ze dne 12. září 2013, o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZSŠ, zákon směnečný a šekový	zákon č. 191/1950 Sb. ze dne 20. prosince 1950, zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů

Použité prameny a literatura

Právní předpisy

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)

císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů

nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012, Text s významem pro EHP, 32013R0575

zákon č. 58/1906 Ř. z. ze dne 6. března 1906, o společnostech s omezeným ručením, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 191/1950 Sb. ze dne 20. prosince 1950, zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 513/1991 Sb. ze dne 5. listopadu 1991, obchodní zákoník, ve znění ke dni 31. prosince 2013, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 549/1991 Sb. ze dne 5. prosince 1991, zákon České národní rady o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 586/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992, o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 591/1992 Sb., ze dne 20. listopadu 1992, zákon České národní rady o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 6/1993 Sb. ze dne 17. prosince 1992, o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 87/1995 Sb., ze dne 20. dubna 1995, o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 26/2000 Sb. ze dne 18. ledna 2000, o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 61/2000 Sb. ze dne 24. února 2000, o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 370/2000 Sb. ze dne 14. září 2000, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb.,

o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 120/2001 Sb. ze dne 28. února 2001, o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 300/2008 Sb. ze dne 17. července 2008, o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 111/2009 Sb. ze dne 26. března 2009, o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 280/2009 Sb. ze dne 22. července 2009, daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 90/2012 Sb. ze dne 25. ledna 2012, o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 240/2013 Sb. ze dne 3. července 2013, o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb. ze dne 12. září 2013, o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 304/2013 Sb. ze dne 12. září 2013, o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů

zákonné opatření senátu č. 344/2013 Sb. ze dne 10. října 2013, o změně daňových zákonů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 4. února 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96

Rozhodnutí Komise pro cenné papíry, sp. zn. KCP/7/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. 21 Cdo 1891/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2009, sp. zn. 21 Cdo 1762/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 29 Cdo 921/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 1205/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. 33 Cdo 1777/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2018, sp. zn. 21 Cdo 4591/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 21 Cdo 5983/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2018, sp. zn. 29 Cdo 2772/2016
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2008, sp. zn. 20 Cdo 2706/2007
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. července 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2015, sp. zn. 26 Cdo 1875/2015

Literatura

ARNDST, Carl Ludwig. *Učební kniha pandekt. II. díl.* V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-517-5

BÍLEK, Petr, DRÁPAL, Ljubomír, JINDŘICH, Miloslav, WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví.* 4. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-181-9

ČÁP, Zdeněk, ČÁP, Jiří, MACHALA, Miroslav. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi.* 1. vydání. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN: 978-80-7552-094-4

ČECH, Petr, ŠUK, Petr. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní).* Vydání I. V Praze: Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0

DĚDIČ, Jan, HAVEL, Bohumil, JINDŘICH, Miloslav, ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-285-4

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání.* V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN: 978-80-7552-187-3

FIALA, Roman., DRÁPAL, Ljubomír. a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2015. ISBN: ISBN 978-80-7400-570-1

HAVEL Bohumil a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* V Ostravě: Sagit, 2012. ISBN: 978-80-7208-923-9

HEJDA, Jan, BACHROŇOVÁ, Nina, FINGER, Libor, PROSSER, Martin, VANĚČKOVÁ, Veronika. *Společnost s ručením omezeným.* 1. vydání. V Olomouci: Nakladatelství ANAG, 2014. ISBN: 978-80-7263-870-3

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář.* 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-535-0 IV

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář.* 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-287-8

HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva.* 2. vydání. V Plzni: Aleš Čeněk, 2014. ISBN: 978-80-7380-495-4

CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-542-8

KASÍKOVÁ, Martina a kol., *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-630-2

KINDL, Milan, ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. V Plzni: Aleš Čeněk, 2014. ISBN: 978-80-7380-516-6

KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-90-7400-291-5

LAVICKÝ, Petr a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, V Praze: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9

LICHNOVSKÝ, Ondřej, ONDRÝSEK, Roman a kolektiv: *Daňový řád. Komentář*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-604-3

MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-466-7

NOVOTNÝ, Petr, KEDROŇOVÁ, Kristýna, ŠTROSOVÁ, Ilona, ŠTÝSOVÁ, Monika, NOVOTNÁ, Monika. *Nový občanský zákoník. Vlastnictví a věcná práva*. 2. aktualizované vydání. V Praze: GRADA Publishing, a.s., 2017. ISBN: 978-80-271-0610-3

PELIKÁN, Martin. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. ISBN: 978-80-7552-192-7

RAKOVSKÝ, Adam, LÍZNEROVÁ, Jana, HAŠČÁK, Josef. *Zákon o veřejných dražbách*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2018. ISBN: 978-80-7400-712-5

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. doplněné a upravené vydání. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2008. ISBN 978-80-7552-444-7

SPÁČIL, Jiří a kol.: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-499-5

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-445-2

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav, a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-297-7

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-540-4

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-108-6

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek III (absolutní majetková práva)*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014. ISBN: 978-80-7478-547-4

TICHÝ, Luboš, PIPKOVÁ, Petra Joanna, BALARIN, Jan. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. V Praze: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-521-3

VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku. (zákon č. 89/2012 Sb.)*. V Praze: Linde Praha, 2014. ISBN 978-80-7201-950-2

VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. doplněné a upravené vydání. V Praze: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2015. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-996-0

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Věcná práva v kostce*. V Praze: Linde Praha, 2014. ISBN: 978-80-7201-946-5

Elektronické zdroje

EICHLEROVÁ, Kateřina. Nabytí vlastnického práva k obchodnímu závodu. Bulletin advokacie [online]. 2016 [cit. 18. 11. 2018] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nabyti-vlastnickeho-prava-k-obchodnimu-zavodu?browser=mobi>

GRIM, Christian. Zástavní právo k družstevnímu bytu. epravo.cz [online]. 2017 [cit. 22. 9. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zastavni-pravo-k-druzstevnimu-bytu-106294.html?mail>

HRADIL, Aleš, URBANEC, David. K doručování hmotněprávního úkonu na adresu uvedenou ve smlouvě. epravo.cz [online]. 2015 [cit. 18. 11. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-dorucovani-hmotnepravniho-ukonu-na-adresu-vedenou-ve-smlouve-97908.html>

HRADIL, Aleš, URBANEC, David. Zastavení pohledávky a „nedílné“ plnění zástavnímu věřiteli a zástavnímu dlužníku. epravo.cz [online]. 2016 [cit. 6. 10. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zastaveni-pohledavky-a-nedilne-plneni-zastavnimu-veriteli-a-zastavnimu-dluzniku-103695.html>

SMETANA, Václav. Zástavní právo k pohledávce dle NOZ. epravo.cz [online]. 2014 [cit. 6. 10. 2018] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zastavni-pravo-k-pohledavce-dle-noz-93633.html>

VYMAZAL, Lukáš. Způsobilá zástava. Bulletin advokacie [online]. 2016 [cit. 5. 7. 2018] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zpusobila-zastava?browser=mobi>

Odborné články

ČECH, Petr. Zrušení § 36 odst. 2 ZVD a zástavní právo k cenným papírům. *Právní zpravodaj*. 2005, č. 9, s. 5 - 7

ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 11-12, s. 324-329

DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 6, s. 167-172

ERBSOVÁ, Hana. Zajištění daňového dluhu zástavním právem. *Daně a právo v praxi*. 2014, č. 6

JANOŠEK, Vladimír. Dohody o výkonu hlasovacích práv, akcie bez hlasovacích práv, systace hlasovacích práv akcionáře (nejen) na základě ujednání stanov. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 109-118

KOLLÁRIKOVÁ, Eva. Několik poznámek k zástavnímu právu. *Ad Notam*. 2015, č. 6, s. 12-14

LÁLA, Daniel. Zákaz převodu podílu ve veřejné obchodní společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 2, s. 42-46

PATĚK, Daniel. O (ne)převoditelnosti podílu komplementáře. *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 1, s. 13-21

RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 9, s. 241-256

TÉGL, Petr. Lex commissoria, pactum antichreticum etc. ad libitum? (O zapovězených ujednáních v zástavních smlouvách dle nového občanského zákoníku). *Právní rozhledy*. 2012, č. 12, s. 454-459

TELEC, Ivo. Nový občanský zákoník ve společnosti sítí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 23-24, s. 853-855

Ostatní

dražební řád obchodníka s cennými papíry CYRRUS, a.s., účinný od 5. ledna 2005, schválený rozhodnutím Komise pro cenné papíry č.j. 43/N/169/2004/2, dostupný na:

https://www.cyrrus.cz/uploads/PDF/Drazebni_rad_Cyrrus_16122004_schvaleny_KCP.pdf

důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

informace o pravidlech pro provádění pokynů, Komerční banka, a.s., účinné od 3. července 2017. Dostupné na: <https://www.kb.cz/getmedia/edae856b-a928-44dc-90e2-249a7dc9b7d0/kb-20180103-informace-o-pravidlech-provadeni-pokynu-c-klient.pdf.aspx>

legislativní pravidla vlády. [cit. 24. 2. 2018]. Dostupné na https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/legislativni-pravidla/LEGISLATIVNI-PRAVIDLA-VLADY_platne-od-1-2-2018.pdf

návrh zákona o dražbách a o změně zákona č.455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (zákon o dražbách), PID: KORNB6NC3K2Q, dostupný na: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNB6NC3K2Q>

oficiální řešení klauzurní práce z obchodního práva ze dne 6. listopadu 2015. Dostupné z: www.prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404051983/

PAŠEK, Dominik. *Uvolněný podíl*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta

poskytnutí informací Generálním finančním ředitelstvím ze dne 30. dubna 2019

provozní řád Centrálního depozitáře cenných papírů, verze č. 6 ze dne 20. března 2014

sněmovní tisk 363/0, část č. 1/2 - vládní návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

stanovy družstva: NEY spořitelní družstvo, IČ: 26137755, se sídlem Rohanské nábřeží 671/15, Karlín, 186 00 Praha 8, ve znění založeném do sbírky listin 18. ledna 2018

GENERÁLNÍ FINANČNÍ ŘEDITELSTVÍ
Lazarská 15/7, 117 22 Praha 1

Sekce řízení úřadu
Oddělení tiskové

Č. j.: 44976/19/7500-00080-202098
K Vaší žádosti ze dne 13. dubna 2019

Vyřizuje: Mgr. Kateřina Bloudková
Tel.: 296 854 184
E-mail: podatelna@fs.mfcr.cz
ID datové schránky: p9iwj4f

Mgr. Dominik Pašek
Palkovice 887
739 41 Palkovice

Doručovací adresa:
E-mail: pasekd@hotmail.com

Věc: Poskytnutí informací

Vážený pane magistře,

Generální finanční ředitelství (dále jen „GFŘ“ nebo také „povinný subjekt“) obdrželo dne 13. dubna 2019 Vaši žádost o poskytnutí níže uvedených informací v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“).

Podle § 14 odst. 5 písm. d) zákona o svobodném přístupu k informacím Vám poskytujeme následující:

1. Rozumí finanční správa „veřejným registrem“ dle § 170 odst. 4 DŘ i obchodní rejstřík?

Pro případ zřízení zástavního práva je nutné za subjekt, který vede ve smyslu ustanovení § 170 odst. 4 DŘ veřejný registr, považovat rejstříkový soud.

Předmětné ustanovení stírá rozdíly mezi rejstříkem a seznamem, jak jsou upraveny v novém občanském zákoníku. Uvedené však nic nemění na tom, že zástavní právo vzniká v souladu s ustanovením § 170 odst. 1 DŘ za podmínek stanovených občanským zákoníkem, resp. DŘ upravuje pouze zvláštnosti spojené se zřízením zástavního práva na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci.

Použití termínu katastr nemovitostí a „ten, kdo vede veřejný registr“ v ustanovení § 170 odst. 4 DŘ je dáno patrně soustředěním se zákonodárce na předmět zástavy jako na věc, aniž by zcela rezignoval na skutečnost, že předmětem zajištění mohou být i majetková práva. Pokud tedy občanský zákoník požaduje (obecně) ke vzniku zástavního práva k podílu zápis do veřejného rejstříku, vzniká i zástavní právo z rozhodnutí správce daně zápisem do veřejného (obchodního) rejstříku.

2. Doručuje se rozhodnutí o zřízení zástavního práva k podílu v korporaci pouze vlastníku zastaveného podílu, nebo rejstříkovému soudu jako „tomu, kdo vede veřejný registr“?

Rozhodnutí o zřízení zástavního práva k podílu je doručováno rejstříkovému soudu.

3. Rozumí finanční správa „veřejným registrem“ dle § 170 odst. 4 DŘ i Centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů, případně evidence na ni navazující dle § 92 odst. 2 ZPKT?

Centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů není zvláštním zákonem označena za veřejný rejstřík anebo veřejný seznam, tudíž není podřazována ani pod termín „veřejný registr“.

4. Doručuje se rozhodnutí o zřízení zástavního práva k podílu v korporaci představovanému zaknihovaným cenným papírem pouze vlastníku zastaveného zaknihovaného cenného papíru, nebo Centrálnímu depozitáři cenných papírů jako „tomu, kdo vede veřejný registr“, případně tomu, kdo vede navazující evidenci?

Rozhodnutí o zřízení zástavního práva doručuje finanční správa též Centrálnímu depozitáři cenných papírů. V tomto případě, z důvodu absence zvláštní právní úpravy, vzniká zástavní právo doručením dlužníkovi (daňovému subjektu).

5. Pokud je možné tyto údaje zjistit, kolik zástavních práv dle § 170 DŘ zřídila finanční správa k:

- a. podílům zapsaných v obchodním rejstříku;**
- b. podílům představovaným cennými papíry;**
- c. podílům představovaným zaknihovanými cennými papíry?**

V samostatném souboru je připojena tabulka s počtem rozhodnutí o zřízení zástavního práva. K uvedené tabulce je nutné uvést následující vysvětlivky: tabulka je členěna dle finančních úřadů, roků a jednotlivých typů zástav (typ 4 – k podílu v korporaci, typ 5 – k cennému papíru, typ 6 – k účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů)

Poučení:

Pokud s vyřízením žádosti nesouhlasíte, můžete podat u GFŘ stížnost podle § 16a zákona o svobodném přístupu k informacím, a to do 30 dnů ode dne doručení tohoto dopisu. O stížnosti rozhoduje Ministerstvo financí.

S pozdravem

Ing. Jan Ronovský
ředitel sekce a zástupce generálního ředitele

Příloha: RZP.xlsx

Elektronicky podepsáno
30.04.2019
Ing. Jan Ronovský
Ředitel sekce a zástupce
generálního ředitele

Počet rozhodnutí o zřízení zástavního práva

Rok (předání výpravně)	2014			2015			2016		
Typ ZP	4	5	6	4	5	6	4	5	6
FÚ Specializovaný							3	2	
FÚ pro hl. m. Prahu				2			10	2	
FÚ pro Středočeský kraj	1			6			25		
FÚ pro Jihočeský kraj	1						5		
FÚ pro Plzeňský kraj				1					
FÚ pro Karlovarský kraj									
FÚ pro Ústecký kraj				2			1		
FÚ pro Liberecký kraj				4			1		
FÚ pro Královéhradecký kraj	6			23			22		
FÚ pro Pardubický kraj	1			9			5		
FÚ pro Kraj Vysočina	1			2			1	2	
FÚ pro Jihomoravský kraj	4			6			18		
FÚ pro Olomoucký kraj	1						2		
FÚ pro Moravskoslezský kraj					1				
FÚ pro Zlínský kraj									
Celkem	15	0	0	55	1	0	93	6	0

Rok (předání výpravně)	2017			2018			2019			Celkem
Typ ZP	4	5	6	4	5	6	4	5	6	
FÚ Specializovaný										5
FÚ pro hl. m. Prahu	7	3		8		1	17			50
FÚ pro Středočeský kraj	44			61			10			147
FÚ pro Jihočeský kraj	7			14			4			31
FÚ pro Plzeňský kraj	1									2
FÚ pro Karlovarský kraj										0
FÚ pro Ústecký kraj	2			3						8
FÚ pro Liberecký kraj	5			8			2			20
FÚ pro Královéhradecký kraj	24			9			6			90
FÚ pro Pardubický kraj	10			4					1	30
FÚ pro Kraj Vysočina				1						7
FÚ pro Jihomoravský kraj	32	1		33			9			103
FÚ pro Olomoucký kraj							1			4
FÚ pro Moravskoslezský kraj	1						3			5
FÚ pro Zlínský kraj										0
Celkem	133	4	0	141	0	1	52	0	1	502

Zdroj: databáze FÚ k 16.4.2019

Vysvětlivky: 4 – k podílu v korporaci; 5 – k cennému papíru; 6 – k účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů

Zastavení podílu v korporaci

Abstrakt

Rigorózní práce se zabývá zástavním právem k podílu v korporaci. Hned ze začátku rozebírám smysl a účel zástavního práva. Následuje část zabývající se zastavitelností podílu v korporaci. Nejprve rozebírám zastavitelnost podílu jakou nehmotné věci movité, která představuje soubor práv a povinností vyplývajících z účasti v korporaci, a následně i zastavitelnost podílů v jednotlivých typech korporací, včetně spolku a společenství vlastníků jednotek. Rozdíly spočívají také v tom, zda podíl je či není představován cenným papírem. Následně se zabývám vznikem zástavního práva, přičemž se zaměřuji na různé tituly, z nichž zástavní právo může vzniknout, a také otázkou okamžiku vzniku zástavního práva. Detailně rozebírám konsenzuální vznik zástavního práva, tedy na základě zástavní smlouvy. Následuje vznik zástavního práva *ex actu*, a to na základě schválení dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti soudem a na základě rozhodnutí správce daně dle daňového řádu; uvádím k tomuto i praktické informace sdělené Generálním finančním ředitelstvím. Poté rozebírám zástavní právo vznikající *ex lege*, přičemž dovozují několik možností, kdy by teoreticky mohlo vzniknout. V části práce, kterou považuji za stěžejní, rozebírám společnická práva zástavního věřitele, která může vykonávat, a to nejprve nemajetková, a následně majetková. U nemajetkových společnických práv je důležitý zejména rozdíl mezi podíly vtělenými a nevtělenými do cenných papírů, u majetkových společnických práv je zároveň zásadní, zda je zajištěný dluh splatný či nikoliv. Závěrem se zabývám výkonem zástavního práva. Nejdříve rozebírám zahájení výkonu zástavního práva se zohledněním široké informační povinnosti zástavního věřitele a důsledky porušení informační povinnosti vyplývající zejména z předkupního práva. Následně rozebírám jednotlivé způsoby výkonu zástavního práva, a to od prodeje z volné ruky až po zpeněžení dle jiného zákona. Nakonec popisují zvláštní druhy výkonu zástavního práva, které jsou charakteristické pouze pro podíl v korporaci. V závěru pak stručně shrnuji obsah celé práce.

Klíčová slova: zástavní právo, korporace, podíl

Share pledge in a corporation

Abstract

The thesis deals with the share pledge in a corporation. In the beginning I analyse the meaning and purpose of the lien. The following section deals with pledgeability of a share in a corporation. Firstly, I discuss the pledgeability of a share as an intangible movable asset that represents a set of rights and obligations arising from participation in a corporation and, further, the share pledge in each type of corporation, including the association and unit owners' association. The different rules for shares depend on whether they are in a form of a security or not. Subsequently, I deal with the formation of a lien, while focusing on the various titles from which the lien can arise and the question of the moment of creation of the lien. I analyse in detail the creation of a consensual lien, i.e. on the basis of a pledge contract. This is followed by the creation of an *ex actu* lien on the basis of a court's approval of an agreement of the heirs to divide the estate, and on the basis of a tax administrator's decision pursuant to the Tax Code, where I also provide practical information communicated by the General Financial Directorate. Then I analyse the *ex lege* lien, and I deduce several options where it could theoretically arise. In the part of the work that I consider to be fundamental, I analyse the shareholders rights of the lien creditor that can be exercised, first non-proprietary rights, and then property rights. In particular, the distinction between shares embodied and not-embodied in securities is important for non-proprietary shareholders rights, and whether the secured debt is due or not is also essential for shareholders property rights. Finally, I deal with the performance of the lien. Firstly, I discuss the commencement of the performance of the lien, especially with regard to the wide information duty of the lien creditor and the consequences of the breach of the information duty, especially with regard to the pre-emption right. Subsequently, I analyse individual ways of performance of the lien, from the free hand sale by the lien creditor to the monetization of the lien under another law. Finally, I describe the particular types of lien performance that are characteristic for the share in a corporation. In the conclusion, I briefly summarize the content of the whole thesis.

Key words: lien, corporation, share